

LJUDSKI TEDNIK

Leto II. - Lir 12.—, Jugolir 8.—, Din 6.—

Poštalna plačana Trst, 15. maja 1947

Spodiziona in abbon.
postale II. a gruppo

Stev. 67

VSEBINA:

50. OBLETNICA PROSVETNEGA DRU-
STVA «ZARJE».
TISK DVEH SVETOV.
NOVI GOSPODARJI ŠPANIJE.
ZADRUGE IN ODKUP SADJA IN ZELE-
NJAVE.
GOSPODARSKO POSOJILO FRANCII.
PROLETARSKI UMETNIK IVAN CANKAR.
TIMAV DANES IN NEKOC.
STARSI IN VZGOJA OTROK.
NAŠE PLANINSTVO SPOMLADI 1947.

Pot med naše ljudi

Rad grem med naše ljudstvo in se z njim razgovarjam. Mnogo je vprašanih, ki zanimajo mene, a prav toliko tudi njega. Pa še kako ga zanimajo — može, žene, mladino, starce. Neverjetna razgibanost! Kako mislite o tem, kako o onem, tretjem, četrtem, novem človeku. Mnogo izveš od njega, mnogo slišiš in vidiš, kar te dviga a tudi, kar te zabi.

Razgovor sega na vsa področja: na gospodarstvo, politiko, prosveto, obravnava demokracijo, enakopravnost, bratstvo, dogode iz narodno-osvobodilne borbe... Narodnoosvobodilna borba je naravno predmet, ki o njem naše ljudstvo rado govori. Saj je bila ta iz njega in zanj, za njegovo bodočnost, za našo usodo, za naš bitni ali ne bitni. Razumljivo, da je povsod na dnevnem redu vprašanje naše državne pripadnosti. Kako se bo živelo? Kakšne bodo gospodarske možnosti? Kako je z jezikovno enakopravnostjo? Ne čudimo se, če je v ospredju zanimanja gospodarstvo! Kdaj in kje je bilo mogoče drugače? Oblikovno, vnanji izraz, lupina je bila in je drugačna, različna, a bistvo ostane vedno isto: boljši kos kruha, lažje, lepše in slajše življenje! Ker je ta težnja prirodno utemeljena, je pravilna in tudi moralna. — To moralo je vsebovala tudi naša borba, ker je v načelu narodne svobode vključeno tudi načelo gospodarske svobode; drugo je v drugem zapodeno, drugo z drugim zvezano.

Priznati moramo, da se naše ljudstvo, ki je bilo nad četrt stoletja po fašizmu tako tlačeno, razbičano in osramočeno, razmeroma naglo prebujala in dvigala v zavestno življenje. Borba ga kuje in ga bo prekovala v človeka, ki bo razumel svoj čas in svoje naloge. To je življenjska mladost.

Cas beži naglo, pravimo, da živimo v dinamični dobi. Zato ni čudo, če s strašno fašistično zapuščino zaostajamo in ne moremo jasno slediti razvoju. Mnogi pojmi so nam še nejasni, megleni. Kdaj smo se bavili n. pr. z gospodarsko-političnim vprašanjem, ki stopa pravkar pred nas? Zato pa čisto krat slišimo take-le opazke: Ni mogoče živeti... Delavec (kmet) bo vedno suženj... Kdo naj se bori proti gospodu?... Eni samo govorijo, dajo nam ne ničesar... Če si sam ne pomagam, tudi drugi mi ne bodo... In tako dalje. Seveda so taki sicer bolj redki glasovi bolj od strani, bolj plašni, neprepričljivi in prihajajo pretežno iz tujnega vrela. Pravijo, katerega propagandistična nizkotna in smešna gesla bodo skoro izčrpana. Čuje samo nekaj reakcionarnotolažilnih cvetk: Tam gor (saj uganete, kam meri ta kazalni prislov!) je lakota, so nemiri, poboji, polne ječe... In naše nove meje? Veste, kdo jih je kri? Oni (tudi to menda uganete). Da ni Trst naš — oni — Da so hiše požgane — oni — Da se te ne popravijo — oni.

In tako pada po „onih“. A kdo so ti? Vsa ogromna večina slovenskega, slovenskega in tukajšnjega italijanskega delovnega ljudstva! A kdo so tisti, ki odpirajo pipe plesnivemu vrelu „Pravijo“? Peščica starih krmarjev, ki bi radi še dalje vodili naš narod po vodah Nero-fašistične mlakuže in živeli

na njegovem onemoglem telesu svoje gosencičje življenje. Kjer pri-

Enrico Martino, prvi povojni italijanski poslanik v Beogradu. Med vojno je bil g. Martino v vrstah italijanskih partizanov.

stanejo, zasmirdi po volčjem smradu in ovčjih kozah, smrdi po farijezstvu, ki vnaša med dovolj izkrevavalo ljudstvo razdvoj, laž, ponižanje naše veličastne borbe in njenih žrtev, ubija voljo, optimizem, vero v bratstvo in edinstvo, v moč skupnosti, medsebojne pomoči in sodelovanja, ruši vero v resnično krščanstvo, vero v kulturna in človečanska načela naše OF.

Nekateri izmed teh krmarjev so bili mogoče še do včeraj z nami in z nami sodelovali. Iz idealov, dobronamerno? Ne! Bila je preračunana igra, oportunitizem ali strah. Vse to pa je manjvredno, nizkотно! Kakor hitro so bili na varnem in je strah zginil, so se razgalili. Sposobni pa so bili spet potuhiniti se in spremeniti svojo barvo, ker so kameleonske narave.

To so izobčenci.

Pa naj namesto mene govori dovolj zrel in izkušen mož iz neke vasice nabrežinskega okraja:

„Med nami se kreta nekaj mešetarjev. Znaajo se dobro kriti in se razumejo na zavijanja in potvarjanja resnice. Mislijo, da smo zelo neumni. Nimajo uspeha in ga ne bodo imeli. Saj nismo tako v temi, da bi po tolikih borbah, trp-

ljenju in prevarah ne vedeli, kdo je za nas. Oni, ki so nas oropali prav vsega ali oni, ki so se borili in se borijo za nas? Kako bomo dosegli svoje pravice: z enotnostjo ali z razkolom, z bratstvom ali s sovraštvom? Vsa po svoji poti ali skupno? Kdor tega ne razume, je zaostal ali pokvarjen — plačani Kdor je pošten, pojde s skupnostjo, kdor ni, bo hodil izven nje in proti njej.“

Med drugim je dostavil še to-le, kar je koristno in pomembno: „Tudi najboljši grešijo. Kdo bi ne, ko pa dogodki tako naglo bežijo! Imamo opravka z zvitim, pretkanim in izkušenim sovražnikom in nimamo na pretek sposobnih delavcev. Mnogo dobrih in najboljših je padlo. Mislim pa, da ni greha v dobronamernem in poštenem delu, kakršno je naše; greh je v laži, špekulaciji, izkoriščanju, izdajstvu.“

Rad grem med naše kmečko-delavsko ljudstvo in z namenom prikazati jim stvarnost, resnico ter razkrinkati laž, ki nam je povzročila že dovolj usodnih krivic. Prikaz resnice, iskreni in poštenu navesti in napotila v naši pšteni borbi — to je naša zgodovinska naloga.

Janko Furlan

Zakaj ni praznik zmage tudi praznik miru

Izvestja objavljajo članek sovjetskega pisatelja Ilje Ehrenburga, iz katerega prinašamo odlomek: „Kadar mislim na zmago, se ne spominjam samo 9. maja, ampak tudi 22. junija, ne samo praskanja peres nemških generalov, ki podpisujejo premirje, ampak tudi skripanja voz tistih kmetov, ki so bežali pred sovražnikom in v duhu vidim ne samo ognjemete na proslavi zmage, ampak tudi plamene bilk. Moje misli se vračajo v leto 1941. in 1942., v katerih je sovjetsko ljudstvo branilo svojo zemljo na Volgi, tako daleč od Odrce. Sovjetsko ljudstvo ni branilo samo ruskejevin Stalingrada, ampak vso našo državo in vso Evropo z njeno staro in slavno kulturo. Zmaga pri Stalingradu bi ne bila mogoča brez prejšnjih žrtev, brez smrti tolikih neznanih junakov, brez moskovske bitke in epoke pri Sebastopolju. Mi smo zmagali to vojno v tistih grozljivih dneh, ko so se „nekateri prijetelji“ pripravljali za naš pogreb.“

Ko so Nemci bombardirali London in uničevali Coventry, so Angleži pokazali veliko duševno moč, ki je vzbudila v meni čut občudovanja za njih. Velike Britanije ni rešil samo Rokavski preliv, ampak tudi vztrajnost njenega ljudstva. Angleži so rešili sami sebe, toda Anglija ni mogla rešiti Evrope. Reševanje evropskega kontinenta se je začelo 22. junija 1941. leta, ko so se prve obmejne straže zagnale proti nemškimi oklopnjakom, in mi smo začeli tedaj osvobajati Paris, Atene, Bruxelles, Varšavo itd., torej že tisti dan, ko smo izgubili prve metre našega ozemlja. Tri leta smo se sami borili proti sašistični koaliciji. Pravim sami, kajti če primerjamo moskovsko bitko, bitko za Stalingrad in Kursk, so borbe v Afriki samo ekspedi-

cije manjše važnosti. Ko je bila bitka za Moskvo na vrhuncu, so zasedli Tobruk le z nekaj divizijami. Ko je bila nato bitka za Stalingrad najstrašnejša, je Vrhovno poveljstvo v Alžiru delilo nakazila za prenočišča v hotelih. Mnogo lažje je bilo kupiti admirala Darlana, kakor pa boriti se proti feldmaršalu Von Paulusu.

Druga fronta se je začela šele v zadnjem času drugega dejanja velike tragedije. Začela se je tedaj, ko je nemška vojska nehala biti to, kar je nekoč bila, ko Hitlerjevih divizij niso mogli prenesti na francosko ozemlje iz enostavnega razloga, ker so bile za večno pokopane v Rusiji. Nesporno je, da so se britanski in ameriški vojaki borili dobro, kadar so prišli na fronto in njihovo junastvo je imelo veliko vlogo. Toda naši nasprotniki trdijo, da je „druga fronta“ rešila Rusijo. Mi dobro vemo, da je izkrcanje v Normandiji bilo zelo dobro izvedena operacija, toda vemo tudi, da se to ni zgodilo 1942., niti 1943., ampak 1944. Lahko se orje, seje in žanje, toda lahko se pride samo na žetev.

Praznik, oziroma dan zmage slavimo skupaj z vsemi narodi sveta. Z njegovo pravo vrednostjo cenimo doprinos, ki so ga dale skupni stvari londonske žene, britanski letalci in ameriški mornarji in vemo, da so se najboljši sinovi Evrope — Titovi junaki — francoski, poljski, albanski, norveški gverilci in člani raznih odporniških gibanj vseh dežel, ki jih je preplaval in podjarmil fašizem, borili na naši strani v najhujših letih. Naše veselje je njihovo veselje in njihove težkoče so naše težkoče. Na ta veliki dan čutijo vsi narodi Evrope veliko bol za tistimi, ki so padli, in veliko veselje za zmago, kajti ona predstavlja za njih pot v živ-

ljenje; za poslovne ljudi pa predstavlja zmaga le špekulacijo za lahek dobiček. Za to gospodo so grški krvniki vzorni demokrati in turški dobavitelji, ki so dobavljali Hitlerju, so vzorni antifašisti. Danes ti mešetarji z one strani ocean napenjajo svoje možgane s tem, za kako ceno bi se dala kupiti Francija.

Nič čuda, da v letu gospodovem 1947. francoska reakcija dviga glavo. Ona skuša ponoviti september 1939. leta in izločiti iz državne uprave delovni razred. Krokariji z onstran morja vohajo plen. Oni bi hoteli kupiti državo Konvencije in Pariške komunne za hlebček kruha in vrečo premoga. Požrešnost teh krokarjev se stalno večja. V času vojne proti skupnemu sovražniku se jim ni mudilo oborožiti se in danes se jim ne mudi razorožitev. V njihovem slepem sovraštvu pripravljajo križarsko vojno proti Sovjetski zvezi. Najbolj vneti pristasi govorijo o tem odkritju, dočim se drugi omejujejo samo v tem, da govorijo bolj nedoločeno.

V tridih letih borbe so evropski narodi sanjali o veliki zmagi. Kdo bi leta 1942. mislil, da bodo čez 5 let ti mešetarji govorili o tretji svetovni vojni? Jaz sem globoko prepričan, da se ti mrhovinarji trudijo zastoj in da se bodo vsi njihovi načrti razblinili, toda njihovo krokanje nad še svežimi grobovi je za vsakega poštenega človeka žalitev. Mir zahtevajo matere, ki so izgubile svoje sinove, mir zahtevajo matere, sklonjene nad zibelkami svojih otrok, mir zahteva evropska prst, ki so jo razrile bombe, mine in granate.

Mi običajno gledamo resnici v obraz. Mi smo ji zrl v obraz v strašni jeseni 1941. in danes ji gledamo ponovno; mi dobro vemo, da (Nadaljevanje na 3. strani)

Odslej poveljuje Truman atenskim monarhofašistom

Ameriški Kongres je 9. t. m. z 287 glasovi za in 107 glasovi proti izglasoval že znano „Trumanovo doktrino“, in sicer za tako imenovano pomoč Grčiji in Turčiji. V političnih krogih ameriške prestolnice nihče ne izraža presenečenja glede na to izglasovanje zaradi mogočne tiskovne kampanije, ki jo je vodilo zunanje ministrstvo, in sicer zato, da bi premagalo nasprotno mnenje številnih članov Kongresa in večine javnosti proti temu novemu in nevernemu preokretu ameriške zunanje politike. Pripomniti je treba zato, da 107 glasov proti Trumanovem načrtu predstavlja opozicijo 25% ameriškega Kongresa in na to opozicijo bodo reakcionarni elementi Bele hiše morali v bodoče računati.

Razprava v Kongresu je bila zelo živa: zelo številne so bile pripombe, ki so težile za tem, da bi se pomoč ne uporabljala v vojaške namene in pripombe, ki so izražale logično zaskrbljenost, da bo „Trumanova doktrina“, predstavljala dejansko enostranski pritisk na škodo prestiža Organizacije združenih narodov, bo torej predstavljala nevaren napad na mednarodno sodelovanje. Predvideva se, da bi od 400 milijonov dolarjev, ki naj bi predstavljali pomoč Turčiji in Grčiji, dobila 100 milijonov Turčija in 300 milijonov Grčija in nihče ne prikriva dejstva, da bo šlo vse to skoraj izključno v vojaško pomoč.

Samo ena pripomba izmed tiličkih, ki so bile podane na razpravi, je bila sprejeta. In sicer so predstavniki „Trumanovega načrta“, morali pristati na predlog, da se bo pomoč Atenam in Ankari takoj prekinila, čim bi generalna skupščina Varnostnega sveta z večinskimi glasovanjem določila, da se prekine z dajanjem pomoči. Vendar na drugi strani vem, da bi tak primer bil skoraj nemogoč, kajti iz izkušnje poznamo razvrstitev mednarodnih sil, kjer Združene države Amerike vedno lahko računajo z določenim številom podrejenih in vazalskih držav, oziroma glasov.

Prezgodaj bi bilo ocenjevati mnenje ameriškega malega človeka glede na odobritev imperialističnega načrta Bele hiše. Vendar pa je že sedaj znano splošno nezadovoljstvo, kajti vsakdo se zaveda, da ne bodo odslej ZDA mogle več z odkritim čelom in mirno govoriti o tujem vmešavanju v notranje zadeve držav vzhodne Evrope.

Sicer pa je videti, da je zunanje ministrstvo že sklenilo, da ne bo dalo dovolj časa za razmišljanje in tiskovno polemiko o tem vprašanju. Govori se namreč o podobni pomoči, ki naj bi jo Wallstreet dal Koreji, in sicer zato, da bi „tako politično kakor ekonomsko pomagal in jo osvobodil tuje-ga vpliva.“

Izglasovanje v ameriškem Kongresu je imelo takojšen odgovor tudi v Londonu, kjer je zunanje ministrstvo takoj objavilo vest, da bo britanska ekonomska misija za pustila Grčijo do 30. junija, in to je, čim pride v Grčijo ameriška komisija.

Straža se torej menja po običajnih pravilih. Skoraj istočasno je zunanje ministrstvo objavilo, da je Velika Britanija poslala v Grčijo zadnje 4 mesece 436.000 trakov za strojnice in večjo količino avtomatičnega orožja.

J. W.

PO ŠTROKEM SVETU

Od tedna do tedna

Le bežen pogled preko današnjega tiska pusti površnemu čitatelju vtis o nekem, če ne popolnoma napetem položaju v mednarodni politiki, toda vsaj o neki neuravnovesenosti. Toda četudi ne moremo trditi da so sedanji mednarodni politični odnosi povsem normalni in taki, kakršne bi si jih vsak pošten demokrat želel, vendar lahko trdimo, da se prilike, sicer s težavo, vidno boljšajo. Kot dokaz temu so razna sklepanja pogodb in sporazumov med posameznimi evropskimi državami in to tudi med državami iz takojmenovanih dveh „blokov“, t. j. zapadnega in vzhodnega bloka.

Najboljši dokaz temu je prav gotovo poboljšanje odnosov med Veliko Britanijo in državami vzhodne Evrope. V Londonu bo v kratkem odpotovala poljska komisija, ki jo sestavlja šest pravnikov in ki ji na čelu je predsednik vrhovnega sodišča Poljske republike dr. Barcikowski, da uredi vsa vprašanja, ki se nanašajo na britanska dobroimetja na Poljskem.

Ob priliki obiska, ki ga je podpredsednik vlade Češkoslovaške republike Fierlinger napravil v Londonu, je poslal britanski zunanji minister Bevin pozdravno pismo predsedniku Češkoslovaške Benešu. Kakor iz Poljske bo v kratkem odpotovala v London tudi iz Češkoslovaške posebna komisija, ki bo proučila možnost in način povrnitve škode, ki so jo utrpeli britanski državljani pri nacionalizaciji industrije in večjih podjetij v Češkoslovaški.

V kratkem bo odpotovala neka podobna britanska komisija v Beogradu z nalogo, da uredi enaka vprašanja med Jugoslavijo in Veliko Britanijo.

Iz teh primerov vidimo, kako skušajo vlade posameznih držav urediti vsa medsebojna še nerešena vprašanja in odnose vprašanja, ki so nastala zaradi raznih sprememb, in kot posledica vojne.

Toda ni vse v tem. Kakor poroča Reuter, se bodo v kratkem začeli razgovori za sklenitev zavezniškega sporazuma med Francijo in Češkoslovaško in po istih vesteh se zunanji minister Češkoslovaške republike Jan Masaryk pripravlja na pot v London. Spremljal ga bo češkoslovaški minister za šolstvo. Namen tega potovanja pa je sklenitev sporazuma o kulturnem sodelovanju med Anglijo in Češkoslovaško.

Enak sporazum sta sklenili in že podpisali Jugoslavija in Bolgarija.

Bolgarija, ki se je toliko borila za priznanje svoje vlade in režima tudi v mednarodnem in meddržavnem svetu in ki ji je ravno Velika Britanija toliko oporekala, je pred kratkim dobila povabilo od Velike Britanije, naj pošlje v London svojega diplomatskega zastopnika, kar pomeni popolno priznanje in dejansko željo po ureditvi normalnih diplomatskih odnosov med tema dvema državama.

V Varšavi se mudi predsednik načrtno komisije FLRJ minister Habrang. Spremlja ga večje število strokovnjakov. Habrang in njegovo predstavstvo pripravljajo s poljskimi oblastmi o možnosti razširitve in pojačanja že obstoječih gospodarskih odnosov med obema republikama.

Razen tega poroča Tanjug, da je bil 11. t. m. v Beogradu podpisan sporazum med Jugoslavijo in Madžarsko, po katerem bo Jugoslavija dobavljala Madžarski surovine, a bo v zameno dobivala stroje za industrijo aluminija.

Vrsto teh že sklenjenih sporazumov in pogajanj za sklenitev sporazumov lahko še nadaljujemo.

Med Poljsko in Avstrijo je prišlo do trgovskega sporazuma, po katerem bo Poljska dobavila Avstriji 600 tisoč ton premoga in nekaj poljskih pridelkov, v zameno za to bo dobila industrijskih, predvsem kemičnih proizvodov.

Ko se je britanska gospodarska komisija zadnja dva tedna mudila v Moskvi in se bavila s vprašanjem dobave življenjskih

VZROKI IN POSLEDICE gospodarsko-finančne krize italijanske republike

Italijanski ministrski predsednik Alcide De Gasperi je že večkrat omenil težko gospodarsko in finančno stanje, ki vlada sedaj v Italiji. Ta problem je prišel v pretres celo pred italijansko konstituinto. Vsakemu je znano, da to stanje ni samo posledica slabega upravljanja v času fašizma in nato vojne in okupacije, ampak da je posledica tudi vpliva visoke finance na italijansko gospodarstvo in finančno politiko, ki teži za tem, da se bolj potlači že tako šibke srednje in nizke sloje in še posebej delavstvo. Da so pri tem sodegovorni tudi desničarski vladni krogi je tudi znano.

Že pred časom je socialistični minister Morandi predložil načrt 14 točk, ki naj bi bil finančni program vlade in na katerega so pristali tudi komunisti in ki predvideva odločne ukrepe vlade za saniranje italijanskega gospodarstva in stabilizacijo valute.

Toda De Gasperi ni hotel več nositi odgovornosti te slabe gospodarske politike in je hotel uprizoriti in povzročiti vladno krizo, ki naj bi bila posledica slabega gospodarsko finančnega stanja.

De Gasperi je trdil, da je za rešitev slabega gospodarskega stanja Italije nujno dati vladi širšo osnovo in pritegniti v vladno tudi ljudi strokovnjake. Pri tem mu je bil četudi ne izražen cilj, izločiti iz vlade komuniste, kakor je o tem že pisal zunanji desničarski tisk, ki je že davno pred tem napovedal vladno krizo.

Toda temu načrtu so se uprli tako komunisti, kakor socialisti, ki so trdili, da je 350 poslancev vladnih strank in 15 milijonov volilcev, ki so pri zadnjih volitvah glasovali za vladne stranke, dovolj močna osnova za močno in odločno vladno politiko in da bi vsaka vladna kriza privledla Italijo v še slabše prilike.

Po tem odločnem stališču najmočnejših strank je postal De Gasperi bolj previden in je moral čakati drugo priliko, da začne ostrejšo kampanjo za izvedbo svojega načrta. Ta prilika naj bi bila, ko se bo pred italijansko ustavodajno skupščino razpravljalo finančno in gospodarsko vprašanje.

Te De Gasperijeve manevre je sledil tudi predsednik italijanske republike De Nicola, poklical je k sebi voditelje vseh političnih strank in se razne ministre in se z njimi pogovoril o tem. De Nicola se je odkrito izrazil proti vladni krizi in rekel, da ne bo dopustil, da bi se ponovilo protustavno dejanje, ki ga je De Gasperi že enkrat izvršil, namreč ob svojem povratku iz Amerike.

Tudi stranke, ki niso bile zastopane v dosedanji vladi, so bile poklicane, da se izjavijo glede tega.

Liberalci Lucifero je izjavil, da bi bil pripravljen sodelovati v vladi, toda pod pogojem, da bo bodoča

vlada sestavljena brez komunistov. Qualunquist Giannini pa ni nič odkritega rekel in se ne more reči, da bi bil istega mnenja, četudi vsi znaki kažejo na to.

Republikanci niso podali svojega dokončnega stališča, pač pa so izjavili, da so pripravljeni sodelovati v eventuelni novi vladi, toda samo pod pogojem, če so v vladi zastopani tudi socialisti in komunisti. Po vseh teh poskusih in potem, ko so o tem razpravljale vse parlamentarne skupine posameznih strank in se o tem izjavile, je 12. t. m. De Gasperi podal podrobno poročilo o stanju in razgovorih.

Tako so se socialisti kakor tudi komunisti odločno postavili proti De Gasperijevemu načrtu in zahtevali od njega spoštovanje Morandijevih 14 točk za zaščito gospodarstva Italije in stabilizacijo lire. Nenni je še dodal, da je De Gasperijeva poteza izraz namenov desničarskih strank in elementov, ki bi hoteli preprečiti

reševanje raznih gospodarskih in socialnih vprašanj, ki so v načrtu.

Vendar je to odločno stališče socialistov in komunistov preprečilo ostavko vlade le za nekaj dni, kajti 13. t. m. je De Gasperi podal ostavko in kot je bilo pričakovati zvrčal vso krivdo na socialiste, četudi je znano, da so ti le bili najbolj vneti v borbi za ojačanje sedanje vlade in niso na noben način hoteli pristati na De Gasperijeve načrte.

Povod ostavke De Gasperijeve vlade je bil ta, da De Gasperi ni hotel podati pred ustavodajno skupščino svojega poročila o gospodarskem in finančnem stanju. Primer v Franciji in podpora iz Amerike je dala poguma De Gasperiju in vsem desničarskim krogom, da se „rešijo“ komunistov.

De Gasperi pričakuje večje pomoči iz Amerike in pogoj temu je izločitev komunistov iz bodoče vlade.

SKUPINA VODITELJEV FRANCOSKE KOMUNISTIČNE PARTIJE NA ČELU PRVOMAJSKE POVORKE V PARIZU. V SREDINI MAURICE THOREZ, NA NJEGOVI LEVI JACQUES DUCLOS IN NA NJEGOVI DESNI MARTY

potrebščin Angliji, je predsednik komisije, namestnik angleškega ministra za zunanjo trgovino sir Harold Wilson rekel, da se v Moskvi sicer ni sklenil nikak sporazum, vendar da so se proučile vse možnosti, kako in koliko hrane bo lahko SZ dala Veliki Britaniji, hrana bo obstojala v glavnem iz žita in nekaj drugih živil.

V preteklem tednu sta si sovjetski zunanji minister Molotov in zunanji minister ZDA Marshall izmenjala pisma, v katerih sta podala gledanja svojih vlad na vprašanje Koreje. Marshall je nato izjavil, da so sporne točke, ki so prej obstojale, bile sedaj izločene in da bosta posebni komisiji, ki bosta določeni za rešitev tega vprašanja, lahko čimprej začeli s konkretnim delom.

Kakor smo že v začetku omenili in kakor se iz navedenih primerov jasno vidi, se odnosi med posameznimi državami stalno boljšajo in mednarodno življenje dobiva tisto obliko, ki daje upanje v normalizacijo življenja.

Pri vsem tem pa ne smemo in tudi ne moremo reči, da ne obstajajo trenja in da razni imperialistični pohlepi ne pridejo do izra-

za tudi v ostrejši obliki. Tudi za to imamo mnogo in preveč primerov. Če pogledamo na dogodek v Grčiji in temu dodamo še sklep ameriškega parlamenta o Trumanovi pomoči 400 milijonov dolarjev Turčiji in Grčiji, vidimo, da se razne temne imperialistične sile ameriškega velekapitala niso potegnile v defenzivo, ampak so še sedaj v ofenzivi.

Toda položaja v Grčiji ne morejo rešiti niti Trumanovi dolarji. Grška monarhofašistična vlada je v tako dolgo pripravljeno ofenzivo proti grški demokratični armadi doživela polom in je bila predmet obse kritike celo poslancev desničarskih strank. Poleg tega sama grška vlada ne govori več o ofenzivi proti demokratični armadi, ampak o posameznih akcijah proti partizanom, seveda povezanih z zločini in požigi svojstvenimi fašističnim režimom.

Dogodek, ki ga moramo omeniti, je tudi konec francoske vladne krize. Nacionalni svet francoske socialistične stranke je, kakor je bilo tudi pričakovati, le z malenkostno večino izglasoval nadaljevanje Ramadierjeve politike. Po tem sklepu je Ramadier izpopol-

nil svojo vladno z nekaj socialisti in zastopniki drugih strank, do čim so bili komunisti dokončno izločeni iz vlade. Komunistična partija Francije je nato izdala proglas, v katerem trdi, da bo podpirala politiko sedanje vlade, kljub temu, da v vladi nimajo svojih zastopnikov, toda le dotlej, dokler bo ta vlada izdajala pozitivne ukrepe. Teh prilik v Franciji ni izpustil iz vida ameriški velekapital, ki skuša zameriti Francijo pod svoj vpliv s tem, da nudi Franciji svoje posojilo, ki naj reši slabo ekonomsko stanje Francije.

Zelo značilen dogodek zadnjih dni je povratek 18.550 poljskih vojakov iz Velike Britanije v domovino in vest, da se bo v teku maja vrnilo še 13 tisoč poljskih vojakov in bo s tem v glavnem rešeno to tako mučno vprašanje, ki je delalo toliko ovir v normalizaciji medsebojnih odnosov med Poljsko in Anglijo.

Iz vsega tega je torej jasno razvidno, da se razna vprašanja meddržavnih odnosov stalno boljšajo in urejajo in da dobiva mednarodno življenje značaj, ki daje mnogo upanja v mirno sožitje med državami in med narodi.

Stvari o je vredno

ITALIJA

Časopis »Italia Nuova« z dne 4. 5. 47. piše: »Po še ne potrjenih vesteh so pri pripravih za sicilski pokolj sodelovali tudi neki slovanski elementi.

Časopis »La posta degli esuli« od 6. 5. 47. piše: »Izvedelo se je, da je pred nekaj dnevi bil izvršen v bližini Miramara atentat na generala Hardin- ga«.

GRČIJA

Tass. Veleposlanik ZDA v Grčiji Mac Weegh, ki se je vrnil iz Washingtona v Ate- ne, je sprejel skoraj vse voditelje desničarskih strank, ki sestavljajo vladno koalicio. Minister za javno varnost Zervas je po sestanku izjavil, da se je ameriški veleposlanik zanimal za razvoj operacij, »ki naj spet vzpostavijo red« ter za ukrepe, ki bodo v bodoče podvzeti proti partizanom.

Daily Worker poroča, da dobavlja Velika Britanija grški monarhofašistični vladi mnogo ladij za izkrčevanje. Zgrajeni so bili posebni doki, v katerih predelujejo te ladje in jih pripravljajo za »naloge« v Grčiji. V bližini teh dokov so taborišča grških mornarjev, kjer se vežbajo za vodstvo novih ladij. Te grške mornarje vzdržuje Velika Britanija.

Na kongresu Zveze političnih internirancev, ki se je vršil prve dni t. m. v Pragi, je govoril tudi grški delegat Georgiades, ki je med drugim izjavil, da je grška monarhofašistična vlada po zadnjem Trumanovem govoru zaprla 600 intelektualcev, demokratov. Nadalje je Georgiades rekel, da se v grških monarhofašističnih zaporih nahajajo 7-letni otroci in 80 letni starčki.

SPANIJA

Reuterjev dopisnik iz Madrida Henry Barkli javlja, da je 6. maja stavkalo 20.000 delavcev, zaposlenih v plavžih Bilbao in to zaradi odpustitve iz službe 14.000 delavcev, ki so sodelovali na letošnji prvomajski manifestaciji.

V znak solidarnosti je stopilo v stavko še 6.000 delavcev, nakar je policija aretirala veliko število stavkajočih.

INDIJA

Associated press prinaša vest iz New-Delhija, da je guverner Pendjapa, sir Ivan Djenkins, določil kolektivno kazen 3 milijonov rupijev, ki naj bi jo plačali muslimani pokrajine Ravaltindi, zato ker so letos v marcu sodelovali v vstaji.

A. F. P. New-Delhi: Izvedelo se je, da je izbruhnila epidemija kuge in kolere. Do sedaj so zabeležili 14 tisoč smrtnih slučajev. Število zabeleženih primerov zdravljenja gre preko 30 tisoč od teh je 23 tisoč primerov kuge.

katerih razmišljati!

IRAK

ATI-TASS: Časopis »Sautalahali« poroča, da je sodišče v Bagdadu zaplenilo časopise »Elvatan« in »Sautassiasa« in ukinilo njihovo izdajanje, dokler ne bo zaključena razprava proti njim.

Časopis piše, da sta malo pred tem bila ukinjena revija Istiklal. Časopis »Sautalahali« smatra, da to preganjanje naprednega tiska spominja na dobo vlade Arshada el Umari in piše, da svoboda tiska »za iraški narod ni manj važna od Eruha.

ZDA

Tajnik Ameriške federacije dela Meany je označil načrt protikomunističnega zakona, ki ga je »Odbor za proučevanje protiameriške delavnosti« predložil Kongresu, takole: »Popoln primer čistega fašizma«.

ANGLIJA

Časopis »Economist« piše, da bo prihodnje leto neizbežno prišlo v Angliji do velike gospodarske krize. »Economist« se zgraža nad tem, da se tako hitro črpajo kanadska in ameriška posojila in izjavlja, da se je uradno stališče, koliko časa bo trajalo dolar-sko posojilo, sedaj izpremenilo in da je prejšnji optimizem zamenjala resna vznemirjenost.

Na koncu piše »Economist« da bodo dolarske rezerve izčrpane že pred koncem 1948. leta.

United Press javlja, da je britansko ministrstvo za aviacijo izdalo obvestilo, da se v zvezi »z bodočo zrakoplovno strategijo« vršijo priprave za »vaje velikega obsega«, ki bodo letos septembra. Četudi ni dalo ministrstvo aviacije podrobnejših podatkov o »novih orožjih«, ki se bodo preiskovali pri teh vajah, se računa, da bodo preiskovali med drugimi orožji tudi raketne projekte in atomske bombe.

FRANCIJA

Agencija France Press javlja, da je francoski minister financ Schuman podal pred finančnim odborom francoske narodne skupščine ekspozice o načrtu proračuna za leto 1947. V tem poročilu pravi, da so vojaški stroški, ki so bili predvideni za 180 milijard frankov, bili povečani še za 36 milijard in to zaradi stroškov vojnih operacij v Indokini.

GRČIJA

Tass. Tisk javlja, da ameriški veleposlanik, ki čaka sklepov kongresa o pomoči Grčiji in Turčiji, v zadnjih srečanjih s predsednikom vlade in ministri še ni jasno odredil ameriške politike v Grčiji ter ni dal grški vladi navodil, ampak se je omejil na samo nekaj pripomb. Med drugim je nekemu ministru dejal, da ustvarja v ZDA neprijeten vtis praksa, da se v Grčiji sekajo ujetim partizanom glave in to tudi dekletom, ter da se odsekanje glave razstavlja na trgih po tistih mestih in vaseh, kjer so vladne čete.

PODOMAČI ZEMELJI

Naša kultura

ne sme biti odvisna od nikogar

Pisali smo že, da je Slovensko narodno gledališče dobilo v uporabo enkrat tedensko dvorano v gledališču Nazionale. Čudno se nam je zdelo, ko že naslednji petek po prvi predstavi ni bilo druge predstave. Kmalu pa so se zopet pojavila obvestila: »Pokojnik, pri Sv. Ivanu, na Opčinah... Torej zopet stara pesem, samo da ni več mraz pod ničlo. In kaj je z Nazionale? Nič. Za nas ga ni več. Vsi napori uprave, vsi neštevilni obiski pri Ponciju in Pilatu torej le za eno samo predstavo.

Ceprav ni mogoče odpovedati se svojim pravicam — in ena izmed pravic tržaških Slovencev je brez dvoma ta, da bi imeli na razpolago katero od že obstoječih dvoran — vendar vsi ti napori niso v nikakem razmerju s koristjo, ki jo ima od njih slovenska kultura v Trstu. In naj se mar za vsako predstavo najprej pol leta in več preganjamo od enega »merodajnega« do drugega?

Nikakor ne moremo več čakati na milost ali nemilost gospodov na magistratu in na ZVU, ki našim zahtevam nasprotujejo. Naše gledališče in naša kultura sploh ne more več trpeti tega zaviranja. Tu je treba nekaj ukreniti, treba je ubrati drugo pot.

Padla je odločitev — jasna in nedvoumna: postavimo si gledališče samil. Odločitev se zdi nekoliko drzna, kajti zavedamo se, da si ne bomo postavljali kake bajte, temveč naš novi kulturni dom mora biti takšen, da se mu ne bo treba stranovati v velikem mestu, predvsem pa, da bo sposoben slovensko kulturo že na zunaj dostojno predstavljati. Vemo, da je taka akcija dandanes še prav posebno težavna, toda naše ljudstvo, ki je v mnogo hujših prilikah pokazalo

svojo predanost, bo ob tej priliki še bolj izpričalo svojo kulturnost. Pokazalo bo, da ne pusti, da bi trpela njegova kulturna rast zaradi muhavosti nekih gospodov, ki vidijo v slovenski kulturi sto strahov in silno nevarnost.

Ko bo prišla na vsakega izmed nas vrsta, da prispeva svoj delež, tedaj pokažimo, da se zavedamo, kaj pomeni naš kulturni dom v Trstu, in da si ga želimo čimprej.

Naša mladina v Prago

Praga bo letos mesec dni prestolnica vse mladine sveta. V glavnem mestu Češkoslovaške bo v juliju zbrana mladina 63 dežel, ki se je obvezala, da bo sodelovala na festivalu s kulturnimi in športnimi točkami. Do osvobodilne borbe je bila mladina popolnoma odtrgana od političnega življenja po volji tistih, ki so kovali dobičke na podlagi sovraštva med narodi. Zdaj pa bo mladina raznih narodov na svojem festivalu v Pragi dokazala da hoče ustvariti medsebojne prijateljske odnose in da se hoče skupno boriti za bratsko sožitje med narodi in za demokracijo.

Na Festivalu bodo mladi delavci, kmetje, uradniki in študentje proslavili svoj delavni dan v znamenju kulture in športa. Ljudski prazniki, razstave mladinskega dela, borbe mladine za svobodo in obnovo, delavne konference — vse to bo dokaz napredovanja demokratične mladine med vojno in po vojni.

Tudi mladina STO-ja je povabljena na festival in naša dolžnost je, da visoko dvignemo ugled našega ljudstva. Ker je do festivala le malo časa, živujmo vse za čim boljšo pripravo. Zato moramo naglo organizirati fizikulture in kulturne skupine, ki naj takoj pričnejo z vajami da bodo nastopili v Pragi popolnoma pripravljeni. Edino tako bo naša mladina lahko uspešno telmovala z mladino drugih narodov.

Na festivalu bo športni program zelo pester. Sestavljajo ga kole-sarske tekme, košarka, boks, nogomet in še druge popularne športne panoge.

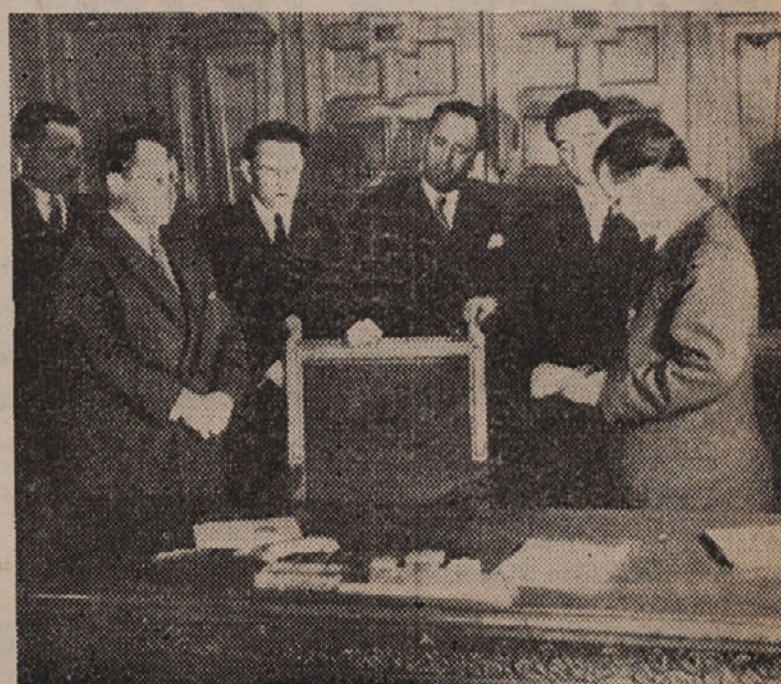
Naši mladi kulturniki in fizikulturniki se bodo pomerili z najboljšimi mladinskimi reprezentancami drugih dežel in upamo da uspešno.

Ta festival bo preizkušnja naše sposobnosti, iniciative in tudi vzgoje, ki so jo mladini nudila naša društva in bo obenem dokaz kako se razvija kultura, če je last ljudstva in končno tudi dokaz visoke kulturne tradicije slovenskega in italijanskega prebivalstva Trsta.

Proračun oblastnega odbora za Istro

Oblastni ljudski odbor za Istro je na izrednem zasedanju odobril začasni proračun za leto 1947 v višini 1 milijarde 292 milijonov lir. Od te vsote bodo uporabili za obnovo 717.000.000 lir, 446.000.000 lir pa za gospodarstvo. Za ljudsko vzgojo je odobreno 80 milijonov lir in za obnovo vasi in mest 66 milijonov.

Oblastni ljudski odbor za Istro je sklenil objaviti vse zakone FLRJ.

PODPIS KULTURNE POGODBE MED CSR IN JUGOSLAVIJO

Pesem Korošcev na Primorskem

Vsa Slovenija, vsa Jugoslavija z napetostjo pričakuje odločitve, ki bo določila bodočnost slovenske Koroške. Slovensko ljudstvo na Koroškem je v svoji borbi nepopustljivo. Kljub nasilju nacistov, ki se po Koroškem svobodno kretajo, kljub silni pristranosti zasedbenih oblasti, ki so prepovedale vsako manifestacijo in vsako izražanje volje za pripadnost k Jugoslaviji koroško ljudstvo prav nič ne odneha od svoje zahteve; pridružitve k Jugoslaviji. V tej njihovi borbi jih podpira vse ljudstvo Jugoslavije.

Pevski zbor Korošcev s folklorno skupino se je odpravil na pot po Jugoslaviji. Lahko si zamisljamo navdušenje, s katerim so bili povsod sprejeti zastopniki tega tako preizkušanega ljudstva.

Na svoji poti so prišli pozdravit s svojo umetnostjo tudi tisti del Slovencev, ki so kakor oni trpeli pod tujim jarmom, a so danes vendar neprimerno srečnejši od njih, ko je o njihovi državni pripadnosti

že odločeno. Zadnje nedeljo so namreč koroški pevci prišli v Postojno in Ajdovščino. V Postojni so si ogledali jamo, v kateri so tudi nastopili z lepim sporedom.

Kakor v Postojni tako jih je tudi v Ajdovščini sprejela navdušena množica, ki je z medklci prekinjala govornike, vzklikala Slovenski Koroški in zahtevala njeno priključitev k Jugoslaviji. Govorilo je več govornikov, v imenu Korošcev pa dr. Mirt Zwitter, član Pokrajinskega odbora OF za Koroško, ki je med drugim dejal, da se bodo Korošci borili trdno in neizprosno, dokler ne bodo tudi oni deležni vseh svobod in v Federativni ljudski republiki Jugoslaviji.

Zbor je nastopil tudi v Radiu Slovensko Primorje. Za slovo so Korošci dobili v dar od Primorcev spomenico »Julijska krajina«, kakršno je delegacija FRLJ predložila na mirovni konferenci. Obisk Korošcev bo našim ljudem ostal neizbrisno v spominu.

S fašističnimi zločinci je usmiljen tudi škof

»Corriere Lombardo« je prinesel vest, da je tržaški škof nedavno izpovedal Marijo Pasquinelli; takoj nato pa jo je obhajal jetniški kaplan. Prej je zatrjevala, da se ne kesja izvršenega zločina. Pravijo, da se je škof dlje časa zadrževal v celiči Pasquinellijeve, ki je bila po njegovem obisku še bolj vedra kot sicer.

Če se prav spominjamo, je obiskovati jetnike eno izmed krščanskih del usmiljenja. Samo stvar je taka, da se značaj katerega dejanja menja po okoliščinah. Tako ni vseeno, ali obišče kako Pasquinellijevo samo jetniški kaplan ali pa sam škof, in zopet ni vseeno, ali gre škof obiskat jetnike takrat, ko je tam Pasquinellijeva ali pa, če se potruži v jetnišnico tedaj ko je napolnjena pripadnikov demokratičnih gibanj, ki zamaš čaka procesa, ker zanje ni krivde.

Tako nam n. pr. ni znano, da bi bil škof obiskal pred ustrelitvijo žrtve fašistične justice. Čemu pa, saj so bili Slovenci in bili so proti fašizmu, torej proti Duceju, ki se mu škof pač ni smel zameriti. Tudi ne vemo, če je škof napravil kaj dosti obiskov tistim nesrečnim v Coroneu in po drugih zapori, ki jih je lahko vsak trenutek doletela smrt kot talce ali pa obsodba na počasno umiranje v taboriščih. Da, tu je šlo za ljudi, ki so bili v ječah večinoma kot antifašisti, kot

borci za boljšo bodočnost in svobodo ljudskih množic, z namenji torej, ki s strani gospoda škofa ne zaslužijo zanimanja. Marija Pasquinelli pa je drugega kova: ona je globoko katoliško vzgojena devica, ona je premišljena in hladno umorila človeka iz ljubezni — iz ljubezni do svojega naroda, iz ljubezni do krščanske kulture, sploh iz najplemenitejših nagibov. In na razpravi je tako lepo govorila, tako je blatila brezbožno Jugoslavijo, da se škof, kot je škof Santin, pač ne more vzdržati, da je ne bi počastil z obiskom.

Seveda nam tudi ni treba pripovedovati, da ni tu nič političnega, da je to škofovo dejanje »nad dnevno politiko«. V času, ko se uganja s Pasquinellijevo politično propagando po vsej italijanski reakciji, je škofov korak odkrit in jasen pristanek za stvar reakcije. Ta njegov korak pomeni enostavno: kjer je »Voce libera«, »Lunedì«, »Messaggero Veneto« in podobni časopisi, kjer so »quadre d'azione«, kjer je razbijanje kulturnih predstav po šovinistih, kjer so Coen in ostali »bombaši«, kjer je signorina Monti in podobni, — tam je škof Santin. In to konsekveto pomeni: vedno na nasprotnem bregu od tistega, na katerem je ljudstvo. Raje z volkovi kot pa s čredo. To pa se ne pravi blaspasir.

Pepa piše Juci

Si že slišala novico, da izhaja za Gorico nov slovenski časopis? Hud na Tita ie kot ris, vtopil bi ga v žlici vode. Pa ne dela dosti škode, če uredništvo ga tudi kar brezplačno ljudstvu nudi. Kakšni pa da so zemljani pri tem novem listu zbrani, to zdaj točno še ne ve se; marsikdo od teh pa trese najbrž se po vsem telesu, ker je goden, da v procesu kolaboracionistov bil bi kjer se prav težko izvil bi. Če ta list dobiš kdaj v roke, ga preberi na obroke; ne naenkrat ga prebrati, ker se utegne ti zmešati. A največja bedarija, ki jo ima »Demokracija« so »demokracijski« vzdihki so tak, da Pavlihi bi se jih lahko poslalo. Pa bi se jim vse smejalo. Tu pri nas novost razsaja, da ne ločiš policaja več od roparjev — morilcev; nekaj takih so škodljivcev prav te dni v zaporu dali: kradli so in ubijali. Komaj da so jih dobili, no, so se pač dobro skrili. Juca, veš kje je Palkišče? Tam zdaj komisija išče neke fojbe, ker domneva, da so v njih kosti in čreva nekih ubitih Sicilijancev. Iz te moke pa ni žgancev, kajti iz fojbe so pred dnevi izkopali neki revji, njeno preminulo kozo. Ta reč me navdaja z grozo, če ljudi kdo odkopava, koza pa na dan priplava. No, če sreča jim bo mila v kaki fojbi se dobila kakšna takšna bo postava, ki ji šla bo čast in slava; morda kakšen tak skelet, ki pripravljen bo prevzet v Trstu guvernersko mesto, kajti živi vse prečesto branijo se te časti. Od nikoder namreč ni guvernerja, le obljub že imamo zvrhan kup, da bo kmalu se pojavil in se slavnostno predstavil. Bomo menda prei umrl, preden bomo ga uzrli. Zdaj baje ratificirana pogodba. To sekira nekatere, ki bi radi kar po stari šg navadi plavali lepo po sredi. Zdaj ti reveži so v zmed, nič ne vejo, če ostali tu bi ali pa prodali svoje vile dragocene in odšli tja, kamor žene takozvana jih kultura. To je zanje huda ura! Me na bova tu ostale in še večkrat si pisale!

Tvoja Pepa.

50. OBLETNICA PROSVETNEGA DRUŠTVA „ZARJE“

Kopriva se pripravlja na slovesno praznovanje

„Kopriva je prva na Krasu!“ „Seveda, seveda — ampak od Stanjela gor“, pristavljajo hudomušni sosedje, ki obračajo prvotni smisel tega koprivskega reka in mu pripisujejo izključno njegov zemljepisni značaj. Če so stari koprivski očanci imeli prav s tem rekom, ne vem. Vendar nekaj resnice bo v njem, vsaj kar se tiče njihovega prosvetnega društva „Zarje“, ki je že ne najstarejše na Krasu, pa vsaj eno izmed najstarejših. Saj slavi letos 50 obletnico svoje ustanovitve. In prav to me je gnalo v nedeljo na Kras, kajti tajinstveno šušljanje o pripravah večjega stila za to proslavo mi je prišlo na uho v Trst. In hotel sem se prepričati na lastne oči, kaj se v Koprivi kuha.

„Teranologija“

V avtobusu sem že dobil predhodne informacije. Saj tu izveš vse in mogoče še več kot je res. Zuborelo je kot v panju. Poleg mene je sedel postaven Kraševac, ki je vneto razlagal tržaškemu gostilničarju „teranologijo“. „Vidite“, je pokazal z roko, ko smo se vozili od Tomaja proti Dutovljam, „tu je ‚Tomajščica‘ ali ‚teranski trikot‘: Tomaj — Avber — Kopriva: ožja domovina terana.“ Pri tem je začel učeno opisovati vse teranske odtence, da sem mu komaj sledil. Gostilničar pa je začuden poslušal razlago o tej ne navadni vinski strategiji. „V vaši tržaški gostilni bi prav gotovo ne pil

terana,“ je dejal Kraševac. „Zakaj?“ se je razjezil gostilničar, ki je mislil, da njegov sosed dvomi o pristnosti njegove kapljice. In Kraševac se je spustil v globoko razglabljanje o „lokalpatriotizmu“ terana, ki izgubi svoj pravi značaj in se „ubije“, čim se oddalji od svoje domovine. V Trstu mu škodi slani morski zrak...

To se mi je zdelo že preveč. Zmajal sem z glavo in ga prekinil: „Ali bomo kmalu v vašem zadnjem teranskem kotu?“ „V Koprivi?“, je zažuborelo po avtobusu ob ropotanju mlekarских vrčev. Dve zali mlekarici sta zavirali, misleč, da sem se zmotil v datumu: „Saj to ni danes, ampak šele za binkošti 25. in 26. tega meseca!“ in takoj sem zvedel, da bo na tej proslavi gostovalo več pevskih zborov iz bližnjih vasi. „Dutovlje se bodo najbolje odrezale!“ je vzkliznil nekdo in našel precej pritrilnih glasov. „Peli so krasno na radio in borijo se za prvenstvo na Krasu“, je pristavil drugi. „Pliskovica!“ je siknila neka mlekarica. Žena v bližini se je hudomušno naglila k svoji sosedki: „Seveda, za Pliskovčane navija, ker ima fanta tam.“ Pa drugih pevskih zborov ne smemo pozabiti! In imena so padala vsevpred: Kobjeglava, Ponikve, Tomaj, Skopo, Kazlje, in kaj vem še kaj vse. Vsi so bili povabljeni in upajo, da se bodo v večini odzvali. Kritike in pohvale so kar deževale, tako da nisem mogel ugotoviti dobrih in slabih strani teh kraških pevskih zborov.

Med doktorji in zdravniki

Toda Kopriva pripravlja tudi svojo senzacijo: svojega „Namišljenega bolnika“. Priluhnil sem in se spraševal, kaj neki more to biti. „Igrali bodo baje v originalnih oblekah iz 17. stoletja,“ je šušljala neka ženska. In takoj sem razumel, da gre za Mollirovo klasično komedijo, ki jo pripravlja domači dramski krožek. Toda že zadoni sprevednikov glas in sam nisem vedel, kdaj sem se znašel ob ropotanju vrčev pred gostilno v Koprivi.

Brhka točajka Zdenka mi takoj nagajivo pokaže, kar sem iskal: „Tu imate zbrano vso vaško prosveto. Se-jali so ves božji dan in sedaj so pri ‚slučajnostih‘. In res sem opazil ob dolgi mizi veselo družbo, ki si je željno gasila žej. To je kakor po dogovoru, sem si mislil. In že me je sprejela gostoljubna družba k napajališču. „Zajčja kri!“ mi je prijetno izpirala po grlu prah, ki sem si ga nabral v avtobusu.

Takoj sem uganil, kdo je duša vseh prosvete in njen predsednik. Kdo ga pa tudi ne pozna blizu in daleč! Jože je: zgovoren kot knjiga, čil in uglašen, da bi se lahko sukal po še tako gladkih parketih. Kar debelo sem pogledal, ko si mi rekel, da bo kmalu vzel že šest križ na svoja ramena. „Saj mi ga prištevamo med fante,“ so se oglašili mladi, „in tudi z nami ‚fantava‘. Če njega ne bi bilo, bi se tudi mi ne upali na oder,“ so soglasno pritrdili vsi igralci. In kako bi tudi ne. Saj Jože igra „namišljenega bolnika“, ki mora v vseh treh dejanjih nenehno zabavati gledalce s svojo tragikomiko. Kmalu bo tudi on praznoval 50 obletnico svojega delovanja na domačem oderu.

Orjak Daro, ki skoraj dosega 2 metra, je z Jožetom prvi pri skušnjah. Čeprav morata 5 minut peš iz Brij do Koprive. Daro je prvič na oderu, pa se je prav dobro uživel v vlogo zaljubljenega Kleanta. Pomežiknil mi je, naj stopim na stran, da mi izda odsko tajnost.

„Da vidite, kako je naš Jože z dušo in telesom igralec,“ mi je šepnil. „Zadnjič je izkoristil priliko, ko je delal rezanico, da je ponavljal svojo vlogo. Oviral ga je nov klobuk, pa se je tako vživel v igro, da ni opazil, kdaj ga je položil na seno in odgnal v žrelo stroja, ter ga tako zrezal v ‚lezanje‘. Ostali so uganili, o čem je govorila in se pristržno smejali: „Jože je ob klobuk, še preden je stopil na oder!“ „Kaj bi to,“ je zamahnil z roko „namišljeni bolnik“ in izkoristil priliko, da malo ošteje mladino, ki preveč misli na ples. Namen proslave je namreč tudi ta, da zbudi večje zanimanje za naš oder pri mlajših.

Toda priprave za proslavo ne gredo kar tako gladko. Potrebna je velika požrtvovalnost, da premagajo ve-

like ovire. Zaradi slabega vremena so namreč dela na polju zaostala in tako večina igralcev gara na polju od zore do mraka. Šele okrog 10. ure zvečer utegnajo vsi zbiti na skušnje, ki se zavlečejo do polnoči. Vstati moraš ob petih, sedaj pa najdi časa za učenje! Toda Jože ima srečo: točno ob štirih zjutraj ga revmatizem požgačka v desni nogi in prebudi. Kot srpa skoči neslišno iz postelje, da ne prebudi žene in že je pri učenju svoje težke vloge.

Rudolf je splošček obupoval. Kaj bi pa tudi ne! Ko je prišel čas pomladanskih del, je moral pestovati doma „mumps“, ki so mu ga prinesli otroci iz šole. Sedaj pa ugodni setvenemu odboru, ki zahteva obdelavo vsakega koščka zemlje in pa prosveti, ki terja svojo! Pa je le šlo: otroci so mu prepisali vlogo in jo celo sami že znajo, tako da nima niti pri jedi miru. Ker ni bilo drugače, je zadnjič ponavljal vlogo, ko je pri oranju poganjal vole in se pri tem tako spozabil, da je zaoral v sosedovo njivo. Če bi bilo v prejšnjih časih, bi se utegnila iz tega izcimiti celo kaka pravda. Sedaj se na oderu že pošteno norčuje iz svojega „brata“ — „namišljenega bolnika“.

Stano in Joško sta dobra mizarja. Zvečer pa je prvi zdravnik — dr.

Purgon, drugi pa notar. Stano se še nikoli v življenju ni tako razjezil, kakor se mora na oder nad svojim bolnikom. Doma so se začeli spogledovati, ko je začel tudi v hiši renčati — za vajo seveda. Joško obvlada besedilo tako, da ga tudi v spanju lahko ponovi. Dražijo ga le, da bi ga moral kdo ščipati, da bi se okrepil glas.

Trgovci Francelj je opustil ob nedeljah poslovne sestanke in kupčije ter prihaja rajši kot zdravnik na „ordinacijo“ na oder in „hvali svojega „sina“ Zdravka, da bi snubitev uspela. Poslednji je svoje komplimentne zadnje čase tako izpopolnil, da nekateri sumijo, da jih uporablja tudi privatno pri kaki svoji „družini“. Tudi Milan ima visok poklic: nastopa s klisirjem, starim „fasovnikom“, ki je služil včasih za izdelovanje klobas.

Koprivske primadone

Toda pozabili smo domače gledališke primadone. Milka je sicer samo služkinja na oderu, toda s svojim srebrnim glasom nenehno plete mreže in se preobleče celo v zdravnika. Ker tako lepo igra, jo priganjajo, naj se prijavl v igralsko šolo Narodnega gledališča. Tudi Slavica je odsko odkritje. Domači kibicji jo dražijo, naj bi svoje sentimentalne oči obračala proti občinstvu, da bi jih lahko občudovali. Mali Olgii nič ne pomaga lep obrazek: v drugem dejanju je pošteno tepena.

Toda pri igralkah je prišlo do komplikacij, ki so nekaj časa povzročale veliko skrb. Če je namreč „namišljeni bolnik“ zdrav, je pa njegova „žena“ Marička obolela. To je bil hud udarec za vso igralsko družino, saj je Marička že krasno obvladala svojo vlogo. In Jože je moral zatreti svoja čustva ter si izbrati drugo ženo, ki bi se mogla udarniško naučiti svoje vloge. Edino Ivanika to zmore v tako kratkem času. Čeprav vsa gori za oder, je vendar to pot oklevala. Hčerka se ji namreč prav tiste dni moži. Toda pogajanja so že v teku, da svahtbo odloži: prosveta ima prednost!

Pozabili smo na pevski zbor! Vaje so samo ob sobotah in nedeljah, odkar je pevovodja Nevenka v službi v Gorici. Posebno ob nedeljah je težko priklicati vse pevce. Včasih jih je treba vleči z „vinčem“. Pa so odborniki sprejeli drakonske mere: 20 lir kazni za vsako zamudo. Blagajničarka je sicer prav vesela, ker je nabrala že pomembno vsoto. Nevenka pa bi bila bolj zadovoljna, če bi bilo manj denarja, zato pa tudi več gotovosti pri tistih „poltonih“. Vendar vsi pravijo, da bo tudi petje šlo gladko, saj imajo pevci dobro podlago.

Na drugem mestu zaseda pomožni odbor z ostalimi odborniki, ki s tajnikom drugim Jožetom, preizkušenim pevcem na čelu skrbijo za tehnično plat prireditve. In le-ta ni majhna: postaviti oder na prostem in klopi,

„barjar“, pogoditi se z godbo, skrbeti za propagando in kaj vem še vse. Številna vprašanja, ki se v mestu sploh ne pojavljajo. In naj se ulije tisti dan ploha, je šel ves trud po vodi in stroške bo treba kljub temu plačati.

Toda bila je že trda noč in moral sem domov. „Pa povejte Tržačanom, da nas za binkošti obiščejo,“ so mi govorili vsi vprek ob slovesu. „Če ste vi STO-jevci preveč razvajeni z modernimi plesi, boste na prostem lahko plesali tudi „buogi-buogi“, ali kako že imenujejo ta ameriški ples. Ne mislite, da smo samo „99“ mi tostran francoske črte, marveč „101“. Za vaše razvajene okuse smo najeli tudi tržaško godbo — iz Barokovlj. In tik ob plesišču bo društvena „osmica“ točila pijačo, tako da ne bo treba plesalcem-udarnikom izglubljati časa in prekinjati plesa. Ne pozabite, da smo tudi mi vam pomagali pri manifestacijah na tržaških ulicah: marsikdo je prišel domov z bunkami in krvav. Vi pa res ne tvegajte, da bi odnesli kravo glavo s Krasa, razen seveda, če si jo ne oblijete s teranom!“ Smeha in poslavljanja ni hotelo biti ne kon-

Preko „francoske črte“ domov

ca ne kraja.

Iztrgati sem se moral iz rok veselih Koprivcev in nekoliko okajen sem jo mahal kar naravnost čez drn in strn skozi hraste in bore ob žvrgolenju slavčkov in skovikanju sov proti Trstu. Ravno prav, sem si mislil, preizkusil bom, če je Primorsko planinsko društvo markiralo vse poti. Toda zaman sem upiral svoje oči v temo. Vodil me je edino sij mestne razsvetljave na obzorju.

Ves upehan od dolge poti sem hipoma obstal na zeleni livadi, kjer se je dvigal železen drog. Glej, malo dalje zopet drugi in tako naprej vsakih 15 metrov. Ni mi šlo v glavo. Pa se mi je hipoma posvetilo: Glej jih PPD-jevce, oni so tudi pedagogi. To so vendar markacije za planinske začetnike! Ves vesel sem sledil železnim kolom, čeprav sem bil iznenaden, da me vodijo kar preko njiv, in glej! naravnost v robido in nato v gri, žo, v kannelom. To pa je že preveč! Za začetnike plezalna tura! Se zadnji napor in že sem na vrhu. Slan morski zrak mi je ohladil razgreto glavo. Pod mano so žarele kot na dlani openske luči. Šele tedaj sem se streznil: to so vendar železni koli, ki jih je postavila razmejivna komisija med Jugoslavijo in STO-jem. In spoznal sem, da je imel nekoliko prav učen Kraševac v avtobusu: Dal Teran se „ubije“, ko napravi določeno pot...

Od našega posebnega dopisnika Gazarja

Dopisi z dežele

Padna

V nedeljo, 4. maja smo imeli v naši vasi volitve v KLO. Vas je bila praznično razpoložena. Tudi stare mamicke so prihajale na volišče in tako pokazale, da so pripravljene, četudi so že stare, pomagati pri izgradnji novega sveta in življenja.

Proslave prvega maja v Trstu se je udeležilo letos trikrat več ljudi kot lani. To pomeni, da se v naši vasi dobro razume, da je še potrebna množična borba. Zelo dobro je vplivala veličastna parada ljudskih množic tudi na tako imenovane „modrijane“, ki so hoteli vedeti še več kot sam Churchill, ostali so z odprtimi usti in brez besed in sram jih je bilo.

Iz Vipavske doline

Tovarišica Marica iz Vipavske doline nam je poslala že več dobrih pesmi. Tokrat objavljamo njeno „Pomlad“. Toda ta pomlad ni

samo njena, to je pomlad vseh ljudi, ki jim v žilah poje kri, ki posloplja nova zidajo iz ruševin, ki v delu si grade bodočnost jasno za prihodnje dni.

POMLAD

Pomlad razgrinja raznobarvne prte, v zeleno sta odeta gaj in log, cvetlice že krase nam polja, vrte, in ptičji spev odmeva naokrog.

V prekrasni tej pomladni simfoniji bolj čvrsto nam po žilah polje kri, v sozvočju tej naravni melodiji že dela spev visoko se glasi.

In vzvalovila bodo žitna polja, posloplja nova vstala z ruševin, brodovje novo rezalo bo morja, letalo krožilo bo vrh planin.

Gradili bomo v delu novo srečo, bodočnost jasno za prihodnje dni, vodila nas bo z baklo plamenečo svoboda, ki nad nami se blešči.

Marica

Vsakemu po eno nogo

(Indijska modrost)

Štirje indijski trgovci so imeli skupno skladišče bombaža in mačko, ki so jo vsi radi imeli. Vsak si je lastil eno nogo, ki jo je gladil in božal. Mačka si je nekdo težko poskodovala nogo. Zdravnik ji je nogo obvezal, toda obveza se je nato vnela, mačka je zdirljala, gnana od bolečin, naravnost v skladišče, ki je popolnoma zgorelo.

Trije trgovci so tožili četrtega lastnika mačkine bozne noge in zahtevali od njega odškodnino, ker je njegova noga povzročila škodo. Obdolženec je pa zastopal mnenje, da morajo vsi štirje trpeti škodo, ker je bila mačka last vseh štirih. Šli so h kadiju, ki je razsodil: „Trije tožitelji morajo tožencu plačati odškodnino za njegovo četrto zgorelo bombažo, kajti mačka je priletela v skladišče po treh zdravih nogah, to so pa bile lastnina tožiteljev.“

Tisk dveh svetov

Ob tradicionalnem dnevu svetjskega tiska (5. maj) objavlja Pravda članek pod naslovom "Tisk dveh svetov". Posnemamo nekaj odstavkov iz tega članka, ki bodo našim čitateljem lepo prikazali vlogo in značaj tiska v zapadnih demokracijah in tiska v Sovjetski zvezi, oziroma naprednega tiska sploh.

"Pod pritiskom javnega mnenja bo v Veliki Britaniji posebna Parlamentarna komisija raziskala zadevo o povezanosti velikih listov s kapitalizmom, koncerni in bankami.

Samo po sebi je razumljivo, da ni mogoče primerjati tiste dejanske preiskave, ki bi jo mogla izvršiti delavsko-kmečka oblast v Sovjetski zvezi z "iluzorno" preiskavo, ki se more organizirati v kapitalistični državi. Ali si bo komisija britanskega parlamenta upala zahtevati, naj zasebne kapitalistične banke pokažejo svoje knjige in račune? Ta "preiskava" ne bo prinesla nikakršnih uspehov. Toda v Veliki Britaniji je bilo načeto vprašanje povezanosti kapitalističnega tiska s kapitalističnimi koncerni, kar pomeni, da je ta povezanost v nasprotju s pojmom in svobodo tiska. Pred 30 leti ni bilo mogoče misliti, da bo tako vprašanje načeto v kapitalističnih državah. Kaj se je dogodilo v zadnjih 30 letih?

Dogodilo se je mnogo stvari; med drugim je bil zlorabljen tudi monopol kapitalističnega tiska. Ta tisk ne vlada več po vsem svetu in je izgubil znaten del svoje moči. Boji se, da ne bi še več izgubil. Njegov strah je upravičen. Na svetu se je pojavil sovjetski tisk, tisk delavskega razreda, tisk delovnih ljudi. Ta tisk je novega tipa. Ustvaril je svoje zakone, svoje običaje, svoje moralo.

Med tiskom starega in novega tipa se vodi nepomirljiva in sistematična borba. Borba med tiskom dveh svetov je borba med poštnim obveščanjem in nepoštenim zavajanjem. Razumemo bes, s katerim mnogi buržujski listi napadajo sovjetski tisk. To je bes vsakega monopola, ki je izgubil svoje gospostvo. Buržujski tisk strašno sovraži kritiko. Ne more prenesti resnice. Toda monopol kapitalističnih koncernov — je monopol, svoboda ljudstva pa — je svoboda. Buržujski novinarji, advokati kapitalističnih monopolov se radi sklicujejo na demokratske ustanove. Kriče, da potrebuje demokracija svobodo tiska. To je točno, toda v nobenem členu ustave ZDA ni določena svoboda za Hearsta, da zavaža ljudstvo in da trguje z lažjo. Ne smemo žaliti spomina na Washingtona z domnevo, da je hotel zavarovati Mac Cormickove dohodke z uvedbo svobode za njegove nepoštenne klevete. Svoboda tiska je bila uvedena samo za ljudstvo; biti more samo tam, kjer je ljudstvo rešeno kapitalističnih monopolov. Sovjetski tisk je svoboden ter pripada svobodnemu ljudstvu."

Nato poudarja pisec članka Zaslavski, da je bilo med zadnjimi volitvami predsednika ZDA dokazano, da je glasovala za Rooseveltta ogromna večina volilcev, ki so čitali tisk, sovražno razpoložen do njega, in piše:

"Iz tega izvira neprijeten in vznemirjajoč sklep za buržujsko politiko. Glasila velekapitala ne uživajo zaupanja in spoštovanja čitateljev. Ne izražajo mišljenja ljudstva. To pomeni, da večina ljudstva v ZDA nima svojega ti-

ska. Kako je potem mogoče govoriti v tej državi o svobodi tiska?

Med sovjetskim tiskom in sovjetskim ljudstvom ne more biti sporov in tudi ne različnih interesov. Tisk novega tipa služi ljudstvu, samo ljudstvu, in popolnoma priznava nadzorstvo javnosti. V tem je moč tiska novega tipa. Čitatelj mu verjame in ga spoštuje, ker vidi v svojem listu svojega prijatelja in pomočnika v vsakem trenutku svojega življenja tako v boju kakor pri delu.

To je bilo dokazano v treh desetletjih obstoja in razvoja sovjetskega tiska. V borbi med tiskom dveh svetov je moralno politična premoč na strani tiska novega sveta, novega tipa. Njegova je bodočnost."

(5. maja 1912 je v Petrogradu izšla prva številka boljševskega časopisa "Pravda", ki sta ga ustanovila Lenin in Stalin.)

INTERNIRANCI, ALI POZNATE KATEREGA? TO SO VOJNI ZLOČINCI IZ TABORIŠČA V BUCHENWALDU, KI V TEH DNEH SEDE NA ZATOŽNI KLOPI SODIŠČA V DACHAUU. MED NJIMI JE PRINC JOSIAS WALDECH — PRVI NACIST KRALJEVSKE KRVI

Novi gospodarji Španije

Na vsakih tisoč smrtnih primerov v Madridu, jih je 112 posledica tuberkuloze in 32 posledica lakote. Umrljivost otrok je 102%, torej največja v Evropi, in sicer še večja kakor v katerikoli drugi državi, ki je preživela strahote sedanje vojne. Po 10 letih krvavega Francovega režima je Španija siromašnejša in nesrečnejša nego kdajkoli prej v zgodovini. Pred nekaj dnevi so znatno zmanjšali obrok kruha. Stotisoči delavcev trpijo lakoto, kajti z dnevno plačo, ki znaša 12 pezet, ne morejo niti pomisliti na črno borzo, kjer stane kg moke 50 pezet, a kg mesa

300 pezet. Šele 2 do 3% Špancev "živi". To je ozek krog prepotentnih in arogantnih veleposestnikov in kapitalistov, visokih Francovih funkcionarjev, zločincev in vseh vrst fašističnih kriminalcev.

Se po samem vtisu, ki nam ga podaja Francov tisk, se da sklepati, kdo je pravi gospodar sedanje Španije in v čigavih rokah je njena usoda. Angleži in Amerikanci financirajo 70% v oglasih španskega Francovega tiska. Francove časopisne agencije "ABG" in "IA" prinašajo v španski tisk vse uvodnike in komentarje Hearstovega tiska. Vsak dan

so v teh časopisih velike slike Bevin, Churchilla in Trumana. Angleži izdajajo v Madridu celo svoj veliki dnevnik na 18 straneh — "Times for Spain" za potrebe stalno naraščajoče britanske kolonije v Madridu in ostalih španskih mestih. Toda tisk je le del vsega; so tudi drugi zelo zanimivi momenti.

Španija je država veleposestev in največje bede kmeta, kolona in sužnjev. Fevdalni duh cerkve, ki drži v svojih rokah velike komplekse zemlje, domači "hidalgos" in avtenčni lordi, člani britanskega parlamenta, od katerih imajo mnogi v Španiji svoja velika posestva, so sabotirali izvajanje agrarne reforme. Britanski trusti držijo v svojih rokah večino rudnikov v Asturiji. 20% tehničnega osebja in vsi šefi v teh rudnikih so Angleži in iz leta v leto narašča njihovo število, dočim so rudarji slabo plačani Španci. Vsak pozdrus stavek zaduži Francova žandarmerija na migljaj angleških šefov z rafali mitraljezov. Španske paroplovne družbe so po večini iz Liverpoola in Glasgowa. Antony Eden predseduje svetu famoznega "Rio Tinto", velikega trusta za eksploatacijo Španije.

Toda v Španiji, kakor tudi drugje v svetu, ni več Velika Britanija nekdanji samozavestni in izključno najmočnejši predstavnik anglosaške finančne moči. Tu čedalje bolj nastopajo Amerikanci. Franco se vljudo klanja novim gospodarjem. Američani so prej kontrolirali v glavnem španske radiooddajne postaje. Kmalu nato so prešli na telefon in telegraf ter jih nato popolnoma osvojili. Samo še kerak in zavzeli so železnico. Deset železniških španskih družb je bilo v deficitu. Da bi te družbe mogle delovati in obnoviti park in progo, je bilo treba obrniti se na — Ameriko, ki je komaj čakala na to priliko. Železniško omrežje Španije bo močno sredstvo, s katerim bodo

"yankeeji" prešli v ofenzivo na osvajanje vsega, kar še ni osvojenega v Španiji. Seveda, najvažnejša postavka ameriške hipoteke so torej aerodromi in zračne linije. Že nekoliko let kontrolira španske aerodrome veliko število ameriških tehnikov in strokovnjakov. To je bila prva etapa. Danes je postala Španija ena izmed najvažnejših zračnih baz na svetu in to kot posledica dogovora med Francom in ameriški družbami za zračni promet.

Američani grade po raznih krajih Španije načrtno mrežo aerodromov terenov za spuščanje. Američani so zelo razširili stari aerodrom Barajas blizu Madrida, ga modernizirali, zgradili popolnoma nove hangarje itd. itd. Grade nove aerodrome v Barceloni, Sevilji, Valenciji, Bilbau, Saragozi, Vigu, Sant Andreju, Las Palmasu na Kanarskih otokih in na Majorki. To so veliki načrti, ki jih uresničuje ameriški kapital v svoje namene. Kakšni so cilji in na čigav račun delajo družbe, se vidi po aerodromu pri Barceloni, ki je tako velik, da lahko sprejme v eni uri čez sto avionov.

Znano je, da je v decembru lanskega leta na glavnem zasedanju Organizacije združenih narodov bil z veliko večino sprejet sklep, da se Francova Španija izključi iz organizacije civilne aviacije. Tudi delegacija Združenih držav se je s svojim glasom pridružila temu sklepu. Toda kljub vsemu temu nadaljujejo ameriške družbe še z večjimi investicijami in tempom v izvajanju svojega širokega načrta za izgradnjo zračnih baz v Španiji.

To so zveze, ki jih anglosaški imperialistični grabeljivci podpirajo in držijo s krvoločnim Francovim režimom. To je ono, kar temu ohranjenemu fašističnemu krvoloku in njegovemu zločinskemu sistemu daljša življenje.

PRESTRAŠENE IN OBUPANE SICILJANKI JOČEJO NAD SVOJIMI SINOV IN HČERAMI, OČETI IN MATERAMI, KI SO JIH NA ZLOČINSKI NAČIN POMORILI IN RANILI FAŠISTIČNI KRIMINALCI, KI SO LETOS 1. MAJA V PIANA DELLE GINESTRE NA SICILJI S STROJNICAMI STRELJALI V MNOŽICO DELOVNEGA LJUDSTVA, KI JE SLAVILO SVOJ PRAZNIK — 1. MAJ

TAKOJ PO ZLOČINU OKLOPNI POLICIJSKI ODDELKI PATROLIRAJO PO VSEJ OKOLICI. TODA PO ZLOČINU IN NE PREJ.

Naraščanje umrljivosti zaradi tuberkuloze v Italiji

Angleški radio poroča, da so zaradi vidnega naraščanja umrljivosti za tuberkulozo v Italiji tako organi Unrre kakor italijanske oblasti podvzeli akcijo proti tej bolezni. Medtem ko jih je 1. 1940. v Italiji umrlo od tuberkuloze 33 tisoč, jih je leta 1944 umrlo 60 tisoč. Poročilo dodaja, da predvideva petleten načrt za pobijanje tuberkuloze stroške v znesku 2 milijard in pol lir, ki se bodo pridobile iz prodaje Unrriinega blaga. S tem denarjem bodo nabavili opremo za 90 protituberkuloznih disperizerjev in 18 tisoč postelj v 81 bolnicah.

Naše gozdno gospodarstvo

Trditev, da je na obstoj gozdov tesno vezano vse drugo gospodarsko življenje Slovenije in Slovenskega Primorja zavzemajo gozdovi.

Razsežni gozdovi Slovenije in Primorske so bili še pred nedavnim, to je vse do osvoboditve naše domovine, večinoma last velikega posestva, oziroma plemstva, in le malo gozdnega sveta je bilo v kmečkih rokah. Po osvoboditvi se je razmerje popolnoma izpremenilo, ker je z razlastitvijo graščinskih gozdov, to je tujerodne gospode, gozd prešel v posest države, tako da je narod postal njihov gospodar.

Naša ljudska oblast, zavedajoč se velike važnosti ohranitve in izboljšanja naših gozdov, se trudi z vsemi sredstvi, da prepreči uničevanje gozdov, ki se je začelo pod italijanskim gospodstvom. Prizadeva si, da se z delom in predavanji pojasni važnost gozdov na Krasu, orise napake sedanjega gospodarstva ter jih odpravi. Za doseg tega cilja je potrebno, da se široke ljudske mase pravilno seznani z oskrbovanjem gozdov in da upoštevajo značaj gozdov na Primorskem, ki se v marsičem bistveno razlikuje od gozdov drugih krajev. V našem človeku je treba vzbuditi več ljubezni in spoštovanja do gozda in ga privesti do spoznanja, da gozd zasluži pozornostnejše in varnejšega oskrbovanja, ako hočemo od njega imeti primernih dohodkov.

Ako se ozremo po naši ožji domovini, to je po Slovenskem Primorju, tedaj vidimo, da so pri nas gozdovi le v večjih skupinah. Od teh so najbolj poznane tiste, ki so po velikosti, legi in intenzivnem oskrbovanju velike važnosti za lesno trgovino, posebno za lesni eksport po bližnjih lukah, namreč reški in tržaški, in sicer: idrijski, trnovski, nanoški, javorški in snežniški gozdovi, mejijo prav na goli Kras.

V teh gozdovih so v glavnem zastopane naslednje drevesne vrste: jelka, smreka, bukev, javor, črni in beli bor, gaber ter v posameznih skupinah cer.

Mnogi deli Krasa se imajo zahvaliti le blagodejnemu vplivu gozda, da niso v tako žalostnem položaju kot goli Kras okoli Sežane in Divače. Vse to ozemlje bi se spremenilo v pravi Kras, da ne pokriva njegovih tal varujoči jih gozd.

Gozdovi dajejo les in druge raznovrstne pridelke, ki so za življenje potrebni, in od katerih so več ali manj odvisni vsi stanovni prebivalstva. To je pa le neposredna, obče znana korist gozdov za človeško družbo, zaradi katere jih je treba varovati in ohraniti. Velika pa je njih važnost za naš razvoj, splošno in napredek še z drugimi oziroma. Gozdovi namreč vplivajo odločilno na ozračje in podnebje krajev, na razmerje padavin in na vodno razmerje celih pokrajin in zaradi tega tudi na rodovitnost zemlje, tako da so pomembni za narodno blagostanje sploh. S tega stališča zaslužio gozdovi torej posebno pozornost.

Gozd je skupna last vseh narodov. Brez gozdnih produktov ne more noben narod obstajati. Ker gospodarstvo gozda usodno vpliva na splošno gospodarstvo enega kraja ali države, je mednarodno gospodarstvo na izgraditvi osnovnih temeljev gospodarstva tem bolj zainteresirano, čim bolj rastejo in se večajo zahteve po produktih, ki nam jih nudi gozd. Vsak napreden narod se zato zanima za gozdno gospodarstvo drugega naroda.

Gospodarjenje v gozdu se bistveno razlikuje od gospodarjenja na polju. Medtem ko vidimo na polju že jeseni, kako se je obneslo delo, ki smo ga opravili med letom, in v bodoče lahko uporabimo svoje izkušnje in se ognemo vsem pomotam, ki smo jih mogoče prejšnje leto napravili, pri gozdu temu ni tako, ker se posledice gospodarjenja pokažejo šele po dolgih desetletjih. Napačno ravnanje z gozdom se mašuje šele na potomcih in ne prizadene samo občutno, temveč tudi dolgotrajno škodo. Prečesto se škoda ne more poravnati.

Kritično stanje v celotnem našem gozdarstvu nam kažejo statisti-

Stanko Čok

Kmetijski veleobrati lahko povoljno vnovčujejo svoje pridelke, ker je njihova proizvodnja množična in kakovostno boljša, zato je tudi konkurenčno vplivajo na trg, kar posebno opazimo v Trstu s prihodom blaga iz Italije, ki se prideluje na velikih posestvih.

Pri nas pa je kmetijska proizvodnja drobna; vsak kmet nosi na trg svoj jerbis, vrečo ali dve svojega pridelka in prodaja ta svoj pridelok tako kot mu narekuje tržna cena, na katero vpliva večji ali manjši dotok blaga na trg.

Dotok blaga male proizvodnje ni uravnotežen, ker ni organiziran, zato je vsak prodajalec odvisen od čimteljev, ki nimajo za njegovo proizvodnjo drugega posla kot tega, da se z njo brez truda okorišča.

Večji proizvodnik ima pa interes, da se zanima za cene na raznih trgih in usmerja svoje blago na oni trg, ki je za njegove pridelke ugodnejši. Veliki proizvajalci so tudi med seboj dobro povezani in zato skušajo organizirano vplivati na ceno na raznih tržiščih.

Malemu proizvajalcu preostaneta samo dve možnosti:

1. da se prepusti izkoriščanju prekupčevalca, ki sam prihaja na deželo in kupuje kmetijske pridelke, nudeč proizvajalcu navidezno razne zaslepljive ugodnosti. Da sam nosi blago na mestni trg, kjer ga oskubi drugi prekupčevalec ali kjer sam prodaja morebiti na drobno in pri tem zgubi več časa, čisto kakor je blago vredno;

Gospodarsko posojilo Franciji

Na podlagi sporazuma v Bretton Woodsu je bila še v teku vojne ustanovljena istočasno z Mednarodnim fondom tudi Mednarodna banka. Prvi daje kratkoročna posojila za vzdrževanje stalnosti valut; toda posluje le še pravno in v resnici še ni podelil nikakega kredita. Namen Mednarodne banke bi pa bil podpirati države, ki so članice Organizacije združenih narodov. Ako upoštevamo, da je večinski delež kapitala banke anglo-amerikanski, potem si že lahko ustvarimo neko mnenje, kdo bo tu laže dobil posojilo, oziroma pod kakimi pogoji.

Te dni je po večtedenskih pogajanjih Mednarodna banka podelila Franciji posojilo v znesku 250 milijonov dolarjev. To je prvo posojilo, ki ga je ta banka komu odobrila. Sestavljanje pogodb je zahtevalo dolgotrajnega razpravljanja,

stične številke. Pri sedanjem stanju nam primanjkuje okoli 90% normalne zaloge. Tako občutno zmanjšana zaloga lesa daje tudi manjši prirastek.

Ako hočemo danes popraviti zlo, ki nam ga je napravila vojna, je treba, da se borimo z vso odločnostjo proti napakam, ki so še pri nas. Tudi najstrožje izvrševanje gozdnih zakonov ne da vedno povoljnega uspeha za ohranitev in povzdigo gozdov, ako se široke ljudske plasti zadovolno ne poučijo. Izčrpanost naših gozdov nas nujno sili, da naše gozdarstvo postavimo na zdrav temelj. Narodno osvobodilna borba je dala smer, po katerih se je pričelo graditi.

Odprava vseh nedostatkov v gozdnem gospodarstvu je vprašanje časa in v najožji zvezi z napredkom našega kmetijstva. Vsa izkustva iz preteklosti naj bi se pri vsaki priliki upoštevala, kajti ravno tako kakor se morajo v kmetijstvu porabiti vsi primorčki v doseg boljših uspehov, tako so tudi uspehi pri gozdnih odvisni le od dobrega, varčnega oskrbovanja gozdov. Sploh naj bi si štel vsak državljan za svojo sveto dolžnost varovati gozd kot zaklad, ki naj se s primernimi dohodki obrestuje, katerega pa mora s skrbnim gospodarstvom ohraniti sebi in svojim potomcem v dobrem stanju.

Kindler Viljem

Zadruge in odkup sadja in zelenjave

2. da mali proizvajalec proda svoje blago po organizirani prodaji malih proizvajalcev, t. i. preko svojih zadrug in tako skuša vplivati na cene na trgu, t. j. držati cene dovolj visoke, da ima od svojega pridelka res dobiček. Morebitni dobiček zadruge gre pa itak posredno v prid proizvajalca samega.

Naše zadruge so že lansko leto odkupovale predvsem sadje in zelenjavo od malih proizvajalcev in letos so pred istim delom. To opravilo je bilo lanko leto za naše zadruge težka preizkušnja: ker sploh niso bile pripravljene na ta posel in ker niso imele zato izvežbanega cesebja.

Podpohovanje vaških spekulativnih in širjenje lažnih vesti po raznih agentih, sovražnikov delovnega ljudstva, ki so se tudi že letos pojavili proti združnemu delovanju, je bila velika zapreka za pravilno poslovanje.

Ko bi se člani zavedali, da je va ta propaganda teh zavednih in nezavednih propagandistov naperjena proti njihovim interesom, bi take ljudi izobčili iz svoje sredine in jim ne nasedali.

Člani bi morali zadrugam pri odkupu pomagati tako, da bi pripravili samo odbrano blago in vplivali z zgledom na ostale, nezavedne in zapeljane kmetovalce ter jim dokazali, da je samo v skupnem delovanju možno doseči stalnost cen na trgu, kajti samo pri veliki oddaji blaga bodo zadruge lahko usmerjale blago na razne trge in na ta način skušale obdržati cene

na korist proizvajalca.

Naravno, da to ni všeč onim spekulantom, ki so do sedaj živeli od tega in da zaganjajo krik in vik. Žalostno je samo to, da imajo ti spekulanti po vaseh še velik vpliv nad kmečkim ljudstvom. Toda tudi našemu kmetu se polagoma odpirajo oči in spoznanje, da so za vse težave predvsem krivi ti spekulanti in saboterji, katerih ne manjka tudi v samih zadrugah.

Kar se tiče osebjja pri zadrugah in njih sposobnosti, gre vsak dan na bolje.

Da bodo zadruge uspele v svojem namenu, zavisi od zanimanja in zavednosti njih članov; kajti zadruge je last članov in oni z njo upravljajo.

Člani morajo upoštevati koristi celokupnega poslovanja in nanje opozarjati tiste, ki imajo včasih res kako škodo, če prodajo svoje pridelke zadrugi, namesto svojim starijem odjemalcem v mestu. Toda, če hočemo, da bodo zadruge res izpolnile svoje poslanstvo vestno in točno, se jih moramo posluževati vsakem pogledu. Posluževati se jih samo delno, pomeni zanikati jih.

Priznavamo, da poslovanje zadrug še ni in nekaj časa še ne bo na pravi višini. Vse to je pa posledica pomanjkanja združne vzgoje, ki zanika skupnost in obožuje spekulacijo.

V zadrugi naprednih deželah, kot so Svica, Danska, Nizozemska itd. so kmetovalci visoko dvignili svoje zadruge in s svojimi pridelki, ki jih vnovčujejo po svojih za-

drugah, odločilno vplivajo na cene, ne samo na domačem, ampak tudi na svetovnem trgu.

Da so pa prišli do tega, jih je stalo precej truda in samozataevanja, toda danes žanjejo uspehe svoje požrtvovalnosti.

Kužne bolezni perutnine

Kako naj organiziramo borbo proti nalezljivim boleznim perutnine? Goriški okraj, ki bo imel zdravstveni zavod za pobijanje nalezljivih bolezni, bo skrbel za cepivo proti živalskim kugam. Posamezni krajevni odbori bodo takoj javili veterinarjem že prve primere nalezljivih bolezni, nakar se bo ugotovila bolezen in se bo izvedlo cepljenje.

Kot smo že poprej omenili drugih sredstev ali zdravil kot je cepljenje — ni. Ker ni učinkovitejših sredstev na razpolago, si ljudje pomagajo z domačimi zdravili, ali vedno brez uspeha. V nekem graju Vipavske doline sem videl, kako je nek čestni delavec »zdravil« kokeši s tem, da jim je izdiral »piko«. Konec jezika imajo kokeši že po naravi bolj trd, kar jim pomaga pobirati pičo. Pri boleznih se kaj rada vname sluznica na jeziku, kar ljudje imenujejo »piko«. Izdiranje »pike« iz konca jezika ni nič drugega, nego hudo trpljenje živali in nima nobenega haska.

Dr. I. Gerbic

Skropljenje in žveplanje vinske trte

Trtna plesen kakor strupena rosa pa ne povzroča trtorejcu škode samo z zmanjšanjem letine zaradi obolenega grozdja, temveč ga prikrajašata tudi pri bodoči letini, ker oboleni trte oslabijo na splošno in njihovi poganjki ne morejo imeti v prihodnjem letu tako močnega zaroda, kot ga dobimo od zdravih trt.

ZVEPLANJE TRTE

Proti oidiju nam pomaga le pravočasno žveplanje. Predpogoj za uspešno žveplanje je čisto in kot prah fino žveplo. Najboljše je rafinirano in dvakrat ali »extra« ventilirano žveplo. To naj ima vsaj 70% drobnosti po Chancelu in prodajalec mora jamčiti kupcu trtorejcu te kakovosti blaga.

V časih pomanjkanja čistega žvepla, opravi dobro delo tudi mineralno, oziroma naravno žveplo. Biti pa mora tudi tako fino mlet in ventilirano, da se med prsti čuti kot prah in ne peskasto ali ostro. Dočim žveplamo s čistim žveplom pri jutranjem ali večernem soncu, priporočamo žveplati z mineralnim ob poldanskih urah, ko sonce bolj pripeka. Žveplanje opravimo pravilno samo, če imamo za to opravilo primerne mehe, žveplalnike, ki morejo žveplo razpršiti v zelo drobno meglo po celi trti. Posebno je paziti, da doseže ta žveplena megla tudi grozdje, ki je skrito navadno med listjem in je ravno tam najbolj podvrženo boleznim zaradi pomanjkanja sončnih žarkov.

Žveplati moramo pogostoma, posebno določene vrste trt, ki so za plesen občutljive, kakor n. pr. malvazija in namizne vrste sploh. Prvo žveplanje opravi previden trtorejec takoj, ko trta pokaže zarod, to je navadno sredi aprila. Potem pa je do bro, če žveplamo približno vsak teden po enkrat vsaj do konca julija in ako bi vreme bilo deževno, tudi še avgusta meseca.

Kakor ni vinogradu nevarno pregosto škropljenje, tako mu ne more škodovati nič odvisno žveplanje. Nasprotno, tudi v primeru, da ne obstoji nevarnost okuženja trt po omenjenih boleznih, koristita baker in žveplo vinogradu s tem, da pospešujeta zdravje ter rast trt in izboljšujeta zemljo, ki nam potem lahko daje še žlahtnejšo vinsko kapljo.

Vloga humusa v prehrani rastlin

Stari agronomi (in še danes nekateri kmetje) so bili prepričani, da rastline črpajo vse hranilne snovi iz ornice — črne zemlje (humusa). V resnici pa ni tako, ker rastline črpajo glavno snov, iz katere je sestavljeno rastlinsko telo — oglje — iz zraka. Vendar je humus v rastlinskem življenju velike važnosti. Humus hrani predvsem na milijarde drobnih, s prostim očesom nevidnih živih bitij, tako imenovanih bakterij. Bakterije presnavljajo v zemlji različne rastline nujno potrebne hranilne snovi in to predvsem dušik, fosfor in kalij, brez katerih rastline ne morejo živeti. Z druge strani pa izboljšuje humus fizični sestav zemlje. Zemlja, na kateri gojimo kulturne rastline, je sestavljena večinoma iz rudniških snovi in humusa. To je živa snov zemlje in se nahaja le v zgornji plasti, spodaj so plasti rudniških snovi. Ornica je že po svoji naravi rahla in zato rahlja težko zemljo, peščeno in pusto kraško zemljo pa izboljšuje tako, da postane bolj kompaktna, da laže zadržuje vlagu in hranilne snovi, ki bi se ob nasprotnem primeru izgubile v spodnje plasti zemlje in postale tako neuporabne. Humus torej rahljo težko ilovnato zemljo in zgoščuje rahlo peščeno in pusto zemljo. Humus nastaja iz različnih rastlinskih odpadkov (gnoj, listje, gnila drevesa in korenine itd.) in razkrajanja živalskih odpadkov in živali.

Najvažnejši vir za pomnožitev humusa v zemlji je hlevski gnoj, kompost in zelene podorine.

Brez humusa, oziroma hlevskega gnoja zemlja ni donosna. Uspeh našega kmetijstva stoji na živinoreji.

Ob 71. obletnici rojstva

Proletarski umetnik - Ivan Cankar

Naši izobraženci in pisatelji 19. stoletja so bili kmečki otroci, večinoma iz premožnejše vaške plasti, ki je mogla pošiljati svoje sinove v mestne šole in v tujino. Stroški za vzdrževanje in izobraževanje niso bili majhni, saj je bilo v interesu vladajoče avstrijske gospode ovirati dotok neplemiškega prebivalstva in inteligentne poklice. Naš premožni kmet ni mogel brez gospodarskih pretresov in težav pomagati svojim otrokom do večjega kosa kruha. To stisko slovenskega kmečkega sloja je znala izrabiti cerkvena hierarhija in razne meščanske „dobrodne“ ustanove, ki so kupovale duše in vedele, da si bodo med kmečkimi sinovi našle zvestih pomočnikov, ako jih bodo gmotno priklenile nase. Tista kmečka mladina pa, ki si je hotela očuvati neodvisnost in svobodo prepričanja, se je morala otepati z velikanskimi težavami in se je mnogokrat v resnici borila za obstanek. Taka svobodoljubna fantazija bila n. pr. Levstik in Jurčič, ki sta bila otroka vaških proletarcev. Da so se v tej borbi za vsakdanji kruh in streho nad glavo mnogi prodali reakcionarnemu in meščanskemu razredu za skledo leče ali propadali („falirani študentje“), je samo po sebi razumljivo, vendar žalostno in neopravičljivo dejstvo. Mnogi kmečki otroci, ki so izgubili stik s kmečkim ljudstvom in vasio, so ideološko podprli meščanstvo, ki je bilo v tej dobi še kolikor toliko napredno.

Ko se je proti koncu stoletja z razvojem kapitalizma in meščanskega razreda začel v Sloveniji porajati proletarijat, je bilo stališče meščanstva in reakcionarnih krogov že težje. Proletarskim sinovom je postajala skleda leče odvrtno vabilo, za kosilo in posteljo niso prodajali svojega prepričanja in razreda. Dasi so bile njihove gmotne razmere težje kakor pri prejšnjih rodovih, je postajala njihova borba za kruh in svobodo žilavejša in brezkompromisna. Med te študente je spadal tudi Ivan Cankar.

„Godilo se mi je nad vse slabo, večkrat sem bil lačen nego sit; kakor se pač godi študentu iz delavske družine.“ Toda zavesti, da je sin delavca-proletarca še ni imel, za družbeno dogajanje se ni zanimal. Sam pravi, da se ni menil za — „politiko“. Kajti politika je tedaj pomenila bodočim izobražencem umazano slogaštvo, ki se je smrdeče valilo po slovenski zemlji, gabilo se jim je podkupovanje in nesramno barantanje za poslanska mesta, gnusil se jim je nezamozavestni malomeščanski liberalizem. O socializmu niso vedeli nič, čuli so samo, da socialistične preganjanje cerkev, policija in sodnija. Ta nevednost je bila posledica in zapoved tedanje prosvetne politike, saj je bil študent natlačen z nepotrebnimi in obilnimi „znanjem“, o svetu, življenju in ustroju družbe, v kateri je živel, pa ni vedel nič. Tako mu je bilo neznano družbeno dogajanje, da je Cankar priznal: „Stvari, ki bi jih bister kmet z lahkoto razumel, sem moral brati po dvakrat, da so mi bile vsaj za

silo jasne. Toliko sem na vse zadnje občutil, da nekaj na svetu ni v redu.“

Toda Cankar ni bil zamen otrok najsiromasnejše ulice na Vrhniki, ni bil zamen sin proletarskih staršev, očeta krojača, ki je delal po hišah in potoval od vasi do vasi s šivanko in sukancem, in matere bajtarske hčere, katere družina se je sproletarizirala. V hiši je bilo z Ivanom vred še osem otrok: že v detinstvu je spoznal krivico, zlobo in trdote v življenju, kar je opisoval v mnogih svojih novelah in črticah. Zgodaj je dozorel, postal zaradi svoje narave in razmer v okolici upornik, uprl se je v šoli in zakristiji, ki sta predstavljali zanj prvo oblastnijo. Pozneje se je uprl meščanski družbi in kulturi, prav po francoskem geslu „épater le bourgeois“. Toda tedanja meščanska kultur-

na politika je šla za tem, da je odvracala pozornost mladine od političnih vprašanj, zapeljevala je mladino od družbene problematike v literaturo, v lepo umetnost, v umetnost zaradi umetnosti. Lagali so razni filozofi in teoretiki, da umetnost stremi za lepoto, za vzvišeno lepoto, da sta resnica in pravica popolnoma nekaj drugega itd. Ustvarjali so umetno nasprotje med lepoto in pravico. Tudi Cankar in mladi pesniki moderne so se dali za trenutek zapeljati. Zavedli so jih v slepo smer, kazali so jim nadčloveka Nietzscheja, slepili so jih z dekadentno in simbolistično umetnostjo. Zato je ta mladina živela „v znamenju literature, literarnih bojov in preprirov“.

Res je bil to tudi „beg iz puste vsakda-

nosti“ in „izraz nezadovoljnosti“ z gnilo in ogabno liberalno politiko, ki je razširjala smrad zastalega močvirja. Toda rešitve iz te zagate ni bilo ne v umetnosti ne v osebni upornosti, ki je sama sebi namen. Upor posameznika ni plodovit upor, ker vodi v skrajno precenjevanje osebnosti — v anarhizem. In Cankar je prispel tudi do tega s „Knjigo za lahkomišelnice ljudi“. Od tu pa ni bilo nobenega izhoda. Vztrajati v tej skrajnosti je pomenilo zapreti se v kristalen grad neke navidezne umetnosti, ločiti se od resničnega življenja in polagoma izgubljati stik s svojim narodom in družbeno stvarnostjo.

Cankar je našel novo smer. V začetku ozko in trnovo stezo, ki ga je pa vodila k širokemu obzorju in jasni bodočnosti. Sel je za tistimi, ki so vedeli, da nista umetnost in lepota vse. Pridružil se je razboritim mladim ljudem, ki „so zaslužili, da je treba spoznati sile, ki gnetejo življenje“.

Cankarju je bilo iskanje olajšano. Bil je proletarskega rodu, kritičen in uporen človek, živel je v velemestu, v sredini sistema, ki je tedaj zavladal tudi slovenskemu ljudstvu. Zivel je v „ogromni delavnici“, trdnjavi socializma, domu jetike in uboštva, — v dunajskem predmestju. Vse to ga je sililo k premišljevanju, zbiral je doživljanje in izkustva kot umetnik in človek, vkril je krivičnost družbenega „reda“. Sistem, ki „je dodelil vse bogastvo zemlje in vse sadove človeškega uma kapitalu brez imena in mu zaslužil človeštvo“, je bil krivec nereda in obupnega stanja med delovnim ljudstvom. To spoznanje je bilo velevažno, a vendar še premalo. Temu sistemu se je moral Cankar upreti ne samo čustveno, temveč tudi razumsko. Najti je moral tudi sredstvo borbe proti krivičnemu sistemu. Kajti vse premalo je spoznanje, da je sistem krivičen in minljiv. Potrebnejše je bilo spoznanje, da se da sistem uničiti, važnejše je bilo najti sredstvo, kako bo človeštvo ta sistem uničilo.

In to je Cankar spoznal na Dunaju. Videl je stvarnost: proletarijat, ponosen in samozavesten, verujoč vase in v prihodnost. Spoznal je organizacijo delavskega razreda in njeno znanstveno osnovo: dela znanstvenega socializma, Marxa in Engelsa. Priznal je, da socialistična organizacija brani tudi interese slovenskega delovnega inteligenta in da bo vsemu slovenskemu ljudstvu zagotovila lepšo bodočnost. Postal je član socialistične stranke in kandidiral pri volitvah, govoril na delavskih zborovanjih, predaval po delavskih društvih, posebno v Trstu, pisal v socialistične liste in dal svojemu leposlovnemu delu socialistično misel. Prvi je v slovenski književnosti umetniško upodobil socialistične zahteve, formuliral problem slovenskega ljudstva in slovenske kulture ter že pred vojno jasno in nedvoumno očrtal razvoj slovenskega narodnega vprašanja v bližnji bodočnosti.

Zapiski

Honoré de Balzac

Znameniti francoski romanopisec, se je rodil 20. maja 1799 v Toursu, umrl 18. avgusta 1850 v Parizu. Ze v zgodnji mladosti je sanjal o literaturni slavi. Prvi uspeh je doživel z romanom „Poslednji Chouan“ leta 1829 in odslej dalje v svojih delih neprestano rasel. Nenavadno umetniško višino je dosegel s ciklom romanov, ki jih je združil v veličastno epopejo z naslovom „Cloveška komedija“. V njej je upodobil obraz svoje dobe, meščanski svet takratne Francije in sicer v osmih skupinah romanov, ki zajemajo prizore iz zasebnega življenja, iz podeželja, Pariza, politike, vojaškega okolja, kmečkega osredja ter obravnavajo filozofska in analitično fiziološka vprašanja. Med njimi so najznačilnejši umotvori: „Gospa tridesetih letih“, „Evgenija Grandetova“, „Oče Goriot“, „Striček Pons“, „Kmetje“ in „Teta Liza“, da ne omenimo še vrste krajših zgodb, pravih slovstvenih mojstrov. „Cloveška komedija“ je mogočna, po obsegu in vsebini edinstvena zamisel, ujeti v nizu šest in osemdesetih romanov in povesti ter dva do tri tisoč osebaj najbistvenejše poteze sočasne družbe in izoblikovati galerijo na moč živih likov. Toda Balzac ni običajen samo na površju stvari, segel je tudi v podtalne predele človeških usod in družbenih vprašanj, razkrivajoč prav tako temne plati svojega časa in vladajočih plasti kakor tudi veličino in iznakaženost poedinih značajev. Bil je slovstveni delavec pravi suženj pene, oster opazovalec sveta in velik ustvarjalec.

Reško gledališče

Narodno gledališče na Reki je srečno prekorčilo svojo prvo polletko. V tem času je uprizorilo 136 predstav, in sicer 109 opernih in dramskih ter 27 različnih akademij, slavnostnih prireditev in koncertov. Hrvatska drama je imela v tem času enajst krstnih predstav z nad 50.000 gledalci. Največji uspeh so dosegli: Križar: V agoniji, Ostrovska: Brez dote, Gundulić: Dubravka in Car-Emin: Na straži. V istem razdobju je imela italijanska drama štiri premiere.

Zanimanje za delo reškega gledališča neprestano narašča. V zadnjih šestih mesecih je obiskalo predstave reškega Nar. gledališča nad sto tisoč oseb. Štirinajst predstav so priredili umetniki za člane sindikatov, več predstav in koncertov pa za šolsko mladino in vojake. Poleg tega so nastopili še na dveh prireditvah v ladjedelnici na Reki pred delavci in v Domu za otroke v reškem predmestju Kantridi.

„Novi vrt“

Moskovsko Državno gledališče drame in opere K. Stanislavskega in N. Dančenka je uprizorilo delo o jugoslovanskih partizanih z naslovom „Novi vrt“, ki ga je spisal G. Mdivani. Na premieri je bil poleg jugoslovanskega poslanika v Moskvi Popoviča tudi predsednik Vseslovenskega odbora general Gundorov.

Nov roman V. Kaverina

Pisatelj romana „Dva kapitana“ Kaverin je napisal nov roman z naslovom „Daleka cesta“. Roman bo izhajal v obzorniku „Novi mir“.

Pred 400 letnico rojstva M. Cervantesa

Španski emigranti v Franciji se slovesno pripravljajo na proslavo 400. obletnice rojstva pisatelja Cervantesa, ki se je rodil 1. 1547.

Moderna galerija v Ljubljani

Takoj po osvoboditvi Ljubljane so nadaljevali z gradnjo Moderne galerije pred vhomom v Tivolski park ob Bleiweisovi cesti. Pročelje galerije bo obloženo z marmornatimi ploščami in okrašeno s plastikami. Razpisan je že natečaj za kiparska dela, da bodo povzdignila zgradbo, ki bo zunaj in na znotraj razkošno urejena ter dovršena do konca letošnjega leta.

„Požganica“ v hrvaščini

Prežihovega Voranca „Požganica“, roman izka prevratnih dni 1. 1918. na Koroškem je pravkar izšla v hrvaškem prevodu dr. Nika Bensusa pri Nakladnem zavodu Hrvatske. Roman so natisnili v 4000 izvodih ter obsega 456 strani.

Lutkovo gledališče v Zagrebu

Na zagrebškem Kaptolu imajo lutkovo gledališče, ki je pred kratkim uprizorilo otroško opero „Ivanuška“, delo ruskega skladatelja Cezarja Kjuja. Pri predstavi so sodelovali člani lutkovnega gledališča in gojenci zagreškega konservatorija. Vodstvo predstave je bilo poverjeno Vladu Hubeniku.

Skladatelj Kjuje je napisal „Ivanuško“ po pripovedki o bedačku Ivanu. Predstava je dosegla odlični uspeh. V III. dejanje so zelo posrečeno vpleli pesmi in plese Čajkovskega, Rimskij-Korzakova in Čerepnina.

RAVBAR MIROSLAV

SOVJETSKA KNJIŽEVNOST

Mihail Šolohov iz kozakaškega rodu ob Donu je bil delavec, ki je prišel v Moskvo in si tam služil kruh kot nosač, zidar, pisar in avtinar. V 14 letih je napisal ogromen tekst v 4 delih: „Tihl Don“. Ta roman je najpomembnejše delo vse sovjetske književnosti. Obravnava zrednja leta carske Rusije in svetovno vojno, oktobrsko revolucijo in državljansko vojno. Junaki romana so donski kozaki, ki so priznali novi red ali pa so se izločili iz njega. Na junačku Melehovu je pisatelj pokazal, da nihče ne more ostati med dvema taboroma, nihče ne more ostati nevtralen, odločiti se mora za enega ali drugega. Roman ne zajema vsega sovjetskega življenja, temveč v glavnem let življenja ob Donu. Posebno vrednost ima roman o kolektivizaciji vasi „Zorana ledina“, sedaj piše roman iz dominske vojne „Borba o se za domovino“.

„Tihl Don“ izhaja sedaj v slovenskem prevodu pri Cankarjevi založbi.

Boris Gorbatov je tudi sin Donskega bazara. Opisoval je mladino ki je dorasčala v dobi izgradnje socializma, njene nazore in čustveno življenje. Med domovinsko vojno je s svojim

črticami in dopisi krepil odpor proti fašističnim zavojevalec. Najlepše delo „Neukročeni“, ki ga imamo tudi v slovensčini, opisuje življenje v Donbasu pod nemško okupacijo, nasilja Nemcev, odpor očetov in partizanov. V dramo „Mladost očeta“ iz komsomolskega življenja je prikazal borbo za zmago proletarske revolucije.

Dela sovjetskih pisateljev so imela med domovinsko vojno velike uspehe. Vse ljudstvo Sovjetske zveze je z zanimanjem poslušalo, kaj mu bodo povedali njegovi pisatelji in pesniki. V vse jezike Sovjetske zveze so prevajali spise Ehrenburga, Gorbatova, Šolohova, Vande Vasiljevske, Grosmana in Smonova. Vsi važni dogodki v tej vojni so našli med sovjetskimi pisatelji velike mojstre. Sovjetski književniki so doživljali blokado Leningrada, okupacijo v Ukrajini, zmago pri Stalingradu in v Berlinu.

Sovjetski književni delavci so organizirani v Zvezi sovjetskih pisateljev, ki se je ustanovila 1932 iz različnih skupin in smeri. Pri zbliževanju in združevanju sovjetskih pisateljev je opravil veliko delo Maksim Gorki. Na prvi kongres Zveze (1934) so prišli v Moskvo delegati vse ZSSR. V začetku domovinske vojne je bilo v Zvezi 2500 pisateljev, 1000 jih je odšlo na fronto, nad 200 jih je padlo za zmago nad fa-

šizmom. V vojni so sodelovali prav vsi sovjetski pisatelji. Delali so v uredništvih, pri radiu, v gledaliških skupinah. Opravljali so partijsko delo, govorili na mitingih in konferencah, propovedovali odpor in bodrili k zmagi nad fašizmom. Kot vojni dopisniki so bili na frontah, v zaledju in na tadjah. Član Zveze je lahko vsakdo, ki je objavil kako samostojno delo in priznava sovjetsko oblast. Ali je komunist ali ne ne vprašajo. Mnogi pisatelji niso člani partije, a uživajo prav tako vse pravice kakor komunisti. Nekoč so nepartijeem rekli „poputčiki“, sopotniki, ker so hodili po isti poti kakor partije.

Predsednik Zveze sovjetskih pisateljev je pesnik Nikolaj Tihonov, tajnik pa Aleksander Fadejev.

Sovjetska oblast pomaga pisateljem pri njihovem delu z vsemi sredstvi. Najvažnejše načelo v Sovjetski zvezi je, da mora pisatelj s svojim delom zaslužiti toliko, da mu ni treba iskati drugega zaslužka in da dostojno živi od pisateljskega dela. Geslo sovjetskega pisatelja pa je: iti med množice, prikazovati resnično življenje ljudstva in pomagati pri ustvarjanju stalinskih petletk.

TIMAV

danes in nekoč

Ce stojiš ob izvirkih Timava, se mogoče niti ne zavedaš, da stojiš na koščku slovenske zemlje, ki je bil že od zdanj zelo znan, in o katerem se je že od nekdaj toliko pisalo, kakor o nobem drugem kraju slovenske zemlje.

Timav je reka, ena izmed najčudovitejših rek zemlje.

Greš po izredno lepi cesti, po pedi slovenske morske obale, iz Trsta v Tržič. Pot je vsekana v skale. Na levi morje in vinogradi, na desni strmina, sedaj vsa v cvetju; ob robu ceste v zlatem cvetju mlečki in mladi jeseni, ki si nadevajo novo obleko. Greš mimo Sestjana, pot vodi navkreber, ob poti se ti smejejo južnjaški borovci in vedno zeleni hrasti. Onkraj Devina se pot spušča in preden si prišel v ravnino na rob Krasa in Furlanske nižine, dosepeš v poslednjo slovensko vas ob morju, v Stivan. Pod cesto šumi in izvira reka Timav.

Pod veliko cesto sta dva zelo močna izvira, eden poleg stare porušene cerkve, drugi malo niže. Vsak teh izvirkov je začetek mogočnega rokava reke. Gori prav pod železnico, blizu obokov mostu je tretji izvir, ob njem stoji milin Moščenice. Od tega tretjega izvira Moščenice teče reka v morje. Prva dva izvira se izlivata vsak po svoji strugi, eden prej, drugi pozneje v strugo reke, ki priteče od Moščenice. V glavnem so torej trije izviri Timava, toda kamor stopiš tod okoli, se ti zdi, da hodiš po rešetih; povsod so same votline in špranje in iz vsake žubori potoček. Čudovit svet.

Ko se vse te struge združijo, je reka široka okoli 30 metrov; preden pa se razlije v morje, se še razdeli in v dveh izlivih preide v morje, tako da nastane ob morju na izlivu reke otok. Timav je deroča reka, saj je dolga le nekaj čez dva kilometra, izviri pa leže tri metre višje kot pa gladina morja. Timav je globoka reka in tudi majhne ladje morejo pluti po njej. Ze v samem začetku ob izvirkih je globoka 5 metrov, pobočja so strma, nabrežja kot smo ga navajeni pri rekah ni: suha zemlja in takoj nato globoka deroča reka. Tu pa tam raste ob bregu nekaj bičja. Na dnu reke je droben pesek. Bolj ko se reka bliža morju, vse manj je globoka, ob morju kvečjemu 3 metre; morje pa je tam, kjer se vanj izliva Timav, izredno plitko.

Globoka voda se izliva v morje predvsem na površju, kjer je lažja in se dolgo ne pomeša z morsko vodo, tako da je še daleč v morje mogoče ugotoviti sladko vodo. Prav tja pod Devinski grad sega na površju v tanki mrenici sladka timavska voda. Morska voda pa prodira v Timav; na izlivu v vsej širini, potem pa vedno ože, tako da se kot nek klin rine proti izviru reke.

Poleti je timavska voda vedno za eno stopinjo toplejša v globini kot na površju. Na izlivu je zgoraj meter sladke vode, ostala dva v globini pa sta že slana. Znano je, da čisto zaidejo morske živali, predvsem ribe, v Timav. Ko je prav zelo mraz — ob burji — pravijo domačini, da beže ribe iz mrzlega morja v topli Timav. Ribiči imajo takrat na Timavu dosti dela, ki se jim izplača.

Timav je izrazita kraška reka, ki se kar nenadoma prikaže na dan kot močna voda. Za nas Slovence, kjer je takih pojavov več, ni prav za prav to nič posebnega. Saj imamo celo tako jezero in jezera, ki se pojavijo in zopet izginejo. Timav ima prav poseben sloves. Vedeti moramo, da izvira prav blizu morja in so ga že v davni spoznali potniki, ki so potovali predvsem po morju in po obalah. V dobi pripovedk in nepisane zgodovine so ljudje verjeli, da tu izvira morje, da se je sedanje morje rodilo v Timavu in od tam napolnilo veliko kotlino. Videli so v izviru Timava nekaj tajinstvenega, neumljivega, iskali so nadnaravne razlage. Domneva se tudi, da je bilo tam, prav blizu izvirov, kjer je stala do prve svetovne vojne cerkev, svetišče, v raznih časih posvečeno raznim božanstvom nekaj časa baje belega konja. Bere se, da je bil tukaj gaj vedno zelenih hrastov, ki rastejo še danes tam okoli in ki jih Tržičani še danes gledamo v raznih drevoredih in ob obali v našem mestu in okolici. Celotako bujna je domišljija, da so pisali, da je v tem svetem gaju, kjer biva božanstvo Timavus, kot v raj, da se zverji med seboj ljubijo in da se mirno pase jelen v spremstvu tovariša volka.

Vedeti moramo, da izvira Timav tam, kjer prehaja Kras, planinski svet v ravnino, ob naravnih poti z zahoda na vzhod, z Balkana na Apenine in zapadni svet. Kot brze danes tod mimo vlaki in avti iz navedenih smeri, tako so tudi ne-

O sedmih izvirkih

Mnogo piše o Timavu potnik in opazovalec Posidonius, doma iz Sirije, ki je živel nekako okoli leta 100 pred Kristusom. Se več pa piše zgodovinar Strabo iz časa cesarja Avgusta. Ta je v glavnem prepiral iz knjig Posidonija. Tam bremo, da izvira Timav v sedmih močnih izvirkih, da strašno šumi in buči. Opisuje, da teče Timav nekje v gorah, izgine nato v požiralnikih pod zemljo in se čez kakih 25 km, on pravi 130 štadijev, zopet pojavi bobneč in šumeč na dan kot Timav. Njegovo mnenje, da v oddaljenosti 25 km izgine pod zemljo, bi lahko smatrali, da meniš ponor Reke pri Skočjanu; zmotil se je le nekoliko v metrih in kilometrih.

Kako pa je s sedmimi izviri reke Timava? Nekateri menijo, da je bilo včasih več izvirov. Ena možnost bi bila, da je več izvirov prišlo pod morsko gladino, to se pravi, da je del kopnega zalilo morje. Nekateri starejši pisatelji to celo dokazujejo, ko pravijo, da se še v Barkovljah dva metra pod morsko gladino točno vidi pomol za pristajanje ribiških čolnov, ki so jih uporabljali rimski ribiči. Če so

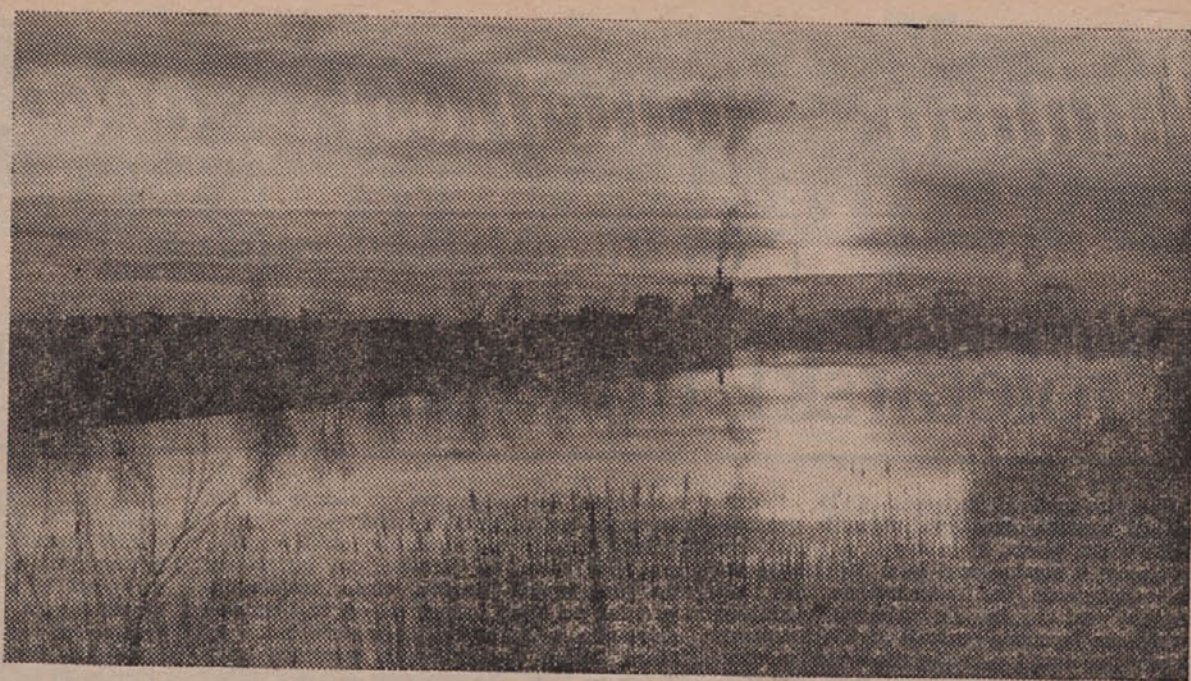
koč po približno istih poteh hodili in se vozili potniki, trgovci, vojniki. Grki, potniki in reporterji v davni, so sprejeli Timav v svoje pravljice. Znana je njih pravljica o Argonavtih, ki so na povratku v domovino potovali v čolnu po Donavi do Save, iz Save po Ljubljanici navzgor do nje izvira. Reke je zmanjkalo in vrli športniki so natovorili čoln na svoja mišičasta ramena in ga preko Krasa prenesli do Timava in od tam dalje po vodi v čolnu zopet domov. Menili so Grki, da nekje pod zemljo na našem Krasu izvira Donava, Hister kot so jo oni imenovali, nje izvir na eni strani pa je Ljubljanica, na drugi pa Timav. Govorili so, da je Hister reka, ki teče v dve morji. Toda že rimski pisatelji pišejo, da je to nesmisel. Pravljica o Argonavtih nikjer ne omenja Timava z imenom. Prvi, ki ga imenuje, je rimski pesnik Vergil. V svojem velikem delu „Eneida“ govori o beguncih iz Troje, ki so se po izgubljeni trojanski vojni izkrcali tu pri Timavu.

danes ti pomoli pod vodo, so se ali vgreznili ali pa se je morje zvišalo in jih zalilo. Tako je lahko tudi morje zalilo nekaj izvirov Timava. Druga razlaga pravi, da je Timav imel včasih vse več vode kot dandanes: zato je imel sedem izvirkov in tako grozno šumel in bučal; danes je torej Timav le še senca tega, kar je bil nekoč.

Odkod ta množina vode tu na robu žejnega Krasa? V zadnjih letih so dokazali, da sta voda Reke, ki izgine v Skočjanu pod zemljo in Timav eno in isto. Vendar se računski še vedno ne ujemajo; pri Stivanu izvira namreč še več vode kot jo ponikne pri Skočjanu. Kras je rešeto; vode na površju ni in naj dežuje kolikor hoče, ko se nebo zjasni, je Kras v kratkem suh. Vode tečejo na Krasu pod zemljo kot drugod na zemlji in velik del teh voda izvira zopet v Timavu, da se izliva nato v morje. Da pa je v starih časih izvirala še večja množina vode, potrjujejo nekateri, ko trde, da se je nekdaj tudi Soča izlivala pod zemljo v Timav. Soča se je baje takrat južno od Gorice izlivala v jezero, ki se je pod zemljo odtekalo v Timav. Pozneje je to jezero izginilo, Soča pa ga je predrla z vso silo, nekoč, ko je imelo več vode in si utrla novo pot sama proti morju. Timav je izgubil glavnega dobavitelja vode: nehala je bučanje in šumenje in nekaj izvirov je usahnilo. Timav se je ukrotil in je krotak še danes.

Krščanska božja pot

Se razni grški in rimski pisatelji pišejo o Timavu. Zanimal bi nas še uradni zgodovinar Livij. Nekje pripoveduje, kako so prišli Rimljani, ne več kot potniki in trgovci, marveč kot okupacijska oblast do izvira Timava. Domačini niso mogli razumeti blagodatne rimske okupacije in vnela se je bitka na

POGLED PREKO TIMAVA PROTI TRŽIČU OB VEČERNI ZARJI

kopnem in na vodi; rimske ladje so priplule po Timavu.

V zgodnjem srednjem veku so tu mimo Timava, po stari rimski cesti Emilia, potovala različna ljudstva proti Italiji. Krščanstvo se je širilo in tu ob Timavu so imeli stari narodi svetišče. Na mestu starega templja v gaju, so postavili tudi verniki nove vere svetišče Kristusa. Ko je ustanovil sv. Benedikt prvi samostan na Monte Cassinu, se je že za njegovega življenja nekaj menihov odselilo in zgradilo samostan v sv. gaju ob tajinstvenem Timavu, tam kjer stoje ruševine cerkve. Kakor so hodili nekoč božjepotniki in darovali v poganskem svetišču, tako so sedaj pričeli romati v tajinstveni, čudoviti kraj, kristjani. Ko so se tu naselili naši predniki, Slovenci, ter se pokristjanili, so tudi oni romali v cerkev in samostan ob izviru Timava. Menihi so na rob evangelija zapisovali imena božjepotnikov in med temi je nešteto slovenskih imen, prav lepih starih imen, ki so jih naši pradedje prinesli s seboj še iz svoje prvotne slovanske domovine. Ta evangelij s temi imeni, ki so za nas Slovence važna in zanimiva, se danes hrani v Cedadu, zato se imenuje čedadski evangelij.

Tudi v spisih srednjega in novega veka zasledimo Timav in njegov opis, vendar je zanimalo vse, odkod ta voda. Tudi naš zgodovinar Valvazor se v svojem znamenitem delu večkrat pomudi ob Timavu.

V prvi svetovni vojni je šlo tod mimo gorje. Bile so tu hude borbe. Vas Stivan in okoliške vasi so bile do tal porušene; njive in travniki so bili polni lijakov, saj je ne daleč od tod Doberdob. Domačine so vse odselili. Od takrat se je marsikaj spremenilo. Tako so na primer prej za god sv. Ivana, za shod 24. junija hodili v Stivan od raznih krajev romarji, predvsem Slovenci. Tam, kjer stoji blizu Tržiča tovarna Adria, je stal samostan sv. Antona, poln bergel, slik in zahval. Za god sv. Antona so vozili sem pred vsem Italijani blagoslovljat svojo živino. Danes je tam kemična tovarna.

Propadle so tudi stare žveplene toplice. Med Timavom in morjem so nekje v skalah razpoke in tam

izvira topla voda, polna raznih snovi, predvsem žvepla. Ze Rimljani so se že skoro pred dva tisoč leti zdravili tu. V srednjem veku so jih zanemarili, pozneje pa so jih zopet obnovili in od prve svetovne vojne so prihajali sem bolniki zdraviti razne bolezni. Dandanes vedo za toplice še domačini in tu pa tam jih še kdo od njih uporablja.

Stivan, porušen v prvi vojni in kasneje obnovljen, je popolnoma zavedna slovenska vas.

V vasi je tudi vodovod, ki prekrbuje Trst z vodo. Tudi Rimljani so že izrabljali vodo Timava. Za vodovod se je posebno zavzemala Marija Terezija, ob koncu prejšnjega stoletja pa se je pričela zanj zanimati tržaška mestna občina in ga po prvi svetovni vojni precej povečala.

Mejnik na krivični meji

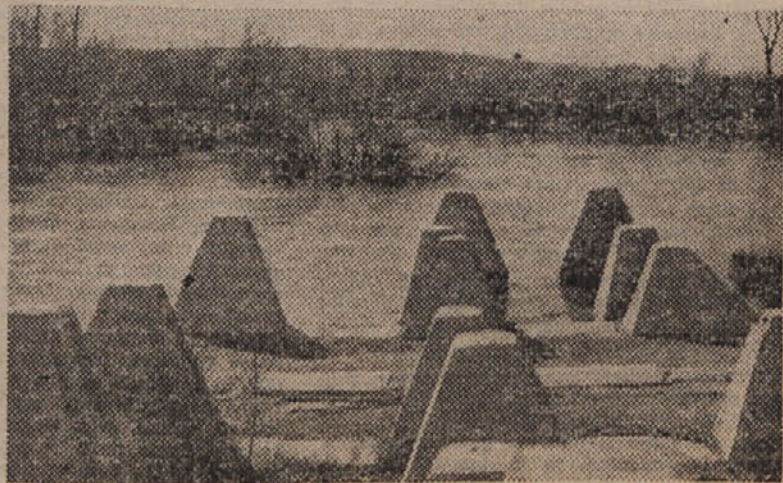
Severno proti Doberdobu sta dve jezera: Sabliško in Prelosno jezero, ki sta nedvomno v sorodstvu Timava. Danes bo na Timavu državna meja med Tržaško državo in Italijo. Delijo in mejijo svet, v Moščenicah pa cveto češnje in pojo sinice, ob reki se vesele sonca zinzeleni, kalužnice, mlade vrbove mačice si šepetajo v vetru, na glem kraškem hribu rastejo k soncu mlada posejana drevesa. Timav izvira, hiti k morju in poje svojo večno melodijo.

Na hribu Skrnjaku nad Stivanom pridemo po jami v podzemeljski svet in kakor nekdaj, ko so se prvi podajali v globino, še tudi dandanes šumi voda v teminah in še tako kot nekdaj sloni ves predrti hrib na samo treh stebrih.

Po cesti drve avti, kamioni, čez viadukt ropotajo vlaki. Prav za prav smo le potniki iz enega kraja do drugega in koliko takih potnikov je že videl Timav, koliko pesnikov in pevcev je že pelo o njem in ob njem in so po krajši poti utihnili. Timav pa še vedno šelesti svojo večno neizpeto pesem.

STIVAN, TISOČLETNI STRAZAR NAD TIMAVOM

CEMENTNI STOŽCI NAD SAMIM IZVIROM TIMAVA — SLED NEMŠKE OKUPACIJE

Odkod poper?

Začimbe imenujemo nekaj že iz davnih časov znanih rastlin in rastlinskih delov, ki dajejo ledem s svojimi eteričnimi olji in dragimi aromatičnim snovmi prijeten okus in duh. Med začimbe-domačinke iz sredozemskega območja štejemo: janež, koprec, koper, kumin, krebuljo, lovor, majaron, mak, kaduljo, gorčico in materino dušico. Tujke iz Indije so: poper (beli in črni), sladka skorja (cimet), ingver, muškato oršček, nageljnova žebica in žafran; tujki iz tropske Amerike sta pa: paprika in vanilija.

Poper je bil prvi izmed tujih začimb, ki je došel v Evropo. Prihajal je preko Arabije. To pa že v starem veku. Z zlatom so ga plačevali. Kolikor popra, toliko zlata. Leta 408. po Kr. r. so se odkupili Rimljani s petimi tisoč funti zlata (en rimski funt je 327 g) in s tremi tisoč funti popra od Alaraha, kralja Zahodnih Gotov.

Aleksandrija je bila tedaj središče vse trgovine s poprom. Po Aleksandriji so prevzele to trgovino Benetke. Sen o Indiji, ki le vodil tedaj tolikih odkritij, je bil sen o zlatu in popru. Po drugih začimbah je bilo tedaj mnogo manj povpraševanja. Zaradi poprav predvsem je plul Kolumb čez Atlantski ocean, Vasco de Gama pa mimo rta Dobre nade. V obeh primerih je šlo za to, da se narod oproste beneškega trgovskega

monopola in postanejo neodvisni v tej trgovski panogi. Poper je bil neposredni povod, da je bila odkrita Amerika, poper je za vedno oslabil do tedaj tako mogočnega beneškega leva. Lizbona je postala glavna trgovska luka v Evropi prav zaradi direktno dobavljenega popra.

Od Portugalcev je prešla kupčija s poprom na Nizozemce, ki so pa popru tako strašno navili cene, da so sklenili angleški trgovci preskrbeti Angliji popra brez posredovalcev. L. 1600. je dobila peščica angleških trgovcev od angleške kraljice Elizabete pravico do trgovanja z indijskim poprom, 250 let pozneje so pokločili trgovci neki drugi kraljici, namreč Viktoriji, vso Indijo.

Še dandanes dobivamo poper iz Indije, Malake, malajskih otokov in Siamu. Izvoz znaša preko 10.000 ton na leto. Kaj neki je pripomoglo popru do take pomembnosti? Prevladuje razlaga, da niso imeli kmetje v prejšnjih časih dovolj krme, niso torej utegnili prerediti svoje živine preko zime, zato so jo klali v jeseni. Da se pa ohrani meso, je bil potreben poper.

Človeška hrana ni bila nekoč tako raznolična, kakršna je danes, ker trgovina ni razpolagala z zadostnimi prometnimi sredstvi. Kdor je imel živino, je jedel meso, kdor je imel žito, je jedel kruh. Skatle za konzerve so bile neznane. Temeljne snovi vsakdanji hrani: škrob, beljakovina in maščobe so bile precej neokusne. Zato si je človek pomagal z začimbami. Te so lahke in nepokvarljive, dajo se prepeklati na poljubne daljave, ne pomenijo za nas razkošja, marveč so nam skoraj prav tako nujno potrebne kakor sol.

Čelkar Ciril

Obrekovani tobak

Ni je skoraj bilo zakonske žene, ki bi svojemu možu vsaj enkrat na dan ne omenila tistega psa, ki je poginil v treh minutah, ko so mu vbrizgnili pet gramov nikotina. Sedaj je navadno zakonski mož tisti ki uporablja primeru o psu kot svareč zgled.

Ali ima ta pes res tak pomen v vsakem dobrem zakonu? Seveda ga nima! Kajti noben mož in nobena žena si nikotina ne vbrizgavata, marveč — kadita.

Dim vsebuje vsekakor nikotin. V prvovrstnih havanskih listih ga sicer ni, pač pa ga je povprečno 1% v manjvrstnih tobačnih vrstah. Pri tlenju, pri temperaturi torej 480 stopinj, se nikotin uniči; vendar prodre en delček, čeprav neznansko razredčen, v dim.

Razredčen ali ne — strup je strup! — porečejo nasprotniki tobaka. To se res dogaja povsod drugod, le pri strupih se stvar ne ujema. Sicer bi bil tudi kisik strup! Pod velikim pritiskom se zaduši človek in žival v njegovi preobitici; razredčen, kakršen je v zraku, ni kisik nikak strup, marveč za življenje prepotrebna tvarina.

Ker uniči močna raztopina nikotina psa, ni treba, da bi bil dim cigarete strupen. In v resnici minila je doba, ki je videla v tobaku največjega sovražnika človeškega rodu, povzročitelja vseh mogočih bolezni.

Glavna obdolžitev, da povzroča tobak raka na ustnicah in na jeziku, je že davno propadla. Isto velja za ambliopijo, delno ali popolno oslepelost ki nastane zaradi vnetja vlaknen vidnega živca. Ta oslepelost nastopa le pri kadilcih, ki so tudi pivci in gre izključno na rovaš alkohola.

Ali se bo dal oprostiti tobak krivde, da škoduje srcu, da povzroča srčne izpremembe? Zelo resni raziskovalci so prevzeli v zadnjem času njegov zagovor. Oni pravijo, da niso vsi, ki bolehalo na srcu, kadilci, da pa tudi vsi kadilci nimajo srčne bolezni. Ali naj dejanski krivimo pri kaki bolezni vzrok, ki ga pri polovici bolnikov zaga pri polovici bolnikov zaman man iščemo?

Seveda ve vsak zdravnik, da bil je občutljiva srca pri kroničnem nikotinizmu hitreje in predvsem neenakomerno. Toda to se dogaja tudi pri ljudeh, ki niso kadilci in

pri nekaterih še nič več ne izboljša, tudi če opuste kajenje.

Za živce, ne samo srčne, pomeni cigareta gotovo škodo, prav tako tudi za sluznice, naj jih že draži neposredno, kakor na pr. sluznice v goltancu, ali posredno: želodčne sluznice. Toda na duševne funkcije vpliva cigareta vsekakor ugodno. Intelektualci, duševni delavci, pripišejo kajenju pobudo možganov. Če navajamo pisatelje, ki niso kadili, navedemo lahko prav tako številno tistih, ki kade in ti niso najslabši.

Tobak ima pa tudi razkuževalne zmožnosti. Bakterije, opustavljene dimu, se ne razvijajo. Od toš spoznanje, da se črpa, vnetje možganske opne in kolera ne ločijo tako zlepa kadilcev.

Ali naj torej opustimo kajenje? Nasplošno, opustimo kajenje — če moremo! Če pa ne moremo, je pa že bolje, da se zasturpimo s tobakom kakor pa s stalno bojaznijo njegovih škodljivih posledic.

Avstrijski humorist Sandor Rosenfeld, bolje znan pod psevdonimom Roda-Roda, je nekoč napisal, da je dočkal njegov ded osemdeseto leto, čeprav je kadil ko Turek, da je pa umrl njegov brat, čeprav ni imel nikdar cigarete v ustih, že v svojem četrtem tednu.

Vinska razstava

Z vinom si gasimo žejo, toda ni nujno potrebno, da bi ga bili pridelali iz grozdja. Afriški zamorci si pripravljajo iz dinje alkoholno pijačo, ki se pije tudi v Južni Rusiji in na Vzhodu. Točna navodila za njeno pripravo je dal mornar Sindbad že v zbirki orientalskih bajk, v „Tisoč in eni noči“. Že stari Grki so pili brezovico. A tudi dandanes cenijo v Rusiji in na Škotskem dovrele spomladanske sokove, prihajajoče iz navrtanih brez. O tej pijači poroča že finski ep Kalevala.

Ameriški Indijanci pijejo že od pradavnih časov javorjev sok. Irokezi in gališki kmetje se navdušujejo za pijačo iz divje češnje. Domačini v Avstraliji in Tasmaniji se opajajo s sokom cedikovca (gumijskeca), Acteki v Meksiku in Inka v Peruju se omamljajo s pulkejem, ki so si ga bili pripravili iz sokov agave. Na otočjih v Tihem oceanu daje sladkorna palma, v Severni Afriki, Arabiji in Indiji pa dateljnova palma dobro palmovo vino.

Pristna evropska pijača je sadjevec. Pripravlja se v Evropi že od petega stoletja dalje. Največ sadjevca pridelava Francija, slede Nemčija, Španija in druge države. Znan je „cider“, francoski jabolčnik. A tudi hruške, češnje, češplje, borovnice in kosmulje dajejo dobro vino, ne pa maline, robidnice, jagode in murve.

Naša pridna čebela, že od davnih časov dobaviteljica voska za cerkvene sveče, nam daje tudi med. Iz medu so si pripravljali laši predniki medicino. Nekateri zgodovinarji smatrajo čebelo sploh za prvo domačo žival. Toda človek je užival in uporabljal med, še preden se je začel ukvarjati s čebelarstvom. Divje čebele so namreč nabirale med v votlih deblih in niso poznale umetnih čebeljakov. Medica je bila najstarejša opojna pijača Indoevropejcev, dandanes je priljubljena na Ruskem, Poljskem in na Švedskem.

Zgodovina soda

Heidelberški sod se ponša glede prostornine s svetovnim prvenstvom. Drži namreč 221.726 litrov. Palatin Karl Filip je imenoval svojega dvornega norca, majhnega po postavi, a nedosegljivega po žej, Klementa Perkeo-ja, l. 1720. za varuha tega soda.

Z zanimivejšo zgodovino se ponša sod, last ogrske knežje rodbine Esterhazy. To je drugi največji sod na svetu. Knez Nikolaj Esterhazy, ki je leta 1809. odklonil Napoleonu ponujeno mu ogrsko kraljevsko krono, je nekoč povabil večjo angleško družbo na lov na fazane. Ko je izrazil član te družbe, da utegne družba iztebiti vse fazane na gostiteljevem lovišču, je ta izjavil, da fazanov ne zmanjka, tudi če jih bo družba nepretrgoma streljala štirinajst dni. Prišlo je do stave. Če bodo fazani iztrebljeni, se zaveže gostitelj napraviti iz postreljenih velikansko pasteto, ki jo pošlje v dar svojim gostom v London, v nasprotnem primeru morajo gostje izročiti knezu sod s prostornino tolikih akov (ogrski mera ak — 50 l), kolikor fazanov postrele. Začel se je lov, ne lov mesarsko klanje. Dva tedna je pokalo vse vprek, zdelo se je, da se bje velika bitka. 2320 fazanov je bilo ustreljenih. Izkazalo se je, da je ostalo na lovišču še vse polno fazanov živih, da so torej Angleži izgubili stavo. Angleži so nato izročili gostitelju v znak njegove zmage nov sod s prostornino 116 tisoč litrov.

Rastlinska hrana in rast

Kakor nam je znano, se vse velike živali kakor slon, nosorog, povodni konj, žirafa, kamela, tur, bivol, konj, govedo pasejo, niso torej mesojedci.

Isto nam povedo davno minule zemeljske dobe. Brontoni in dinosavri, plazilci iz pradžavine, do 6 m visoke in 30 m dolge živali, ki so imele deloma kuščarsko, deloma pičje truplo, so se okorno gibale po plitvem močvirju in se hranile s sočnimi rastlinami. Vse te orjaške živali so bile vegetarijanci, uživale so samo rastlinsko hrano. Nehote se nam pri tem vrva vprašanje, ali je kaka vzročna zveza med telesno velikostjo in rastlinsko hrano.

Ko žival rase, potrebuje ogromne količine, da si zgradi telo. Ko je dorasla, se mora žival hraniti. Jasno je, da doseže ta obratna presnova velik obseg. Ali niso živali, ki se hranijo z rastlinami na boljšem od živali, ki se hranijo z mesom? Prve imajo tako rekoč vedno »pogrnjeno mizo«, v rodovitnih krajih žive kakor v kaki devetih deželi. Mesojedci so pa roparji, morajo loviti, plaziti se, zasledovati druge živali, kar je naporno in večkrat brezuspešno, zato se seznanjajo pogostoma z lakoto. Vegetarijanci so zato mirnejše, krotkeje, ne vrvi, ker stojijo vedno ob pogrnjeni mizi. Mesojedec slonove velikosti bi ne utegnil dobiti dan za dnevno dovolj hrane, da bi zadostil presnovi. Ne smemo trditi, da ustvarja rastlinska hrana orjake, bližja nam mora biti vsekakor misel, da bi morali orjaki-mesojedci poginiti zaradi nezadostne hrane, zaradi lakote.

Vegetarijanci morajo imeti dolga črevesa, da lahko dodobra izkoristijo rastlinsko hrano. Črevo divje mačke, ki se seveda hrani z mesom, je petkrat tako dolgo kot njeno telo, črevo goveda pa 20krat. Pri domači mački, ki dobiva mesno hrano, se podaljša črevo najmanj za polovico telesno dolgot.

Ne smemo se vprašati, zakaj so kunci in poljske miši ostali tako majhni kljub rastlinski hrani. Rastlinska hrana nikakor ne pospešuje rasti. A tudi kuncu in miši nam kažejo, kako jim prav posebno prija ta hrana. Rastlinska hrana se uveljavlja pri teh majhnih živalcah v drugem smislu. Plodose naravnost prislovično in to zahteva obilno hrano. Majhne roparice, ki bi jih

glede velikosti lahko primerjali s kuncu, imajo le malo mladičev in navadno le enkrat na leto, kunci in miši so pa v tem oziru pravi stroji.

Zakaj se pa kiti, ti morski orjaki, ne hranijo z rastlinami? V njihovem življenjskem prostoru, v morju, je

stvar drugačna. Tu so rastline redke, živali pa v obilici.

Vegetarijanci na kopnem dosegajo velike izmere, ker jim nudi narava vedno kakor že omenjeno »pogrnjeno mizo« in se jim ni treba pehati za vsakdanjo hrano kakor roparicam.

SLOVITI LETALEC REYNOLDS OB SVOJEM PRIHODU V KAIRO.

Ogromni hlebi in dolge klobase

Francoski satirski in najznamenitejši pisatelj 16. stoletja Rabelais Franc je spisal humoristično-satiričen roman Gargantua et Pantagruel, kjer popisuje v klasičnem jeziku s šaljivo porogljivostjo in izredno domišljijo razkošne pojedine orjaka Gargantue in njegovega sina. S tem delom se je pisatelj zelo zameril duhovskemu stanu, čeprav je bil sam redovnik in pozneje svetni kanonik.

Na ogromne obede popisane v tej knjigi se še spominimo, ko beremo, da je pek Zaharias leta 1730. ob prihodu Viljema I. in njegovega sina v Draždane, spekel hleb, dolg 18 vatlov, širok 8 vatlov in visok poldrug čevljev (en saški vatel — 0,565 m, en škorenj — 0,314 m). Za ta hleb je porabil pek 18 mernikov moke, poldrugo tona droži,

326 vrčev mleka, 3600 jajc in tri funte muškatu. Da so spekli to pogačo, so morali nalašč za to zgraditi izredno dolgo peč in jo opremiti s pripravo, s katero so spravili pogačo v peč in iz peči. In to pogačo je peljalo na posebnem ogredju osem vpreženih konj v slovesnem sprevodu vseh draždanskih pekov k dvornemu obedu. Ogromni nož, ki so z njim rezali pogačo, se še dandanes hrani v Draždanih.

Nekaj manjših, a še vedno precej velikih, je bilo osem hlebov in šest prest, ki so jih spekli peki v Koenigsbergu na Pruskem. V ta namen so uporabili 12 mernikov moke. Leta 1601. so jih nosili peki za Novega leta, dan skozi omenjeno mesto. Istočasno so pa nosili mesarski pomočniki, bilo jih je

105, 900 funtov težko klobaso, ki je merila 1005 vatlov. Za to klobaso so uporabili 187 prekajenih gnjati in 18 in pol funta popra.

Nato so peki in mesarji skupno pojedli hlebe, preste in klobaso.

Neko drugo poročilo ve za drugo ogromno klobaso. V Nuernbergu so napravili mesarji leta 1614. iz 183 funtov slanice in svinjine in 20 funtov popra klobaso, dolgo 493 vatlov. Meriti bi sicer morala 500 vatlov, toda petim mojstrom, ki so klobaso pripravljali, je počilo črevo, preden so dokončali delo, zato so jo morali skrajšati za sedem vatlov.

Ce je Nemčija bila, (danes seveda ni) dežela klobas, je pa Anglija bila dežela pudingov. 18. avgusta leta 1864. so pripravili puding, težak nad 700 kg. Zanj so uporabili 1500 kg rozin, 150 kg gro.

zdink, 125 kg sladkorja, 100 kg sladkorja, 100 kg obistne maščobe, 50 kg citronata, 4500 jajc, 10 steklenic ruma in 15 kg dišav. Ker niso imeli tako velikega priča, so zavili vso zmes v jadro, namazano s 25 kg masla, položili jo v kotel iz najtinejše bele pločevine in šele to pločevino v velik kotel. Polaganje se je vršilo s škripcem. Puding se je kuhal pet dni in pet noči, zaužili pa so ga v petih četrtnih ure.

Precejšnje težo je imel sir, napravljen iz mleka 750 krav. Ta sir je dobila angleška kraljica Viktorija v dar ob priliki svoje poroke leta 1840.

Dvomimo, da smo s tem člančkom ustregli bralcem ker prav gotovo ni v tej povojni dobi kdo ve kako simpatično pomanjkanje in draginja.

GOSPA Z NAGELJNI

ROMAN CRONINA

8

„Gospa z nageljni“ se je imenovala slika, ki jo je kupila na dražbi v Londonu Katarina Lorimer, slavna strokovnjakinja v vseh vprašanih dekorativne umetnosti in slikarstva; Katarina je bila lepa ženska, 35 let; svoji nečakinji Nancy je nadomestila mater; Nancyin zaročenec Chris, predsednik združenih tvornic kleja v Clevelandu, na Katarino ni napravil najboljšega vtisa, ko pa se je z njim vozila k svoji materi, je svoje mnenje nekoliko spremenila. Njena mati, dokaj čudaka žena, ni Maddena nič kaj veselo sprejela, toda začel je z njo kvartati in hvaliti njeno igro, nakar se je zanj navdušila.

Katarinina mati je odprla radio; glas, ki je prihajal do njih, je bil v resnici Nancyin: začudili so se, saj je prejšnjega dne še ležala bolna...

Tistega dne, n. pr., bi Katarina ne dopustila, da bi kdo očital dekletu neubogljivost. Vsake štiri ure je lepo vzela svoje zdravilo in ne da bi se upirala, je posrkala vse vroče pijače, ki jih je prinašala njena guvernanta, gospodična Baxter. Dopoldne se je udobno naslonila med blazine in napisala nekaj pisem, ki bi jih bila že davno morala napisati. Ko je opravila to dolžnost, je preživela prijetno urico v sanjah na Maddena, potem pa je vzela v roke neko knjigo in se silila, da jo je čitala. Človek bi mislil, da bo taka razvajena bolnica iskala zatočišča v kakem kriminalnem romanu ali pa v kaki ljubavni zgodbi. Toda knjiga, nad katero se je spravila, je spadala v čisto drugo vrsto knjig. Bil je Shakespeare.

Knjižnica, ki je bila dobro založena, je sicer vsebovala skoraj izključno gledališka dela in predvsem klasike: Molière, Ibsen, Sheridan, Shaw — vsak je imel tam svoj prostor. Našel si pa tudi življenjepise slavnih igralcev. Vsekakor zelo presenetljiva knjižnica za igralko, ki je igrala skoraj spolzke vloge.

Pa tudi oprava Nancine sobe je imela marsikaj presenetljivega. V njeni sobi ni bilo nobene tistih nepotrebnih ničevosti, za katere bi bil človek prepričan, da jih bo tam našel. Nikake eksotične omarice, ki naj bi prikrivala telefon; in nikakih ekscentričnih punčk. Soba je bila skoraj prazna in stroga: natančen red v njej je zbujal misel na kako samostansko celico. Na predalni omari sta bili edini dve fotografiji: Maddenova in Katarinina.

Na preprosto pobeljenih stenah je visel en sam okvir; lepa slika, ki je predstavljala Duse. Ta portret ene izmed največjih igralcev vseh časov je pojasnjeval skrivnost te sobe in še večjo skrivnost Nancine osebnosti. V skrajno globino njenega jaza jo je zavzemalo gledališče.

Pri njej ni šlo za nepremišljen zalet, ki navadno potegne žensko na oder, temveč strastna in globoka potreba izražati se z ustvarjanjem lepih slik, polnih strasti in življenja. Odkod v njej ta nujnost, bi bilo

težko odločiti. Brez dvoma je morala biti prikrita že v njenem očetu, ki je bil čustvene narave. Vsekakor pa je pri njej stopila na dan že v najnežnejši otroški dobi. Le nekatere najintimnejše prijateljice so mogle pravilno ceniti pristnost njenega častihlepa in njene ljubezni do odra: toda niso verjele, da se bo ona kdaj zares uveljavila. Tisti, ki jim je bila najbolj pri srcu — Katarina in sedaj Madden — so bili skoraj nagnjeni k temu, da bi se smejali njeni vnemi. Nikakor niso mogli ali pa niso hoteli gledati na vso stvar z resnostjo. Tega pa je bila v nekem oziru kriva Nancy sama. Bila je res še zelo mlada in imela je vse pomanjkljivosti, ki so značilne za njeno dobo. Njene spremembe razpoloženja, ki so izdajale veliko živahnost in fantastično naravo, bi mogle zbujati dvom v stanovitnost njenih prizadevanj. Često se je pokazala nepremišljena in v družbi se je vedla na tisti lahkoten in svoboden način, ki pravijo, da je eleganten. V vsem pa je bila le precej komplicirana deklica. Sedaj navdušena, sedaj potrta je stalno begala iz ene skrajnosti v drugo in težko si je bilo zamišljati, kje bo obstala, ko bo našla svoje ravnotežje. Če bi prišel do njenih ušes takšen opis njenega značaja, bi ona silno protestirala. V bistvu pa je bila resna in občutljiva in nikomur ni prišlo nikoli na misel, da bi nad njo stražil. Po drugi strani pa je bilo malo verjetnosti za kako izpraševanje vesti z njene strani. Preveč jo je zavzemal njen dragi Shakespeare in kljub glavobolu se je zakopala v študij Kralja Leara. Najprej se je videla v vlogi Gouerile, potem v Regane in končno v vlogi sladke Cordelije.

Ko je nehala s čitanjem, je pustila, da ji je knjiga zdrknila iz rok. Čas je potekal in večerilo se je. Guvernanta se je poslovila, toda obljubila je, da se bo še enkrat oglasila okrog devetih, da pogleda, če je vse v redu. Nancy se je predala sanjarjenju in bila je Maddenova slika, ki je najpogosteje stopala pred njo. Deklica je primerjala sedanje mračne ure s srečno bodočnostjo, ki jo čaka.

Nenadoma je zvonjenje telefona prekinilo njeno sanjarjenje. Prijela je slušalko in spoznala glas Johna Harrisa, še preden je povedal svoje ime. Bil je njen dar spoznati takoj glasove. Zdelo se je, da je Harris srečen, da jo je našel doma.

»Si ti, Nancy?« je zaklical z vzdihom veselja. »Hvala bogu, da sem te našel. Da. Sem na radiu in slučajno v grdi zadregi. Saj veš, kaj ne, da damo danes »Črni biser«. Ta oddaja je silno važna. In že ob osmih. In sedaj, Nancy, poslušaj me: Silvia Burke ni prišla, kot smo se domenili. Je bolna. Ali si moreš zamišljati? Glavna igralka! In mi pričnemo čez štiri ure! Moraš mi pomagati, Nancy! Srejet moraš ti vlogo! Bodi tako dobra in pridi takoj! Lahko še na hitro preletimo rokopis.«

»Ampak John«, se je upirala Nancy, »jaz res ne vem, če bi mogla priti.«

»Ali si neumna? Mar res ne razumeš, kaj pomeni to zate? Nadomestiti Silvijo Burke! In ko te posluša nekaj milijonov ljudi!«

Zmedena se je Nancy potipala po sencih, ki so žarela. Harris je imel popolnoma prav. Silvia Burke je bila verjetno v tem trenutku najslavnejša igralka. To bi bila bolj edinstvena kot pa redka prilika da se uveljavi, da se da spoznati neštetim poslušalcem, ki bi jo slišali ta večer.

»Kaj pa je Silviji?« je vprašala čedalje bolj zmedena.

»Prehlad«, je zakričal Harris. »Osem in trideset stopinj vročine! Absolutno prepovedano, da bi vstala.«

V vsakem drugem trenutku bi se Nancy smejala.

»Menda se ne boš bala vloge?« je silil Harris.

»Saj ni treba drugega, kot da skupaj čitamo rokopis.«

»Ne, ne! Ne gre za to«, je odgovorila Nancy. Prijela je toplomer, ki ji je bil pri rokah in dodala:

»Ostani malo pri telefonu!«

Vtaknila si je toplomer v usta. Šestdeset sekund napetega čakanja. Potem je pogledala. Živo srebro je kazalo devet in trideset. Srce se ji je stisnilo. Sprejeti je bilo nemogoče, iti iz hiše bi bila prava blaznost.

»No torej, kaj je s teboj?« je vprašal Harris že malce razburjen. »Mar naj stojim tu vso noč? Kaj ti je vendar, Nancy? Vedno sem bil prepričan, da imaš glavo na pravem mestu. Prideš ali ne prideš?«

Nancy je priprla ustnice, da bi dejala »ne«, ko se je kot v nekakem navdihnjenju njen pogled obrnil na portret Duse. Velika umetnica, h kateri se je usmerjala vsa njena gorečnost in ki si jo je vzela za vzor, je kljub silnim glavobolom, ki so jo mučili, da bi ponorela, raje nastopila, kakor pa da se ne bi pojavila pred občinstvom. Nancy je čutila, da se ji zapira grlo.

»Seveda pridem, John!«

Zdelo se ji je, da je govorila neka druga.

»Ne čutim se popolnoma v redu, toda čez pol ure bom tam.«

Ne da bi se predala kakemu izlivu veselja, je obesila slušalko. Kar je počela, je bilo naravnost blazno. Iti ven tisti večer je pomenilo tvegati življenje. Katarina se bo grozno jezila. Chris... Mar mu ni dejala, da se ne počuti ravno dobro, da bi ga lahko spremljala v Wimbledon. Začela se je bati, toda obvladala se je. Chris jo je ljubil. Gotovo se ne bo jezil in jo bo razumel.

Zbrala je vse svoje moči in se dvignila. Vsa se je tresla in velike muke je bilo treba, da se je oblekla. Izbrala je najbolj toplo obleko, oblekla si je kožuh in okrog vratu si je zavila ruto.

Nato je na hitro zaužila precejšnjo količino zdravila in po telefonu poklicala izvoščka.

Še enkrat se je pogledala v ogledalo, nalahno stresla z glavo, napravila majhen dramatičen gib in ugasnila luč.

JACK LONDON: KRIŠTOF DIMAČ

PRIREDEL IN NARISAL: MILKO BAMBIČ

Polica pa je bila spolzka kot riba in spolzel bi končno neizbežno v brezno, ako ne bi bilo vrvi, ki jo je nategoval Karson. Videl ga ni več, toda slišal je, kako je junaško dolbel nova oporišča. Nenadoma je zaklel in Dimač je uzri, kako se je nad steno preveznil nož in drsel proti njemu. Prešinila ga je misel, da bi z njim prerezal vrv, a komaj ga je prestregel, je že za njim pridrsal na motvozu žepni nožek in Karson ga je rotli, naj mu pošlje veliki nož. Ko se je prepričal, da je nožek ostrejši kakor nož, je zaklical: »Dobro. Stori, kar moreš, ampak rečem ti, če začneva zopet drčati, bom prerezal.«

»Prav imaš, Karson. Le prereži vrv in reši sebe ženi in otrokom.«

»Tiho!« je bil užaljen odgovor. »Kdo pa je reševalna ekspedicija, ti ali jaz? Glej, izdolbel bom v led luknje, take, da bi lahko dvignil hišo s hlevom vred.«

In res sta tako prelezla dobro tretjino. Čim pa sta dospela do strmejše stene, je Dimačeva teža postala usodna. Izpodrsnilo mu je in napeta vrv je izpodnesla Karsona, ki se je na hrbtu leže skušal z divjim otepanjem rok in nog ustaviti. Ko je Dimač polagoma zdrsnil preko roba prepada, se je čudežno ustavil. Stena tu namreč ni bila navpična, ampak poševna in se je končavala z lahno nagnjeno polico.

Njihov položaj ni bil zavidanja vreden. Taleči se led je otekočal plezanje. Karson, ki je bil kot muha, bi že preplezal nevarni del lednika, toda nategovati je moral vrv, da mu je mogel težji Dimač, plazeč se po trebuhu, slediti. Čim pa je Dimač zdrknil, je vedno potegnil za sabo Karsona; a ta se je vsakokrat še pravočasno ujel in zopet nategnil vrv. Kljub temu pa sta se bližala vedno bolj robu prepada. Ko sta tako zopet počivala, je Dimač opazil, kako odpira Karson s tresočimi se rokami nož in bil je prepričan, da je malega moža obšla groza pred smrtjo.

Špijanski roman

DVOBOJ

ŠEJNIN

10

Inženir Leontjev, izumitelj posebnega topa, se je vozil v Moskvo. V vlaku se je seznanil s S. Zubovo in z Nataljo Mihajlovno. Iz Moskve je moral na fronto, kamor so Nemci poslali za njim vohune, pod vodstvom Petroneska. Na vohune je postal pozoren Bahmetjev, Leontjev prijatelj.

Rusi so sestrelili neko nemško letalo in našli v žepu pilota zapisek na čigar osnovi so aretirali lirično pevko in S. Zubovo.

— Obžalujem, toda nikakor se ne morem strinjati z vami, državljanka, zakaj nismo samo ugotovili dejstva vaše smrti, temveč tudi kraj, kjer so vas pokopali... zagreblji. Preobražensko pokopališče, 21 vrsta, grob št. 10.465. Ni mi prijetno, ponavljam, da vam moram priklicati v spomin te žalostne podrobnosti, no vi, gospa, ste že osem mesecev mrtvi. Oprostite, vi ste pokojnica... Da se tako izrazim, prikazen iz zagrobnega sveta... Priznati morate, da je spričo teh okoliščin vaše bivanje v prestolnici in vaša navzočnost v mojem kabinetu juridični nesmisel, vaša prikazen tu je, da odkrito povemo, neprimerna... Tu je poročilo o vaši smrti, tu spisek iz leningrajskega pogrebnege zavoda, tu je sodno medicinsko izpričevalo in naposled poročilo Preobraženskega pokopališča. Morda bi si to pogledali?

In preiskovalni sodnik je prav ljubeznivo porinil sveženj dokumentov pred žensko, ki mu je sedela nasproti.

— Prosim, — je kratko odgovorila in pazljivo prebrala vsa poročila drugo za drugim.

Oba sta molčala. »Dobrodušna starka« je dobro razumela, da je razkrinkana. Samo o tem je še razmišljala, kaj utegne znati preiskovalni sodnik še poleg nespornega dejstva, da si je nadela ime umrle. V katerih mejah priznanja naj se giblje, ko bo igrala vlogo duševnega zloma, pripravljenost, da vse, prav vse pove, nato pa glumila obup, strah, kesanje...

Tudi preiskovalni sodnik je razmišljal. V tej zadevi ni bil kdo ve kaj oborožen, istočasno pa je vedel, da ima pred seboj izkušenega, prebrisanega sovražnika, ki se ne bo zlepa vdal.

»Kaj si bo zdaj izmislila ta ženska v pojasnilo, zakaj je prevzela tuje ime? S kakšnim namenom je to storila in kako je to izvedla? Vsak hip bo napravila svoj prvi hod in začel se bo psihološki dvoboj med preiskovalnim sodnikom in zločincem, napeta, ostra, neusmiljena borba, v kateri se prvi bori za svojo državo, za njene interese, njeno varnost, a drugi — zase, za svojo usodo, morda za svoje življenje.«

— No, kaj morem, — je prekinila dolgi odmor »dobrodušna starka« in vzdihnila, — mislim, da bo treba vse povedati.

— Tudi jaz tako mislim, — je rekel preiskovalni sodnik.

— Ne bom se z vami pravdala, — je nadaljevala. — Pa tudi nimam nobenega vzroka. Res, je, moj priimek ni Zubova in zato moram pojasniti stvar... Sklenila sem, da vse povem, prav vse,

— Poslušam, — je kratko rekel preiskovalni sodnik. Ženska se je sunkoma obrnila k njemu z obrazom in, gledajoč mu naravnost v oči, začela:

— Moj pravi priimek, — je rekla, — moj resnični priimek, — tako se mu temu pravi, ali ne? — je Striževskaja. Kličejo me Matilda Mihajlovna. Moj oče je bil Poljak. Rodila pa sem se zares v Leningradu. Po svojem poklicu, ali kakor zdaj pravijo, po svoji kvalifikaciji...

— Po poklicu ste vohunka, — jo je prekinil preiskovalni sodnik, — a po kvalifikaciji — vohunka prvega razreda. To nam je že znano.

— Ne, — je odgovorila ženska, — to ni res. Prisojila sem si dokumente pokojne Zubove, da bi dobila eno živilsko nakaznico več. Dovolite, vse bom povedala. Po vrsti...

— Kot hipna izmišljotina — ni slabo, — je rekel preiskovalni sodnik. — Vendar pa ni prepričevalno. Sicer pa nadaljujte.

Zubova-Striževskaja je začela svoja pripovedovanja. Pripovedovala je podrobnosti iz svojih otroških let, svoji vzgoji, o gimnaziji, kje se je učila, o ženinu in o mnogočem. Preiskovalni sodnik jo je nekajkrat opomnil, naj preide k stvari, toda ona je odgovorila, da mora pripovedovati po vrsti, ker drugače ne more, in ga je prosila, naj ji pusti to možnost. Bilo je jasno, da tako dela, ker je hotela pridobiti čas.

Kazalec na okrogli, v steno vdeleni uri v kabinetu preiskovalnega sodnika se je pomaknil na deset. Zaslisevanje je trajalo že pet ur. Tedaj je zaslisevanica nenadoma prekinila svoje pripovedovanje in izjavila, da je trudna in prosi za odmor.

— Ne ugovarjam. To je vaša pravica, — je rekel preiskovalni sodnik. — Kdaj boste lahko nadaljevali?

— Mislim v kakih dveh urah, — je rekla ženska. — Povečerjala bom in si odpočila.

Preiskovalni sodnik je poklical stražnika in ukazal, naj odvede aretiranko v celico. Namesto nje je velel privedi Olenino. Natalja Mihajlovna je stopila v kabinet z negotovim korakom človeka, ki je zapadel obupu. Obraz ji je bil objokan, oči zabrekle.

— Sedite, državljanka Olenina, — je izpregovoril preiskovalni sodnik in jo pazljivo ogledoval. — Vidim, da ste v težkem duševnem stanju.

— Da, čutim, da sem izgubljena...

— Dvajset let opravljam delo preiskovalnega sodnika in sem videl ne malo zločincev. Ko vas opazujem, se mi vsiljuje misel, da ste postali žrtev neke zle volje, sicer ne bi zapadli zločinu... Ali ni tako?

— Ne, ne... — je hitela zatrjevati Olenina, — nikakor nočem...

— In prav temu, — jo je prekinil preiskovalni sodnik, — prav temu pripisujem vašo potrlost. A vaše iskreno priznanje vam bo olajšalo srce in vašo usodo.

— Nimam kaj priznati, — je začela jecljati Olenina, — jaz nisem nič zakrivila.

— Recimo, da je tako. Toda če je to, kar govorite, resnica, kako boste pojasnili dejstva, ki so popolnoma ugotovljena? Vi ste imeli oditi z igralsko brigado na Volgo, pa ste se temu odpovedali zato, da ste šli na fronto, čeprav so bili tu pogoji za vas manj ugodni...

— Hotela sem iti na fronto. To je moja dolžnost umetnice...

— Recimo, da je tako. Toda zakaj niste hoteli iti na Volhovsko fronto, pač pa na Centralno?

— Ne vem... Zahotelo se mi je pač tako...

— Tega ne morete pojasniti. Dalje: ko ste bili pri topničarjih, vam je prišlo slabo in prosili ste, da vas odpravijo z letalom v Moskvo. V Moskvi pa se niste obrnili na nobeno zdravstveno ustanovo.

— V mestu mi je postalo laže...

— Pa niste prenočevali doma. Kje ste bili ponoči? Olenina je vzpenčala in nekaj časa molčala. Nato je tiho izpregovorila:

— So vprašanja, na katera ženska ne odgovarja.

— Tu namigujete na neki roman, na ljubčka, — se je nasmehnil preiskovalni sodnik. — Toda sami ste pripovedovali mojemu pomočniku, da goreče ljubite svojega moža, ki je na fronti in ki ste mu zvesti. Kaj hočete torej, da vam verjamem?

— Po poti domov sem padla v nezavest in sem prišla domov šele zjutraj.

— Ali se ne sramujete lagati? — je rekel preiskovalni sodnik. — Pravkar ste rekli, da vam je postalo boljše.

— V letalu. Na ulici pa mi je vnovič postalo slabo.

— Sploh vam ni moglo postati slabo iz nekega preprostega vzroka, — je rekel počasi preiskovalni sodnik in se nasmehnil.

— Iz kakšnega vzroka? — se je vznemirila Olenina.

— Konserve, s katerimi ste se izvolili baje zastrupiti, — je polagoma nadaljeval preiskovalni sodnik in uprl pogled v Olenino, — so bile popolnoma dobre

in uporabne. Tu je izvid kemične analize, ki so jo takoj izvršili na fronti.

— To se pravi, da ste me že tedaj, na fronti, zasedovali? — je prestrašeno vprašala Olenina.

— Bržčas bo tako, — je odgovoril preiskovalni sodnik. — Razen tega ste rekli polkovniku Sviridovu, da je v zavodu Sklifassovskega zaposlen vaš stric — profesor Vengerov.

— On je zares tam zaposlen, — je rekla neodločno Olenina.

— In je tudi zares stric, — se je zopet nasmehnil preiskovalni sodnik. — Toda ne vaš. Stric drugih. In z vami nima nikakih odnošajev. Kdo je vaš mož?

— Vojak. Poročnik.

— Kje je zdaj?

— V ujetništvu.

— Odkod veste, da je v ujetništvu? Zakaj molčite? Odkod veste, da je vaš mož v ujetništvu?

— Nekdo mi je to povedal, — je raztreseno rekla Olenina.

Preiskovalni sodnik jo je pazljivo pogledal in tedaj se mu je bliskoma zasvetila v možganih rešitev ugank. Naglo je stopil k Olenini, se sklonil k njej in rekel:

— In tisti človek vas je prosil, da izvršite neko majhno naročilo, in obljubil, da bodo Nemci priznali življenje vašega moža. Ali ni tako?

Olenina je zajokala in zajecjala skozi solze:

— Odkod to veste?...

— Kdo je ta človek? — jo je rezko vprašal preiskovalni sodnik. — Kdo je ta človek?

— Zubova, — je odgovorila Olenina. — Marija Sergejevna Zubova.

In začela je pripovedovati. Kmalu potem, ko je mož brez vesti izginil na fronti, je prišla k njej Marija Sergejevna in ji rekla, da mora, če hoče rešiti možu življenje, izpolniti neko majhno naročilo. Olenina je privolila in stopnjema je postala poslušno orodje vohunke. Odpotovali sta skupaj z Zubovo v Čeljabinsk, kjer sta prebili nekaj časa, skušajoč seznaniti se z Leontjevim. To pa se jima ni posrečilo, ker je Leontjev živel sam zase in se ogibal nepotrebnim poznanstvom. Tedaj sta po naključju zvedeli, da potuje v Moskvo in odpeljali sta se istočasno z njim v istem vagonu. Pred tem je Marija Sergejevna prebrala dokumente na ime Zubove.

Nadaljujoč svoje pripovedovanje, je Olenina povedala, kako je šla na fronto, in o brzojavki, ki je bila poslana v Sofijo, ko je slednjič zvedela, kje je bivališče Leontjeva.

Zaslisevanje Olenine se je končalo ob eni ponoči. Po nekem naključju je šla iz kabineta preiskovalnega sodnika prav v trenutku, ko je kapitan armijske protioveščevalne službe Bahmetjev voščil lahko noč svojemu »podšefu«.

Preiskovalni sodnik je izključil v svojem kabinetu luč in odprl okno.

Noč, vojna, nezanesljiva, varljiva noč, je visela nad mestom, nad trgom, nad ulicami, nad svetom. V somraku so na ogromnem trgu, raztezajočem se v obliki podkve, skrivnostno migljale rdeče in zelene svetilke urejevalcev prometa. Redki nočni tramvaji so z glasnim zvonjenjem vozili mimo in izginjali v vlažni megli v ulice, ki so se tu razhajale. Za hip je pogledala na zemljo preplašena luna, toda takoj se je domislila, da ne sme prekršiti predpisov zatemnitve in zahtev mestne komande, zato se je pokorno zavila v gost, dimast oblak. V nebo viseči baloni so plavali kakor ogromne, pravljicične ribe nad mestom, tonečim v mraku.

Preiskovalni sodnik, ki ni spal že dva dni, je še vedno stal pri odprtem oknu. Razmišljal je o bližajočem se ponovnem zaslisevanju stare vohunke in v tem, kako bi jo pripravil do tega, da bi čim prej vse povedala in bi odkril vse niti te zadeve. Preiskovalni sodnik ni vedel, da je prav v tem hipu stopil iz svoje zemljenice Petronescu, ki tudi ni mogel zaspati. V beli spodnji srajci je stal pod smreko kakor privid in razmišljal o tem, kako se bo v nekaj urah, rano zjutraj, odpeljal s svojo »delegacijo« iz taborišča. Skupaj z njim se bo peljal naposled tudi inženir Leontjev.

Izbruhi fašističnih tolpa nad poštenim demokratičnim ljudstvom niso samo slučajni izpadi, temveč dobro organizirani in zaščiteni zločini, ki pa kljub temu ne morejo zbežati naših žena. Pa ne samo to, tudi iste žene, ki so doslej bile v dvomu, so spoznale našo silo in dobile vanjo zaupanje. V tistih tovarnah, kjer se volitve še niso vršile, izjavljajo delavke, da bodo, kljub temu da so članice Julijskih sindikatov, volile Enotne sindikate. N. pr. v tovarni Modiano poskušajo razni zaupniki reakcionarjev vplivati na mlajše moč in jih pridobiti na svojo stran.

Vodstvo tovarne prvotno ni dovolilo razobesiti lepakov v menzi in je ukazalo vratarju, da jih sname, ko delavci odidejo. Ko so naslednjega dne tovariši in tovarišice videli, da so lepaki odstranjeni, so zagrozili vodstvu, da bodo stavkali, če jim ne dovolijo letakov za praznik vsega delovnega ljudstva. Po kratki borbi je delavstvu uspelo razobesiti lepake za 1. maj po vseh oddelkih in ne le v menzi.

V nekaterih podjetjih kapitalistični gospodarji še vedno terorizirajo delavstvo. Neko delavko, ki je bila članica SIAU-ja, so celo izključili. Jasno je, da so podjetniki zelo nejevoljni, ker je manifestacija prvega maja tako silajno uspela.

Nekateri člani vodstva večjih podjetij se pa zgražajo nad zločini fašističnih tolpa in podčrtavajo razliko med seboj in zločinci ter priznavajo našemu ljudstvu poštenost borbe. Tudi v tovarni „Ilvi“ obsoja vodstvo zločinske napade na spreved našega ljudstva.

V glavni tržaški bolnici so „usmiljene sestre“ neumorne aktivistke krščanske demokracije in delajo močno propagando proti Slovensko Italijanski antifašistični uniji ter groze njim članicam z odpustitvijo. Ob priliki fašističnega napada na našo baklado so zločince celo opravičevale in obsojale žrtve. Toda taki primeri so danes vedno redkejši. Mnogi tovariši in posebnost ženske, ki do prvega maja niso verjeli v moč strnjenega ljudstva, so zdaj spoznali, da je resnica na naši strani. Naše vrste se morajo povečati in dolžnost nas žena je, da pridobivamo vse za našo borbo, kajti šele potem bomo popolnoma zmagale.

Težko je otroka rediti, toda mnogo težje je otroka vzgajati in tako vzgojiti, da postane dober in koristen, ne samo sebi, ampak še bolj svoji okolici, družbi, svojemu narodu. Res je, da prinese otrok na svet dobre lastnosti, podedovane po starših, to da s tem še ni rečeno, da mora otrok hoditi po tisti poti, ki jo so hodili starši: če je bil n. pr. oče hudobenec, ni nujno, da bi moral biti tudi sin. Slabe lastnosti, ki jih otrok podeduje, so prav za prav, le nagnenja k slabemu, ki se pa s pravilno vzgojo da oslabiliti, zatreti ali celo razviti k dobremu. Mnogo je vzgojnih problemov, dejali bi skoro, da jih je toliko, kolikor je otrok in tudi načinov za njih rešitev je nešteto. Dotaknili se bomo enega tistih problemov, katerega srečamo vsak dan in povsod. Rešiti moramo vprašanje, koliko škodi, oziroma koristi strogoj staršev in uporaba palice pri vzgoji. V družini, kjer uporaba palice ni vzgojno sredstvo, so dani vsi pogoji za zdrav in pravičen razvoj otroka. Drugače pa je v družini, kjer je tepež na dnevnem redu. Kaj obnaša otrok pri taki vzgoji? Odgovor je jasn: pomanjkanje roditeljske ljubezni. Otrok se čuti zapostavljenega, ker se njegova volja ne upošteva. Vse njegovo delo se mora pokoravati tuji volji, ki mu jo vsiljuje močnejša sila. Polagoma izgublja zaupanje v svoje sposobnosti in kar dela, dela brez volje in brez impulza.

Ali doseže taka vzgoja svoj namen? Res je, da otrok uboga, se pokori močnejši sili, ker pa ne vrši dela po lastni volji, po lastnem nagibu, odmrje v njem občutek odgovornosti. Strogost mu tako sicer marsikatero delo olajša, ker mu jemlje zanj odgovornost, toda tak otrok v življenju ne bo znal pravilno soditi o sebi, o svojem delu, o uspehu ali neuspehu.

Zavedati se moramo, da tepež človeka ponižuje in se boji o, ker je preslaboten, da bi se branil. Nihče nima pravice bati otroka, tudi starši ne. Tepež zapušča v otrokovi duši trajne sledove, ki ostanejo tudi še davno po tem, ko se je otrok kuža že zacelila. Če sama misel na kazni, mu zada strah, katerega se ne more otresti. Mar ni za otroka

zadostna kazen, da je sam spoznal svoj greh z lastno izkušnjo. Čemu potem še druga kazen? Z lastnimi izkušnjami, ki si jih mora pridobivati že od rane mladosti, mora otrok spoznati, da je odgovoren za svoja dela in njih posledice. Otrok mora sam odločati, ali so njegova dejanja dobra ali slaba in starši so dolžni tej otrokovi odločbi pomagati z dobro vzgojo.

Otroka opominjamo, da ne sme plezati na stol, ker bo padel in se udaril. Otrok kljub prepovedi spleza, pade in se potolče. S tem, da si je prizadejal bolečino, je to vprašanje zanj rešeno. Drugič ne bo več plezal, ker ga je lastna izkušnja poučila. Če pa otroka natepemo, zato ker

je padel s stola, bo mislil, da ga tepemo, ker ni ubogal, s tem pa ni prišel do spoznanja, da kdor oleza na stol, lahko pade in se potolče.

Mnogo več bomo pri otroku dosegli s pametno in prijazno besedo. Vse to pa zahteva potrpljenja in tepež je pravzaprav najlažji in najcenejši, obenem pa najslovesnejši način vzgoje. Če pa otroka za nepravilno dejanje pretepeš, mu vzameš možnost, da krivdo spozna ter se zanj kesa, ker meni, da je s tem, da je bil tepen, že vse opravljeno. Ne smemo tudi pozabiti, da ima tepež za otroke še nevarne posledice: se seksualnega značaja. S tepežem lahko otroka ustrahujemo, toda vzgajati ga ne moremo.

Zelo škodujejo svojim otrokom star-

ši, ki pri vzgoji niso dosledni. Pretrpana strogost, pa zopet preveliko popuščanje, povzroči jo v otroku zmago, da se pri njem ne more pravilno razviti občutek za pravo mero dovoljenega in nedovoljenega. Prav tako je napačno, če je oče prestrog in mati prepustljiva ali obratno. Še huje je, če se v vzgojo otrok vtičajo druge osebe, kajti prava vzgoja mora biti enotna. Kdor bi želel vplivati na otrokovo vzgojo sme to storiti le po vzgojitelju in ne v navzočnosti otroka.

Otroku moramo prijateljsko pomagati in mu svetovati, zlasti ko pride v kakšni kočljiv in težak položaj. Čim bolj je otrok potreben pomoči, tem bolj bodimo z njim obzirni.

Dr. Fr. Delak

Žene v SZ danes in nekoč

Iz govora Darije Garbas, traktoristke, poslance v Vrhovnem Sovjetu Sovjetske zveze mladim volilec:

Medtem ko sem razmišljala o tem, kaj bi povedala na tem zborovanju, mi je prišlo na misel, da se moramo spomniti mnogih stvari in primerjati naše življenje z življenjem naših mater.

Jaz se ne spominjam nekdanjega življenja, toča moji domači so mi mnogo pripovedovali in mnogo sem brala v knjigah.

Velika socialistična Oktobrska revolucija je dala ženi pravico voliti in biti voljena. In vendar je bil v naši deželi čas, ko so smatrali kot nekaj nenavadnega samo govoriti o tem.

„Kako, žena naj bi bila župan! Nekaj nezasišane!“ je rekla

stara mati. Ona mi je pripovedovala, da bi si pred tridesetimi leti nihče ne mogel misliti, da bi se žena udeleževala v politiki.

In kako so nekoč živeli kmetje v našem kraju. Za primer bom navedla vas Kuzminskoje, ki jo je zelo duhovito opisal poet Nekrasov v svoji pesnitvi: „Tisti, ki v Rusiji dobro žive.“ O Kuzminskem pravi takole: „Blatna vas“ in o njenih značilnostih: „Nekaj gostin in 11 javnih hiš. Če se je dekle pojavilo na cesti v obleki živahnih barv, so ženske videle v tem že slabo znamenje.“

Kaj vidimo sedaj v Kuzminskem? Dekleta v modernih krznatih plaščih in lepih oblekah. In vendar so časi še težki. Vojna je šele nedavno minula. Toda premagali bomo težave in še boljše

živeli. V vasi grade električno centralo, v načrtu je tudi vodovod in mnogo drugih stvari. In pri vseh teh delih sodelujejo žene z navdušenjem.

Marija Berezina je n. pr. brigadir v tovarni cementa. V kolhozni električni centrali delajo tako, da je veselje gledati jih. Včeraj na primer je njena skupina preseгла normo za 300%.

Dekleta Rjazana se ne ustrašijo nobenega dela, vozijo traktorje in njih edina skrb je, da bo žetev obilna. Vzemimo za primer Antonijo Subkovo. Trenutno se v Moskvu pripravlja na univerzitetno diplomno. Za časa domovinske vojne je bila na fronti. Za svoj pogum je dobila naslov heroja Sovjetske zveze. Kakšna je njena bodočnost? Smo trdno prepričani, da je Sovjetska oblast zagotovila vsaki izmed nas lepo bodočnost.

In vendar, dekleta, še so na svetu dežele v katerih ne morejo žene niti sanjati o najbolj preprosti človeških pravicah. Povedala vam bom, kako je bilo v Parizu. Imela sem srečo, da so me poslali na mednarodni kongres žensk. Tja so prišle žene vseh dežel: iz Evrope, Amerike, Afrike in Azije. Povedati vam moram, da je naša sovjetska delegacija uživala posebno pozornost. Gledali so nas, kot da smo prišle z drugega sveta. Amerikanke, Francozinje in Italijanke, vse so me spraševale, posebno natančno pa poljedelske delavke. Pripovedovati sem jim morala natančno o življenju kolhozov in tudi koliko zaslužim. Povedala sem, da sem prejšnje leto bila plačana za 1700 delovnih dni.

„Neverjetno“ je rekla Amerikanka. Razložila sem, da sem za vse leto zaslužila 50 centov žita in 13.000 rubljev v denarju, veliko množino krompirja, zelenjave in še drugih pridelkov.

„Toda kaj delate z vsemi pridelki?“ me je nekdo začudeno vprašal. Odgovorila sem, da mi moj zaslužek dopušča, da živim v blagostanju, ne da bi si morala kaj prikrajšati. Na svojem privatnem posestvu imam kravo, dva prašička in kokoši. Kar mi preostaja, prodam državi. Mnoge delegatke kongresa so se silno čudile, da vodijo v Sovjetski zvezi velika kolektivna podjetja ženske. Vsi so me izpraševali: „Ali ni prepričev med vodstvom in uslužbenci podjetij?“ Vam dekleta, se bo zdelo vse to smešno, jaz pa sem morala razlagati vse te podrobnosti.

In koliko brezposelnih žena smo videli! In koliko jih je, ki zamašišče kakršnokoli delo!

„In ni nobenega upanja!“ mi je rekla Parižanka. „Smo že utrujene upati, da bodo prišli boljši časi.“

Razumljivo je, da smo morali premagati nemajhne težave in še sedaj je za mnoge življenje zelo težko. V mnoge domove je vojna prinesla nesrečo. Zapustila je nešteto sirot in mnogim odvzela druge svoje. Ampak vsak izmed nas ve, da je najhujše za nami in da imamo pred seboj srečno in svetlo bodočnost. Delati hočemo še z večjo požrtvovalnostjo.

MODA

Za to obleko je primeren plav šantung. Bel vložek ob vratu krasi život, ki je zapet spredaj kakor tudi del krila.

Zelo ljubka poletna obleka iz vzorčastega crepe de china. Izraz je zelo poudarjen in ima obliko črke V. Zgoraj ohlapen život je spredaj stisnjen v gube.

PRAKTIČNI NASVETI ZA GOSPODINJE

KAKO PREIZKUSIMO PRISTNOST DIAMANTA?

Zanesljivo preizkusi diamant vedno le strokovnjak. Približno preizkušanje je sledeče: Diamant vržemo v kozarec vode. Če kamen razločno spoznamo, tedaj je pristen. Nepristni kamni so le nejasno vidni.

KAKO HRANIMO DIŠAVE?

Dišav ne smemo nikoli hraniti v papirnatih vrečkah. Takoj po nakupu moramo vsako vrsto dišave zase spraviti v pločevinasto škatlico ali kozarec in shraniti v suhem prostoru.

KAKO ODPRAVIMO NADLEŽNO DLAKO?

Nadležna dlaka na bradi polagoma izgine, če jo orosimo z raztopino vodikovega superoksida in salmijaka.

Nadležno rast dlake odpravimo s toaletnim plovcem, s katerim drgnemo vsak dan tanke dilačice. Učinkovit je tudi plovčev prah, katerega vtremo, toda zvečer moramo to mesto namazati z masnim mazilom, da omilimo na koži dražljaj plovčevega prahu.

KAKO ČISTIMO DRAGULJE?

Pristne dragulje na pestalih, v uhanih itd. skrajšamo z mešanico kohlinske vode in izčiščene glinaste kreme s pomočjo stare zobne ščetke in jih zgladimo z mehkim usnjem ali tkanino.

KAKO NALEPIM LISTKE NA PLOČEVINO IN STEKLO?

Pločevinasto posodo moramo na tistem mestu, na katerem hočemo nalepiti listek, zdrgniti s smrkovim papirjem. Nato namažemo listek z vodenim steklom in ga krepko pritismo na posodo.

Na steklu postopamo takole: Jajčni

beljak raztepemo v sneg in ga pustimo zopet utekočiti. Nato namažemo z njim listek in ga močno pritismo na steklo.

UŠI IN GNIDE NA GLAVI

Uši se nalezajo otroci v šoli. Petrolej in lesni kis sta gotovo učinkoviti sredstva proti njim. Z njima umijemo otrokovo glavo; v hujših primerih pa pustimo eno uro delovati tekočino na lasišču. Nobeno teh sredstev ni škodljivo, četudi povzroča žgoče dražljaje.

Celo pri negovanih lasih se lahko zgodi, da se nasečijo anje bodisi s prenosom, bodisi pri prenočevanju v nečistih prostorih. V takem primeru je treba takoj krepko nastopiti. Najbolje je, če zdrgnemo zvečer lasišče s petrolejem in pokrijemo glavo s tesno prilagajočo se čepico. Paziti pa moramo zelo, da ne pridemo v bližino ognja. To ponavljamo tako dolgo, dokler ne uničimo mrčesa.

UMIVANJE GLAVE

Nastrgamo dobro belo milo, ga raztopimo v topli vodi in dodamo eno noževno konico boraksa. S to raztopino umijemo enkrat ali dvakrat lase in tako dolgo spiramo, dokler ne speremo vse milno peno. Zadnji vodi, s katero spiramo, lahko dodamo nekoliko kisa, ki povzroči, da postanejo lasje mehki in svetli. Ko so lasje suhi, namažemo lasišče z oljem za lase ali repinčevim oljem.

Namesto mila lahko vzamemo tudi različne praške, ki jih uporabimo po pripisanem nasvetu.

Tudi limona nam služi namesto mila. Lase najprej zmočimo s toplo vodo, nato zdrgnemo lasišče z limoninimi kosi. Glavo in lase spiramo s toplo vodo, ki smo ji dodali nekoliko boraksa.

Sobeida je sa zažarela, ko je očetu pripovedovala o svojem novem življenju. Toda šah je ni razumel. Njena dobrota se mu je zdela le znak nevarne bolezni.

Ko je princesa zaspala, je šah udaril na gong in v sobo je vstopilo sedem čarovnikov, ogrinjenih v dolge črne plašče, da so izgledali kakor pošastni netopirji.

Vladar jim je pripovedoval o princesini spremembi. »Bojim se, da je princesa začarana! Ozdravite jo!« Zdravniki-čarovniki se priklonijo do tal: »Zaupaj nam!«

Čarovniki so poklekli pred vrati in molili svoje čudne molitve. Sobeidina soba pa se je polagoma ovijala v gost dušec dim, ki jo je knatu uspaval v trden sen.

Tedaj so vsi vstopili in pričeli s čaranjem. Plesali so okoli princesinega ležišča, poklekali, molili, zažigali v čeladah ogenj. Sah je z grozo gledal njihovo početje.

Trst, 15. velikega travna 1947

Priloga Ljud. tednika

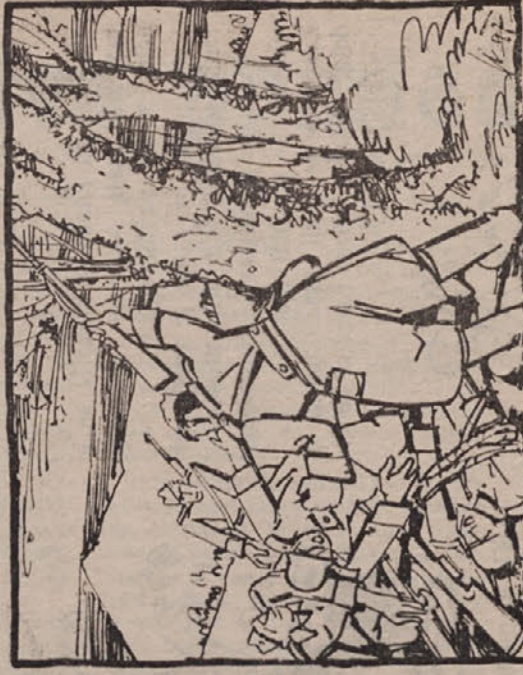
13

Povest partizanske zvestobe

Po Tometu Seliskarju
Ilustrira Albert Sink

Sredi noči se je dvajset mož pomikalo proti meji. Vodil jih je France. Pavlek je bil oglednik. Plazili so se po trebuhu do stražarjev, ki sta kadila, naslonjena na bukev.

Dva iz čete sta planila na stražarja in brez najmanjšega šuma je bilo vsega konec. Pobrli so jima orožje in se previdno bližali vasi. France je dal nekaj povelj.

Črt in Sonja sta vrgla v župnišče, kjer so spali nemški orožniki, bombe. Nastal je velik krik. Zaregljala je nemška strojnica, odgovorila je partizanska in vse je utihnilo.

Nekaj temnih postav je teklo s puškami v rokah proti župnišću — Kočevarji, ki so jih Nemci naselili v teh krajih. France pa je zaklical: »Drugi bataljon, na juris!«

DELO JE RES SREČA!

Deček Janez je bil pravi potepuh. Ni maral šole, naloge ni pisal, pesmi se ni naučil. Bil je tak lenuh, da mu ni bilo para.

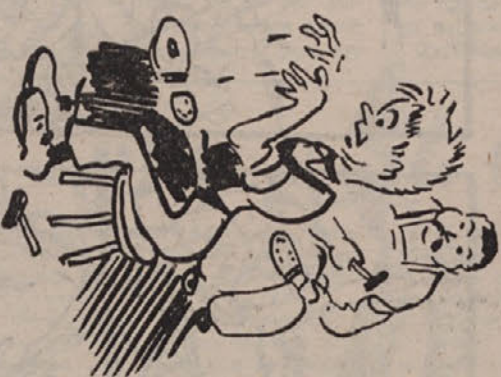
»No, dobro, pa boji kovač.«
Naslednje jutro ga pelje mati h kovaču. Zvečer se Janez vrne in se žalostno vrže na stol:
»Mama, tudi kovač ne bom, ogenj je tako strašno vroč!«
Taktat pa mati jezno vzklikne:
»Nič več ti ne bom dala ne kosila ne večerje! Kdor ne dela, naj ne je! Zapomni si!«
In ni mu dala ne večerje ne kosila. Tudi drugi dan je Janez zaman molodoval: »Mama, lačen!«
Toda mati je ostala trdna.
Ko je tretji dan zjutraj vstala, Janeza ni bilo nikjer. Šele zvečer se je vrnil, ves sajaš v obraz.

»Zdaj pa imam že dovolj!« se je razjezila mati. »Ker se ne maraš učiti, pojdeš za mizarja!«
»O ja, to pa rad.« je veselo odvrnil. »Naredil bom novo mizo.«
Mati ga je peljala k mizarškemu mojstru in ga tam pustila...
Zvečer se je vrnil Janez domov in dejal: »Mama, mizar pa že ne bom!«
»Zakaj pa ne?«

»Obič je tako težak... Ne, ne, mizar pa že ne bom!«

»Kaj pa boš?«
»Veš, mama, raje bom čevljar.«
»No, dobro, greva jutri k čevljarju.«
Drugo jutro gresta k čevljarju. Janez je ostal tam, toda zvečer, ko se je vrnil, je že na vratih zavzdihnil:
»Mama, čevljar pa že ne! Čevljarška smola je tako lepljiva!«
»Kaj pa boš potem?«
»Kovač!«

»Kje si pa bil?« ga vpraša mati.
»Pri mojstru kovaču, delal sem.«
Mati mu je dala obilno večerjo, ki je lačnemu in trudnemu Janezu silno teknila.
Od tistega dne dalje se je nekaj leni potepuh Janez oprjel dela in postal najboljši kovač daleč naokoli. Vesel in nasmejan se je vračal k materi. Priznal ji je:
»Mati, delo je res sreča!«

Primožek bi rad zasnal, ali...

Ko snedel je kosica velike kupček, zasnal bi koj, naš Primožek, naš ljubeček.

A lej ga! Hudomušni spanček je danes velik neugnanček: krog glavičice mu pleše, šviga, omahne k manici — poniža, do tateka se opoteče, po nosku Primožka šegče, razmršiti puhaste mu luske in dela smešne mu obrazke.

Oj spanček, ti presneti spanček, kaj danes tak si neugnanček? Ne smili ti se otroček:

vrti se v košu kot otroček, na hrbet konja se obrne, že na trehšček se prevrne, a glej — zdaj nogici vtrata, po zraku urno migolata... Zastreči neče mu zvezdici, ne vidi, spanček, dve solzici. Ta zlobni spanček, primaruha, je sihejši ko drzna muha, a Primožek, ta cmuha-cmuha, upehan, tuden ne odneha, ker hoče jokati po sili... A zadaci — spanček se ga usmili, skritaj mu na očesi sede, mu glavico do kraja zmene.

v blaznito io zvne - kakor snoneček, naš Primožek zaspi — ko v miru topček.

RESITEV "BESEDNE PIRAMIDE"
V, vi, vt, kv, kravi, krivca, krivica.

A. S. JAKOVLEJEV, graditelj letal

Moje prvo srečanje z letalstvom

Ko sem bil star sedem let, sem prvič videl letalo.

Ob nedeljah so odšli starši na obiske, mene pa so izročili v varstvo babici. Babica me je imela zelo rada in me je vedno skušala na kak način razveseliti. To pot je sklenila, da mi napravi prav posebno veselje. Rekla je: »Šarik, danes pojdeva na Hodin gledat, kako letajo letala. Gorel sem od nestrpnosti. V eni minuti sem bil oblečen in priganjal sem babico, naj se čimbolj podviza.

V tramvaju je sedela babica strogo, oblečena vsa v črno, po stari modi in videlo se ji je, da se zaveda, da je najina pot nekaj izrednega; jaz pa sem se vrtel na sedežu, pogledoval skozi okno in neprenehoma spraševal, kdaj bova že vendar na mestu. Zelo me je zanimalo, kakšna so letala, kako se dvignejo v zrak, kako letajo in kam lete.

Jože Pahor:

LUČ

Prav tako imenitna kot stencas, če ne še bolj, so bila zasebna »ogledalca«, ki so jih nosili Jadranci s seboj. Zvezdice so padale kakor sredi novembra, ko utrinkov kar mr-goli. Prav za prav jih je bilo premalo. Da se ne bi kaj pozabilo, so gorečnejši nosili ogledalce kar v rok, naj so šli z doma ali domov, v kopališče ali iz njega, ustavljali so se in črtali in vrtali in potem pre-ševali.

Stencas ni več zadostal; zasebna ogledalca so se obehala tudi drugod, še po debilih v parku. Ker so imeli Jadranci z njimi toliko dela, ni bilo časa ne za dir ne za ravs. Namesto, da kričijo na svojega preživ-vega prijatelja, ga rajši prikrajšajo za zvezdico: namesto, da ga opla-ziš pri kosilu s posodo, mu odščip-no. Le dela je dosti, ker je drugih grehov na pretek.

Kar je res, je pa res: Tadranc se je spreminjal, vseh njegovih devet čet. Ne izplača se, da kričijo, če pa izgubiš zato zvezdico! Če se prid-liš — zbogom zvezdico! Je ni ško-da? Če se četa stepe, gre deset, dva-set zvezdic kot bi mignili! Zato se je res vse zasikalo.

Čez dober teden je klical zvonec spet na sestanek in Luc je vedel, da bodo proglasili udarnika.

Končno smo le prišli na Hodin-sko polje. Ze taktat, pred mnogimi leti je bilo tu letališče. Zastrazeno ni bilo in vsi so se smeli svobodno sprehajati.

Na letališču je bilo zbranih že mnogo ljudi, ki so prav tako prišli gledat, »kako letajo letala«.

Dolgo sem gledal v nebo in z očmi iskali letala. Bolel me je že vrat, toda letala še ni bilo nobenega. Po-časni mi je postalo dolgečas in bil sem užaljen, ker sem mislil, da me je babica ukani. Nankrat se je za-slišal nekak tresk in šum. Nekaj se je moralo zgoditi na polju. Prerinil sem se skozi gnečo in zagledal ne-velik, neroden aparat, podoben hi-šici. Kasneje sem zvedel, da je bilo to letalo tipa »Bleriot«. Letalo je brзло po polju, strašno hreščalo in vzdajalo med radovednimi gledalci preplah.

»Tako bo vzletelo«, so kričali krog in krog.

Letalo se je zaokrenilo na zemlji, odbrzelo do konca polja in se tam ustavilo. Čez nekaj časa je znova zahreščalo in odbrzelo.

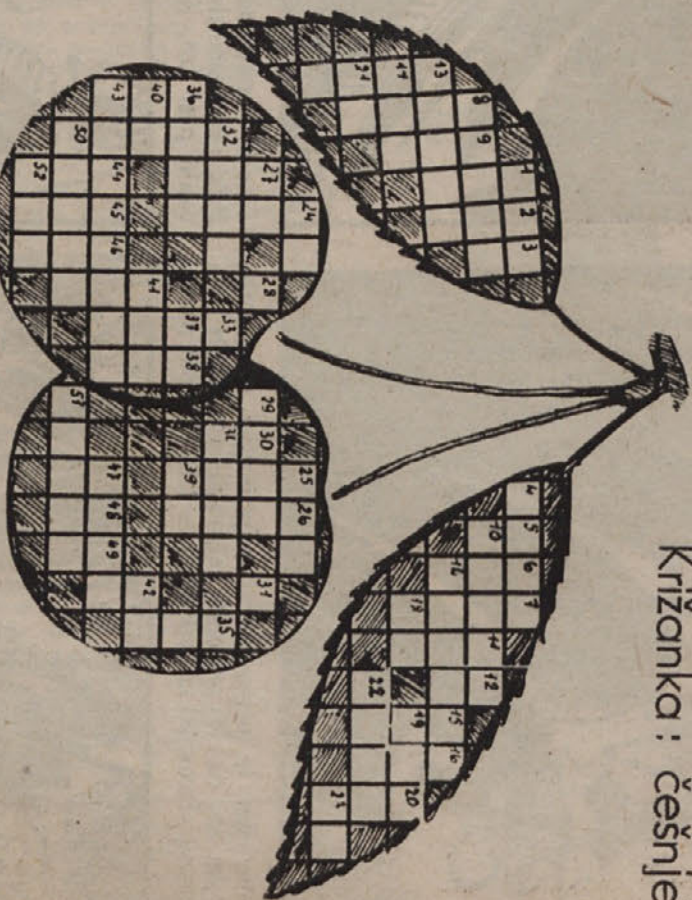
»Zdaj bo prav gotovo vzletelo,« me je tolažila babica.

Toda letalo spet ni vzletelo. Tako je nekajkrat brzelo sem in tja, toda od zemlje se ni ločilo. Trudni in razočarani smo se vrnili domov.

Takšno je bilo moje prvo srečanje z letalstvom in z moskovskim leta-liščem. V tem času Rusija lastnih letal skoraj ni imela. Na tujih leta-lih pa so ruski letalci delali šele prve in največkrat brezuspešne polete. Tudi sam sem bil priča enemu takih neuspešnih poizkusov, zato to prvo srečanje v meni ni izzvalo nobenega posebnega navdušenja. Hitro sem pozabil letališče in letalo.

Tedaj ni slutiti še ničeve v družini, da bom graditelj letal, le moja mati je že sanjarila, da bom inženir.

Križanka: češnje

Vodoravno: 1. nasebina, 4. svojini za-innek, 8. priti, tretja oseba ednine, 10. mesto v Bosni, 13. žensko krstno ime, 14. zmernjati, tretja oseba ednine, 17. papiga, 14. končnica ženskih samostalnikov, 19. ura, italijansko, 21. egiptovski bog, 22. jugoslovanska mladinska organizacija, 23. pomožni glagol, tretja oseba ednine, 24. samo, 25. ima vsaka stvar, 27. pred-log, 29. stran, 31. predlog, 32. zadrežek v jedi, 34. žensko krstno ime, 36. prostor v stanovanju, 37. zlato, francosko, 39. predlog, 40. skrajni del suhe zemlje v morju, 41. vprašalica, 42. predlog, 43. slovensko letovišče ob Jadrani, 47. naj-manjši del snovi, 50. papir, ital. 51. letni čas, 52. bog, italijansko.

Navpično: 1. čut, 2. severno italijanska reka, 3. osebno povratni zaimek, 5. vzklík, 6. osebni zaimek, 7. hrvaški medmet, 8. plinasta voda, 9. razjeda železo, 11. po-njej teče voda, 12. ime slovenske cerke, 13. žensko ime, 15. samostalni glagola-jokati, 16. predpilačilo, četrti sklon, 20. če peče, 24. indijanska zanka za lov, 25. moško krstno ime, 26. način izdelave oblek, 27. imamo v ustih, 30. številka, 32. tekoča voda, 33. je okroglo, 35. vprašal-nica, 36. poljsko orodje, 38. žito, 41. pred-pilačilo, 42. som brez glave, 44. z vese-lijem, 45. številka, 46. moško krstno ime, 47. igralna karta, 48. tebe, okrajšano, 49. osebni zaimek.

Naše planinstvo pomladi 1947.

V drugi polovici aprila t. l. so se vršile še poedine smučarske tekme in prireditve: Triglavski smuk, mednarodna smučarska tekma na Kaninu, veleslalom na Okrešlju itd. — za slovo od zimske športne delavnosti.

Po dolinah in srednjevisokih pogorjih, po Krasu in alpskih predgorjih pa se je skoro s koledarskim datumom razlila pomlad: prehodna doba za planinstvo, čas za pripravljanje pravega planinskega izletništva in organizacijskega dela ter prvih izletov na nižje gore.

Primorsko planinstvo na razpotju

Cona A in B se po svojem nedolgem, toda čudnem in burnem obdobju bližata svojem nujno potrebnemu koncu. Tudi primorsko planinstvo se pripravlja. Dosedaj prehodno in zasilo organizirano po avtonomnih Planinskih društvih ter povezano v »Zvezo primorskih planinskih društev« se bo prilagajalo novemu položaju. Napovedan je občni zbor »Zveze primorskih planinskih društev« za nedeljo dne 18. maja na Kuciju, ki bo to vprašanje odločil ob prisotnosti zastopnikov vseh primorskih planinskih društev obeh con, — v istem kraju, kjer se je osnoval pripravljajni odbor omenjene Zveze.

Občni zbor Planinskega društva v Trstu.

Med tem se je vršil 11. maja t. l. 2. redni občni zbor Planinskega društva v Trstu, vključnega v »Zvezo društev za telesno vzgojo« v Trstu. Podan je bil pregled društvenega dela v prvem letu po svoji obnovitvi. Bilo je nedvomno plodno to prvo poslovno leto. Povezalo je slovenske planince, ki so delali v vseh mogočih organizacijah ali samostojno, v novo skupnost, ki je poskušala nadaljevati z delom, prekinjenim pred četrto stoletja. To pomeni, da je bilo potrebno začeti skoro skrajša.

Vzbuditi smisel za planinstvo z izletništvom in seznaniti Tržačane z bližnjimi kraškimi vrhovi in jami ter z Julijskimi planinami, od pomladi do jeseni peš, po zimi na smučeh to je bila glavna skrb društva v tem letu.

V dobi od aprila do novembra 1946. ter letos v aprilu in maju je priredilo 22 skupnih izletov s povprečno 10 do 65 udeleženci, od Glinščice in Volnika preko Arviž, Slavnik, Snežnika, Učke do Krna, Blede pa do velikih planinskih slavij na Nanosu in pod očakom naših planin, Triglavom. Obnovila so se

stara poznanja naših gor, obnovili tradicionalni izleti, taborenja in slavlja, obiskala se je ob novih otvoritvah vrsta prelepih naših kraških jam: škocijanska, slivška, Dimnica, divaška Vilenica, poleg postojeke jame, — ki so končno vse prešle v ljudsko last in upravo. Žal, da do ureditve pravega speleološkega (jamarskega) dela še ni prišlo.

Od decembra 1946. pa do aprila t. l. je organiziralo 11 smučarskih izletov s povprečno 20 do 70 udeleženci. Od naših najprikladnejših smučišč v Črnem vrhu, kamor smo šli 7 krat, pa do Livka, Planice, Višarj, Zabnic in Kanina so šla naša smučarska pota.

Ceravno so naši izleti dosegli že zanimive številke, je vendar jasno, da smo še daleč od prave množičnosti, ki ji stoji na poti še mnogo zaprek, ki niso le v pomanjkanju planinske zavesti, pomanjkljive organizacije ter propagande, pač pa tudi v dejanskih ovirah kot so gospodarske prilike, obmejne ovire svobodnemu gibanju, prometne težkoče, povečane semintja z namer-

nim metanjem polen pod noge s strani zasedbenih oblasti.

Žal, da društvo ni uspelo, da bi pritegnilo v dovoljni meri mladino k planinarenju kljub smotreni povezavi z mladinsko organizacijo.

Za planinsko propagando je napravilo marsikaj s številnimi članki in dopisi po raznih časopisih in revijah in z nekaterimi predavanji, med njimi inž. dr. Avčina s skiptičnimi slikami.

S številnimi fotografskimi posnetki se je udeležilo planinske razstave na Jesenicah, ki se je nato ponovila po večjih mestih Slovenije. Obnovilo je nekaj markacij po sledovih znamenj starega SPD in se potrudilo, da je vsaj zasilo zavarovalo nekaj planinskih koč pred nadaljnjim propadanjem (v Trenti in Triglavskem pogorju). Vse to seveda v prehodni politični razdelitvi v con A in B. Med tem je seveda dvomljivo, ali bo moglo nadaljevati s tako delavnostjo na prirodnem planinskem področju, od katerega bo ločeno po ponovni krivični mednarodni odločitvi.

Za izdajo fizikturnega almanaha jugoslovanskih narodov je Planinsko društvo zbralo biografske podatke in slike 22 planincev, ki so ali padli v osvobodilnih bojih ali pa so bili ustreljeni kot talci.

Tečaj za planinsko plezanje v Glinščici pri Trstu —

Do pravih vrhunskih storitev se bo pa moglo naše planinarsko udejstvovanje dvigniti le z razvojem v pravih alpskih-gornjskih pogorjih, v prvi vrsti v plezanju. Planinsko društvo v Trstu je že lani poskušalo, da bi zainteresiralo mladino s posebnim plezalnim tečajem, toda, žal, ni uspelo. Letos je ponovno poskušalo s tečajem, otvorjenim v nedeljo dne 11. maja t. l., ki je prav dobro uspel. Obisk je bil dober, zanimanja dovolj, potrebna bo le še trdna volja in vztrajnost, ki sta najbistvenejši lastnosti plezalca, da prebrodimo največje težave, da se vzgoji skupnica vrhunskih gornjskih delavcev, enakovrednih onim v Sloveniji in pri drugih narodih.

J. Z.

Anglija - Kontinent 6-1

Prerokovanja sovjetskih in jugoslovanskih športnih vodstev, ki niso dala za to tekmo svojih igralcev, so se uresničila. Anglija je premagala konglomerat s katastrofalnim rezultatom. Cirkuška predstava je uspela, vendar pa ne popolnoma, kajti Angleži ne morejo reči, da so premagali kontinent. Manjkali so igralci Sovjetske zveze in Jugoslavije, nogometaši, ki bodo rekli svojo besedo v bližnjih srečanjih.

Italija - Madžarska 3-2

V Torinu je bila v nedeljo odigrana meddržavna tekma med nogometnima reprezentancama Italije in Madžarske. Italijani so šele v zadnji minuti pred koncem tekme zabili zmagosni gol.

Zagreb - Ljubljana 4-3

V Ljubljani sta se v nedeljo srečali nogometni reprezentanci Ljubljane in Zagreba. Ljubljana ni šele v 9. drugega polčasa vodila z rezultatom 3:0, nato pa so zaradi pomanjkanja rutine dopustili, da so Zagrebčani ne samo izenačili, temveč tudi zmagali.

Kvalifikacijske tekme za vstop v zvezno ligo

V nedeljo so se po vseh republikah Jugoslavije pričele kvalifikacijske tekme za vstop v Jugoslovansko državno prvenstvo. Rezultati prve nedelje so: Makedonija - Rabotnički 1:1; Metalac - Split 4:1; Dinamo - Podrinje 4:0; Tekstilac - Zagreb 0:0; Radnički - Sloga 6:4.

Ali je še možna rešitev?

Spartak - Lj. Ponziana 2-1 (0-1)

Prve lahkoatletске tekme

V nedeljo popoldne so bile na stadionu prve letošnje lahkoatletске tekme, na katerih so tekmovali atleti ZDTV. Rezultati tekem so:

Moški: Tek na 3000 m: 1) Gropazzi Luciano (Sv. Ivan) 10'33"; 2) Pavan (Sv. Marko) 11'3"; 3) Tedesco (Sv. Marko), itd. Handicap hoja na 3 km: 1) Corsi Ezio (Kraljevič); 2) Gustin (Sv. Vid); 3) Cuk Marčelo (Trebeče); 4) Kač (Trebeče); 5) Govorčin (Sv. Ivan), itd. Met diska: 1) Presel Stojan (Bazovica) 36,33 m; 2) Dolgan Marjan (Sedenj), itd. Tek 100 m: 1) Sedmak Marjan (Vesna) 12,4; 2) Reinhard Ennio (Skedenj); 3) Sedmak Lucijan (Vesna), itd. Tek 400 m: 1) Sedmak Marjan (Vesna) 55,8; 2) Micheli (Sv. Marko), za prsa; 3) Sedmak Lucijan (Vesna). Ženske: tek 80 m: 1) Sedmak Ester (Vesna)

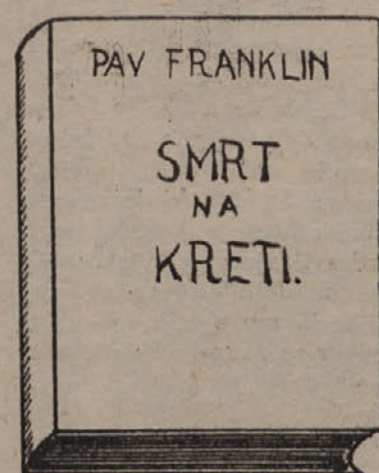
12,3; 2) Macarol Egle (Skedenj); 3) Gari Silva (Kraljevič). Tek 8000 m: 1) Petrani Diana (Sv. Vid) v času 2'52"; 2) Frausin Mafalda (Sv. Vid); 3) Stefanič Marta (Vesna); 4) Buranel Luciana (Kraljevič); 5) Sumonovič Stefanič (Kraljevič); 6) Kocijančič Ada (Sv. Vid).

Nogomet

Češkoslovaška-Jugoslavija 3-1

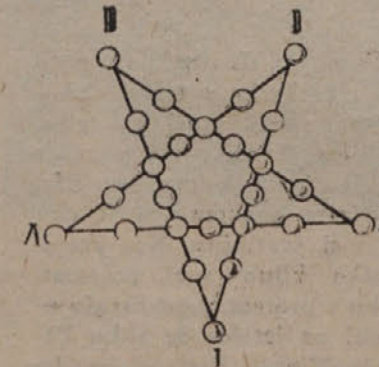
V nedeljo je bila v Pragi odigrana meddržavna nogometna tekma Češkoslovaška - Jugoslavija. To je bilo tretje povojno srečanje med tema državama. V prvih dveh tekmah je zmagala Jugoslavija in sicer v Pragi z rezultatom 2:0, v Beogradu pa s 4:2. Čehoslovaki so se za tretjo tekmo dobro pripravili in jo odločili v svojo korist z rezultatom 3:1. Častni gol za Jugoslavijo je zabil v 12. drugega polčasa Matošič Frane.

POGRESEN NASLOV

Črkostavcu so se pomešale črke. Postavi črke zopet na pravo mesto in dobi boš naslov krasne slovenske knjige.

ZVEZDA

I-II Kovina
I-III Nepopolna beseda
II-V Ni laž
IV-V Simboličen znak
IV-III Odtis

REK

nit, vas, jez, pav, sel
(V navedenih besedah črtaj po eno črko!).

ZEMLJEPISNA UGANKA

Iz črk A A A A A C D D D E E I I I I I J L M N N N N N O O O O P R R S T V Z sestavi imena, ki pomenijo: 1. kraj pri Ilirski Bistrici, 2. kraj pri Trstu, 3. otok v Jadranskem morju, 4. kraj v Goriških Brdih, 5. rudniško mesto, 6. reka v Beneški Sloveniji. — Zadržnice tvorijo ime kraja na Goriškem.

Rešitev uganj št. 15

KRIZANKA: Vodoravno: 1. skuta, 6. Praga, 10. Kopitar, 12. rog, 13. as, 14. roman, 16. da, 17. lok, 19. model, 21. aval, 23. remiza, 25. Emil, 27. diva, 28. klop, 30. reja, 32. nabor, 33. ker, 34. ol, 36. nožar, 38. če, 39. pot, 41. Radovan, 43. Avala, 44. ovira. — Navpično: 1. skala, 2. Kosovel, 3. up, 4. tir, 5. atom, 6. praded, 7. ar, 8. gad, 9. agava, 11. amor, 15. nemir, 18. kamen, 20. Livek, 22. lipan, 24. Zaječar, 26. Labora, 28. Kropa, 29. roža, 31. arena, 32. Rado, 35. lov, 37. rov, 40. ta, 42. vi.

POSETNIKA: mizar.
STEBER: Jakob, usnje, Greta, oglas, sokol, liter, arija, vodik, Ivana, jutro, atlas, Jugoslavija.
DIAMANT: P. Krt, Kovač, Prvi maj, Tamar, Čar, J.

Imena izrebanih za nagrade bomo objavili v prihodnji številki. Tako tudi odpošljemo več nagrad istočasno. (Nekateri nas kar ne marajo obvestiti, ali so knjige prejeli ali ne.)

Reševalcem

Najprej moramo povedati, da se mora v zadnji številki pri križanki glasiti pravilno vodoravno 3: vsega ima (namesto nima).

Tovarišica Vida Čok, učenka VI. s. gimnazije iz Beograda, nam je poslala poleg rešitve ugank tudi 23 vrst dolgo pesem, kjer pravi, da se tudi v Beogradu ceni Ljudski tednik. Pesmi sicer ne bomo objavili zaradi pomanjkanja prostora, a veseli nas, ko čitamo: „Smo daleč, pa vseeno v mislih z vami gremo.“ Pošljite nam, tovar. Vida kako poročilo o Slovencih v Beogradu, zlasti o Primorcih.

Objavljamo katere knjige smo doslej razdelili. Za prvo nagrado: Kaverin: Dva kapitana (dvakrat); Kravčec: Tihožitje; Prežihov: Jamnica; Gorki: Mati (dvakrat); Tolstoj: Kruh; Ostrovski: Kako se je kalilo jeklo (dvakrat); Prežihov: Požganica (dvakrat); Ostrovski: Rojeni v burji; Ljubim. — Za drugo nagrado: Bevk: Kaplan Martin Čedermac (trikrat); Gregorčičeve pesmi (dvakrat); Spomini na partizanska leta; Jakovljevi: Zgodbe; Kara Bugaz; Ljilj: Kako je človek postal velikan (dvakrat); Prežihov: Od Kotelj do Belih vod; Milimo, da se nagrajenec ne bi mogel pritoževati.

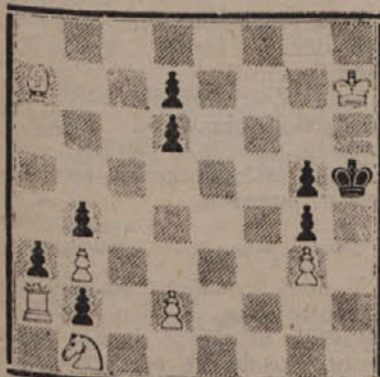
Kupon št. 17

za nagradno tekmovanje
Ljudskega tednika

Odgovorni urednik: Jože Koren

ŠAH

Sestavil Mac Bartol

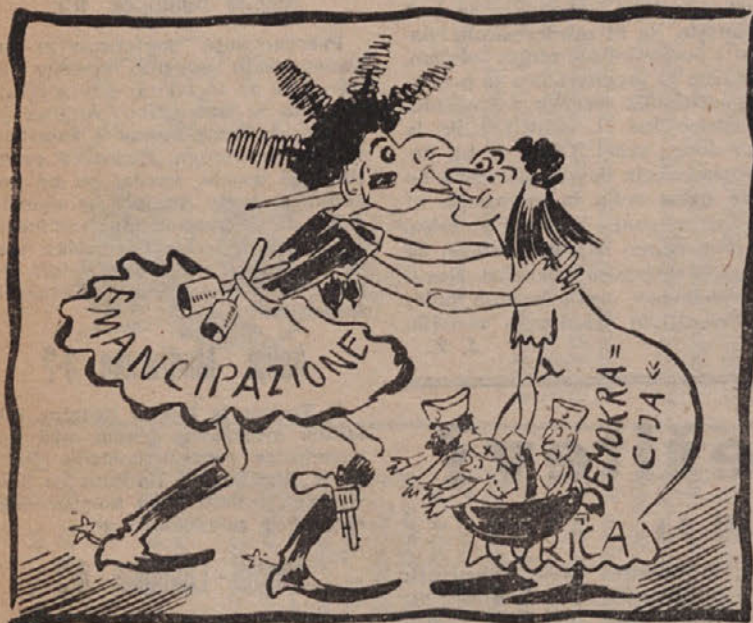

Mat v 4 potezah

Današnji problem je sicer štiripotezni in ti so običajno mnogo težji za reševalca kakor dvopotezniki. V našem primeru pa je število potez tako za belega kot za črnega zaradi posebne strukture pozicije omejeno, tako da pride vidnejše do izrazita borba belega proti patu, s katerim črni ne prestopa pretj napraviti remis. Prav ta borba je v problemu zanimiva in je zato tudi problem pristopenjši.

„DEMOKRACIJA“

Mi se imamo radi,
radi, radi, radi...

Prevzvišeni v Coroneu

Tine: Si slišal o tem, da so imeli škofa v Coroneu?

Tone: Ježeš, kaj so pa naredili?

Tine: Nič.

Tone: Da, da, bo že držalo; tam imajo največ takih, ki niso nič naredili. Oh, ti ubogi naš škof!

Tine: No, saj so že zunaj.

Tone: Zunaj so že? Škoda. Pa bi ga vendar zadržali tam. To bi bilo zelo koristno.

Tine: Za koga? Za kaznjence?

Tone: Ne, ne. Za nas in za škofa bi bilo to dobro.

Tine: Tone, Tone, ti si pa antikrist!

Tone: To ne, pač pa antifasist.

Poviški

Plin, elektrika in tramvaj, vse se bo spet podražilo, ker je malo boljše plače delavstvo si priborilo.

Radi zvišanja življenja lepše pač ne bo postalo, prej mogoče je, da padlo pod sedanjo bo norma.

A različnim špekulantom posli še bolj grede v klasje. Delavec jezi se nanje, kmalu grizel bo po pasje!

Hude skrbi

Turška in grška vlada sta v hudih skrbih zaradi De Gasperijevega odstopa. Vzrok temu je, da je slišati glasove, češ da so De Gasperijevemu odstopu pomagali ameriški dolarji, ki jih je prejel od Trumana. Ker sta tudi Turčija in Grčija bili deležni te dolar-ske dobrote, ni čudno, če sta sedaj v skrbih in se bojita, da bi se tudi njihovim vladnim možem kaj takega ne primerilo kot italijanskemu predsedniku. Dolar je zloje! Če ga nimaš, si ga želiš; ko ga dobiš, te pa po glavi tepe.

Neuspeh petletnega načrta v Jugoslaviji

Ves nesmisel načrtanega petletnega načrta, ki si ga je postavila Jugoslavija, se najbolj izraža v tem, da so se nekatera podjetja obvezala končati ga že pred določenim rokom.

Iz zanesljivega vira

Vesti o obnovi, ki prihajajo iz Jugoslavije, so odločno pretirane. Tako smo brali v časopisih, da bodo v letošnji sezoni v Beogradu zgradili 2.200 novih stanovanj. Iz zanesljivega vira pa smo dognali vso pretiranost te vesti, kajti v letošnji sezoni bo tam zgrajenih le 2199 stanovanj.

Goriško „Demokracijo“

najdeš že prav povsod

Citat iz »Demokracije«

Takole je Slavko Hribovec napisal: »Zmotno je, da je demokracija svoboda neomejena svoboda za vsakogar, za vsakogar, za vsako delovanje in da se sme vsakdo brez izjeme sklicevati na demokracijske svoboščine.« — Da, zmotno je to! Tudi list, ki objavlja reklamo za preselitev raznih pobeglih Rupnikovcev v Argentino, se moti, če misli, da ima pravico sklicevati se na take svoboščine!

Posnemajmo Čehel!

Tudi ta naslov najdeš v »Demokraciji«. Članek objavlja besede dr. Beneša, a ne tistih, s katerimi je odklonil pomilostitev izdajalca Tisa.

Bistveni odmev

Uredništvo »Demokracije« poroča v svoji tretji številki, da je prejelo vse polno izrazov in pohval, za kar se prijateljem vljudno zahvaljuje. Uredništvo omenja, da bo te odmeve objavilo v bistvenih

„Za vsak primer bom
tudi jaz vzela potni list
do Argentinije“.

izvlečih. Odmeve bo objavilo? Dobro. Naj jih. A za začetek naj objavimo še mi enega. Hoteli smo namreč vedeti, kakšen odmev ima »Demokracija«, pa smo v gozdu zavpili naslov njihovega lista. In odmev nam je bistveno odgovoril »I-A«.

O Ljubljani

»Demokracija« objavlja članek »Slika današnje Ljubljane«, ki ga je posnela po »Slov. poročevalcu«. Z naslodo ugotavlja »Demokracija«, da je v današnji Ljubljani preveč temno, da se tam v temi ljudje komaj prebijajo do doma. — Najbrže bo res tako, kar pa ni nič čudnega. Belčkov manjka tam, belčkov, kaj ne, pa bi bila Ljubljana takoj lepo svetla!

Govorice

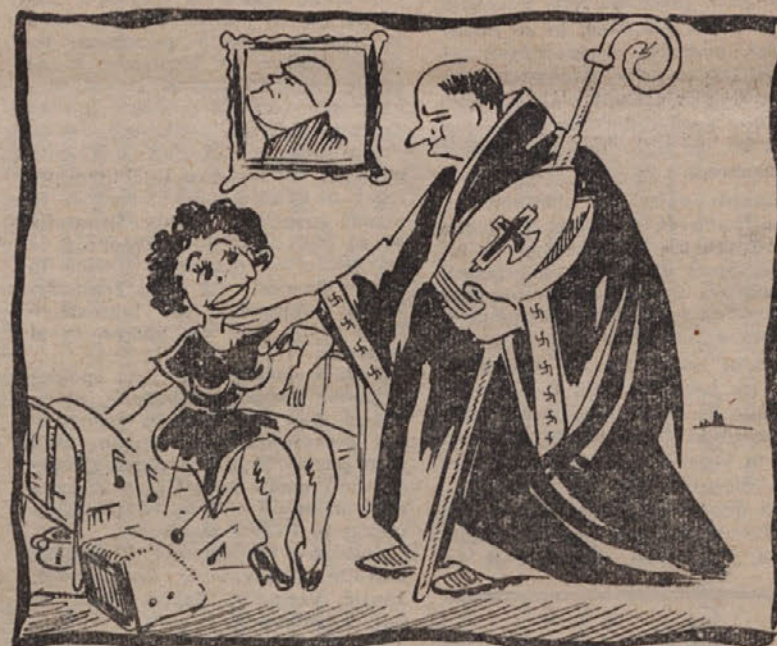
Govorijo, da smo Tržačani še vedno brez guvernerja zgolj zaradi nesrečnega slučaja. Možno je bil že tik našega mesta, a ga je pred izkrcanjem pogoltnil peškan. Sreča v nesreči je, da so ujeli ribiči vsaj peškana, če se nam je že guverner ponesrečil.

Govorijo, da je v Nabrežni sladkorna bolezen zavzela neverjeten razmah. Celo nekaj civilnih policistov in italijanskih železničarjev se je je nalezlo. Z uspešnim zdravljenjem je sedaj prišel podinspektor Stefani, ki je prvega bolnika, nekega Fabrisa, vzel v zdravljenje v policijsko bolnišnico. Bolniku gre že na boljše in mu posebno Unrrin sladkor za Jugoslavijo nič več ne diši.

Govorijo, da je neki župnik Barbič zapustil svoje ovčice v Avberju in šel za učitelja v Škedenj. Govorijo, da se bo to v škedenju ponovilo v obratnem smislu, ker bodo ovčice zapustile njega.

Govorijo, da prodajajo pred neko cerkvijo v tržaški okolici zanimivo igračko: letalce, ki ima krila prebarvana z italijansko trikoloro, rep sfašističnim znakom, na letalcu pa visi svetinjska. Ker gre igračka kljub vsej pestrosti slabo v promet, nameravajo obesiti na letalce še sliko Pasquellijeve. Bati se pa je, da bo šla igračka po tej obnovitvi še slabše med narod.

Svetnik in svetnica v Coroneu

Škof: „Blagoslavljam vas v zaskrbljenosti, da bodo v nebesih vaše častivredno dejanje pomotoma šteli za zločin“.

Coen spet na svobodi

Paznik: „Prihodnjik pa pazi, ljubček, da boš pravočasno odvrigel bombo v množico, pa ti ne bo treba sedem dni sedeti v zaporu.“

Danes in jutri

Leta 1947: Amerika je posodila denar Italiji, Franciji, Turčiji, Grčiji.

Leta 1950: Amerika zahteva povračilo dolga od Italije, Francije, Turčije, Grčije.

Leta 1955: Amerika išče v Evropi posojilo.

Svojevrsna ležišča nafte

V novi Jugoslaviji so odkrili svojevrsna ležišča nafte, kakršnih ni nikjer drugje na svetu. Posebnost teh ležišč je namreč v tem, da so ta med redkimi na tem svetu, kjer nimajo Amerikanci svojih prstov vmes.

Recept

A: Kaj bo iz tega! Moj revmatizem v rokah je vedno hujši. Zdaj se še briti več ne morem. Ali veš ti za kako zdravilo.

B: Pusti si rasti brado.